

5.
Sınıf

TANE TANE

TÜRKÇE

DEFTER TADINDA BOL ALIŞTIRMALI
ETKİNLİKLİ YENİ NESİL SORU BANKASI

DEFTER
TADINDA

ALİŞTIRMA
ETKİNLİK

YENİ NESİL
SORULAR

ÖĞRETEN
SORULAR

AKILLI TAHTA
VE MOBİL
UYUMLU

ŞİMDİ
ÖĞRENME
ZAMANI

Davut Gezer
Fatih Ay
Numan Gençer
ALTIN NOKTA

NARTEST

TÜRKÇEYİ
TANE TANE ÖĞRENECEKSİNİZ

SÖZCÜKTE ANLAM

Çok Anlamlılık

Gerçek, Mecaz, Terim
Dilimize Yerleşmemiş Sözcüklerin Türkçeleri
Geçiş ve Bağlantı İfadeleri

Tane Tane Test 1

Sözcükler Arası Anlam İlişkisi

Eş Anlam, Zıt Anlam, Eş Ses
Genel-Özel, Soyut-Somut, Nicel-Nitel
Yansımalar

Tane Tane Test 2

Sözcük Gruplarında Anlam

Kalıplaşmamış Söz Öbekleri
İkilemeler- Pekıştirmeler

Tane Tane Test 3

Beceri Temelli Sorular1

1. Ünite

ÇOK ANLAMLILIK

Bir sözcüğün akla gelen ilk anlamına gerçek anlam, sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama mecaz anlam denir. Sözcüğün sanat, bilim veya mesleki alanlarla ilgili özel kullanımlarına terim denir. Bir sözcüğün bu şekilde birçok anlama gelmesine çok anlamlılık diyoruz.

Gerçek, Mecaz, Terim Anlam

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin kullanıldığı anlamları işaretleyiniz.

Cümle	Gerçek	Mecaz	Terim
Bütün yıl <u>boğaz</u> tokluğuna çalışmıştı.		✓	
Çanakkale <u>Boğazı</u> , bir devrin bitişine şahitlik etmiştir.			✓
Dondurmayı fazla kaçırdınca <u>boğazım</u> şişti.	✓		
Dil bilgisinde kelimenin <u>kökünü</u> bulmak çok önemlidir			✓
Son çıkan virüs hepimizin hayatını <u>kökten</u> değiştirdi.		✓	
<u>Uzmanlar</u> , özellikle yaşlıların evlerinde kalmalarını öneriyor.	✓		
Bu yıl <u>önemli</u> organizasyonların hepsi iptal edildi.	✓		
Nihal, <u>renkli</u> kişiliğiyle öğretmenlerinin dikkatini çekmeyi başarır.			✓
Onunla çok eskilere dayanan bir <u>hukukumuz</u> var.		✓	
Takım kaptanı <u>köşe vuruşunu</u> kullanmak için hareketlendi.			✓

2

Aşağıda gör- fiilinin kazandığı anlamlar verilmiştir. Bu anlamlarla cümle içinde kullanılan örneklerini eşleştiriniz.

Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek

Çok değer vermek

Bir şeye erişmek

Sahne olmak, geçirmek

Gezmek

Nihayet yeni işinde cebi para görmüştü.

Bu sokak onlarca yıldır nice olay gördü.

Bergama'yı görmediyseniz çok şey kaybettiniz demektir.

Adaya yaklaştıkça kıyadaki ağaçları daha iyi görüyordu.

Bize gelince gözü sadece Tuna'yı görüyordu.

Yabancı Dillerden Alınmış Dilimize Henüz Yerleşmemiş Sözcüklerin Türkçeleri

- 3 Aşağıda verilen yabancı dillerden alınmış dilimize henüz yerleşmemiş sözcüklerin Türkçelerini karşılına yazınız.

Yabancı Dilden Alınan Sözcük	Türkçesini Kullanalım	Yabancı Dilden Alınan Sözcük	Türkçesini Kullanalım
Departman	bölüm	Cv	özgeçmiş
Pandemi	küresel salgın	Entübe	yapay solunum
İzolasyon	yalıtım	Nick name	kullanıcı adı
Printer	yazıcı	Pik	zirve, doruk

- 4 Aşağıdaki tablolarda verilen yabancı dillerden alınmış dilimize henüz yerleşmemiş sözcüklerin Türkçeleriyle eşleştirmesini yapınız.

1. Bodyguard	A. Belirti
2. Global	B. Salgın
3. İlegal	C. Küresel
4. Semptom	D. Yasadışı
5. Epidemi	E. Koruma

Geçiş ve Bağlantı İfadeleri

- 5 Aşağıdaki cümlelerde geçen geçiş ve bağlantı ifadelerinin altını çiziniz.

- a) Onu daha önce görmüştü hatta onunla uzun uzun konuşmuştu.
- b) Seni uyardım fakat sen beni dinlemedin.
- c) Çok düzenli bir hayatı yoktu buna rağmen çevresinde sevilirdi.
- d) Bunu affederim lakin bir daha olmasın.
- e) Kalemimi düşürmüştü gelgelelim yedek bir kalemi her zaman bulunurdu.

- 6 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere "oysaki, başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak ve son olarak" geçiş ve bağlantı ifadelerini getiriniz.

Her zamanki gibi okula gitmek istiyordum oysaki..... bu süreçte okul da kapanmıştı. Haberler ilk olarak Çin'den gelmişti. Çıkan yeni bir virüs ortalığı kırıp geçiriyordu. Ama henüz kimse bunun tüm dünyayı etkileyeceğini tahmin etmiyordu. Gün geldi güzel ülkemize de bulaştı. Okullar tatil oldu, virüs özellikle... yaşlıları etkilediği için ilk yasaklar onlara geldi. Kahvehaneler, toplu halde bulunan mekanlar derken son olarak okullar da tatil edildi. Başka bir deyişle sosyal hayat tamamen durdu. İlk günlerde bizde de bir tatil havası vardı. Fakat kısa zamanda durumun çok ciddi olduğu anlaşıldı. Böylece..... biz de tedirgin olduk. Kısaca..... ailemizden birilerini kaybedebilme ihtimali hepimizi korkuttu.

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Eş Anlam, Zıt (Karşıt) Anlam, Sesteş (Eş sesli)

Yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklere eş anlamlı(anlamdaş) sözcükler denir. Anlam bakımından birbiriyle çelişen, birbirinin tersi anlamlara sahip olan sözcüklere zıt anlamlı sözcükler denir. Bir sözcüğün zıt anlamlısı -me, -ma, -sız, -suz, -süz ekleriyle ve değil kelimesiyle yapılmaz. Bunlar o sözcüğün olumsuzunu veririler. Yazılışları aynı, anlamları farklı olan kelimelere eş sesli kelimeler denir. Bir kelimenin mecaz ve yan anlamları o sözcüğü eş sesli yapmaz. Şapka işareti kullanılan sözcükler de eş sesli değildir.

7

Aşağıdaki sözcükleri eş anlamlarıyla eşleştiriniz.

1.	soru		A.	yurt
2.	cevap		B.	fayda
3.	kırmızı		C.	yanıt
4.	vatan		D.	eylem
5.	yarar		E.	sual
6.	fiil		F.	al
7.	isim		G.	ad

8

Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

Sözcük	Zıt Anlamlısı	Olumsuzu
Zor	kolay	zor değil
cömert	Cimri	cömert değil
gel	git	Gelme
Çıktı	girdi	çıkmadı
pahalı	ucuz	Pahalı değil

9

Aşağıda verilen eş sesli sözcükleri farklı anlamlarıyla cümlelerde kullanınız.

A.	at	→
		→
B.	diz	→
		→
C.	yüz	→
		→
D.	yaz	→
		→
E.	ak	→
		→

Topu Mehmet'e at.

Bu çiftlikteki beyaz at çok değerli.

Bardakları kırmadan güzelce rafa diz.

Ünlü golcü bu maçta diziyle güzel bir gol attı.

Cebinde yüz lirası kalmış.

Uyanır uyanmaz elini, yüzünü yıkar; kahvaltıya otururdu.

Bu yaz yeni yerler keşfetmek istiyordu.

Oraya gider gitmez en azından bir mesaj yaz.

Çılgın akan nehir taşmak üzereydi.

Kara kuzular, ak kuzular bir anda ortalığı kaplamıştı.

10

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden sadece sestış olanları takip ediniz. 5. sınıfların hangi şubesine çıktığınızı işaretleyiniz.

Emlakçı, 3. kat alınacak en ideal kattır, dedi.

Bu eski paltoyu da nereden buldun acaba?

Yeni aldığı yat 11 metreymiş.

Şaşkın asker bir bana bir postallara bakıyordu.

Önündeki üç beş kazla bütün yazı geçirmişti.

Bir göz de olsa kendi evim olsun, diyordu.

Senin kadar taş yürekli birine denk gelmemiştim.

Sütün bu kadar çabuk ekşimesi normal mi?

Tüfek için öncelikle "gez, göz, arpacık" kelimelerinin anlamını bilmelisin.

Bankadan yeni bir kart çıkarmış.

Bu yaz Binegöl'de miydin?

Bahaneyi bıraksan da biraz da işini yapsan.

5/A

5/B

5/C

5/D

5/E

5/F

Soyut-Somut, Nitel-Nicel, Genel-Özel Kelimeler

Beş duyu organımızın (görme, işitme, koklama, tat alma, dokunma) herhangi biriyle algıladığımız kelimelere somut, algılayamadıklarımıza soyut kelimeler denir.

Varlıkların ölçülebilir özelliklerini anlatan sözcüklere nicel, ölçülemeyen özelliklerini anlatan sözcüklere nitel anlamlı sözcük denir.

Aynı kavram alanına giren sözcüklerden birini anlatan sözcüklere özel, tümünü anlatan sözcüklere genel sözcükler denir. Genellik-özellik sözcüklerin cümle içinde kullanımlarına ve birbirlerine göre kapsadığı anlam genişliğine göre değişir.

Doğadan ve çevreden duyulan seslerin dile aktarılmış şekline yansıma sözcükler denir. Bu sözcükler insanların, hayvanların veya cansız varlıkların çıkardığı seslerden oluşabilir.

11

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcükleri somut-soyut kutucuklarına yerleştiriniz.

- A. Ramazan ayı, iyilik yapma ayıdır.
- B. Çorbaya bu kadar limon sıkılır mı, çok ekşi olmuş.
- C. Duvardaki saatten her saat başında bir guguk kuşu çıkıyor.
- D. Çok bunaltıcı bir hava var, bu sıcak ne zaman bitecek.
- E. Yıllardır vatan hasreti benliğini kavuruyordu.
- F. Beni tedirgin eden, niye bu soruyu şimdi sormaya başlamıştıydı.

Somut olanlar

Soyut olanlar

ekşi

iyilik

saat

hasret

sıcak

tedirgin

12

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerin taşıdığı nitel/nicel anlamı karşlarına yazınız.

	NİTEL	NİCEL
A. Dikili sırtlarında <u>geniş</u> bir arazi aldı.		✓
B. Senin kadar <u>geniş</u> bir insan görmedim, ne kadar rahatsızsın.	✓	
C. Evimiz okula çok <u>yakındı</u> .		✓
D. Yemeklerin hepsi çok <u>lezzetliydi</u> .	✓	

13

Aşağıdaki karışık olarak verilen kelimelerden aynı kavram alanına girenleri uygun kutucuklara yerleştiriniz.

Tekne – helikopter – dolmuş – otobüs – zeplin – tren – uçak – sal – kruvazör

Hava taşıtları

helikopter
zeplin
uçak

Deniz taşıtları

tekne
sal
kruva
zör

Kara taşıtları

dolmuş
otobüs
tren

14

Aşağıdaki cümlelerde belirtilen yargılar doğruysa (D), yanlışsa (Y) yazınız

D

Deniz taşıtları genel, tekne özel anlamlıdır.

Y

Dolmuş özel, otobüs genel anlamlıdır.

Y

Helikopter uçağa göre özel bir kavramdır.

D

Genellik özellik durumundan bahsetmek için birbiriyle anlam olarak ilişkili kelimelerin olması gerekir

15

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan yansıma sözcüklerin altını çiziniz.

- A. Toplum içinde kulağa **fısıldamak** çok ayıptır.
- B. Köpeklerin **havlaması** buradan duyuluyordu.
- C. Suyun **şırıltısını** dinlemek insanı dinlendiriyor.
- D. Birden bir top **patlaması** duyuldu
- E. Çok hastaydı, **hapşırık** makinesine dönmüştü

SÖZ GRUPLARINDA ANLAM

Kalıplaşmamış Sözcük Grupları

Sözcük gruplarında anlam soruları merkezi sınavlarda en fazla karşımıza çıkan soru tarzıdır. Bu sorulara cevap verirken sözcük gruplarının kullanıldığı cümleye çok dikkat etmeliyiz. Bu sözcük gruplarının genellikle kullanıldığı cümlelerde mecaz anlam kazandığını unutmamalıyız.

16

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcük gruplarının cümleye kattıkları anlamı karşlarındaki anlamlarla eşleştiriniz.

Herkes toplanmıştı. En sevimli maskemi takıp yanlarına gittim. Olmadı, yine beni oyuna dahil etmediler.

Bu yazarın kitaplarını okudukça aynı evrende yaşadığımızı inanamıyorum. Benim her davranışım buradaki bilgilere göre bir iletişim hatası.

Kitabın ilk sayfalarını bitirince gözlerimi kapattım, düşündüm. Verilen reçetelerin kullanım kılavuzu eksik gibi geldi bana. Yazar bunu gözden geçirmeli mutlaka.

Yağmur yağacağını nasıl tahmin edebildim ki o temmuzun pırıl pırıl gününde. Ofsayta düşmüş futbolcu gibi akışına bıraktım her şeyi. Sırılsıklamdım eve varınca.

Bedenimi artık sürükleyemeyecek hâl-deydim. Şu sokağın sonunda bir hazine var, deseler de bir adım atacak durumda değildim.

Hayır, bir insan hep mi geç kalır? Her seferinde işe aynı azimle başlıyorum ama ortalarda bir yerlerde bir şekilde hevesim kırılıyor, planlamadan sapıyorum.

Bu aralar fazla ders çalışmıyor, belli. Ara ara odasına bir bahaneyle giriyorum, kitap açık ama akli başka yerde. Yarından tezi yok ipleri elime almam gerekli, yoksa sonumuz hüsran olacak.

Farklı değer yargılarına sahiplik

Yapacak bir şeyi olmamak

Göze hoş görünme

Vadedilen büyük bir zenginlik

Uygulama şansı olmayan

Yön vermek, sorumluluğu almak

Öngörülen zamanda bitirememek

İkilemeler

Anlamı güçlendirmek amacıyla bir sözcüğün tekrarıyla ya da eş, karşıt, yakın anlamlarıyla birlikte kullanılmasına ikileme denir. İkilemeler ayrı yazılır ve araya hiçbir noktalama işareti getirilemez.

17

Aşağıdaki ikilemeleri oluşum şekilleriyle eşleştiriniz.

İkilemeler	Oluşum Şekilleri
1. aşağı yukarı	A. Aynı sözcüğün tekrarıyla
2. doğru dürüst	B. Yakın anlamıyla
3. eciş bücüş	C. Zıt anlamıyla
4. eve meve	D. Biri anlamlı diğeri anlamsız
5. sık sık	E. Her ikisi de anlamsız
6. ciyak ciyak	F. Yansımalarla
7. ezik büzük	G. m ünsüzüyle

18

Aşağıdaki cümlelerde geçen ikilemelerin oluşum şekillerini yanlarına yazınız.

- A. Bu gürültüde nasıl oluyor da horul horul uyuyor anlamadım.
- B. Bu güce kapı mapı dayanmaz.
- C. Akşam evinde oturmuş, sakın sakın televizyon izliyordu.
- D. Yarım yamalak Türkçesiyle derdini anlatmaya çalışıyordu.
- E. Herkesin doğru düzgün arkadaşları olmalı bu hayatta.

yansıma

m ünsüzüyle- biri anlamlı biri anlamsız

aynı kelimenin tekrarıyla

biri anlamlı biri anlamsız

yakın anlamlı

Aşağıdaki ikilemeleri oluşumlarına göre uygun kutucuklara yazınız.

Güzel güzel	Laf söz (olmak)	Kuralı kaidesi	Az çok	Abuk sabuk
Allah bullak	Ev bark	İte kaka	Küçük müçük	Aşağı yukarı
Kene mene	Öte öte	Eciş bücüş	Yana yakıla	Yenile yenile
Çatır çatır	Salkım saçak	Eski püskü	Hafif hafif	Şıpır şıpır
Pılı pırtı	Şan şöret	Bata çıka	Konu komşu	Düşe kalka
Gide gide	Tıkır tıkır	Çoluk çocuk	Yarım yamalak	Süklüm püklüm
Vızır vızır	Eğri büğrü	Tak tak	Kılık kıyafet	Enine boyuna

Biri Anamlı Biri Anlamsız Sözcükler

küçük müçük
kene mene
eski püskü
yarım yamalak
eğri büğrü
çoluk çocuk

Yakın Anamlı Sözcükler

yana yakıla
salkım saçak
konu komşu
kılık kıyafet
ev bark
ite kaka

Yansıma Olmayan Sözcüklerin Tekrarıyla Oluşanlar

güzel güzel
öte öte
yenile yenile
hafif hafif
gide gide

Her İkisi Anlamsız Sözcükler

abuk sabuk
allak bullak
eciş bücüş
pılı pırtı
süklüm püklüm

Eş Anamlı Sözcükler

laf söz
kuralı kaidesi
şan şöret

Zıt Anamlı Sözcükler

az çok
aşağı yukarı
bata çıka
düşe kalka
enine boyuna

Yansımadan Oluşan Sözcükler

çatır çatır
şıpır şıpır
tıkır tıkır
vızır vızır
tak tak

Pekiştirmeler

Bir sözcüğün çeşitli yollarla anlamına güç katmaya pekiştirme denir. Pekiştirmeler pekiştirme ünsüzü olan "p,r,s,m" ünsüzlerinin yanı sıra sözcüğün tekrarıyla veya araya pekiştirme edatı (mı, mi) getirilerek de yapılır. Pekiştirme ünsüzleriyle yapılan pekiştirmelerde sözcüğün ilk ünlü harfine kadar olan kısım alınır. Araya uygun pekiştirme harfi getirilir ve sonra sözcük baştan tekrar yazılır. Bazı pekiştirmelerde yukarıda verilen kuraldan farklı olarak pekiştirme ünlüsünün dışında başka seslerin de türediği görülür.

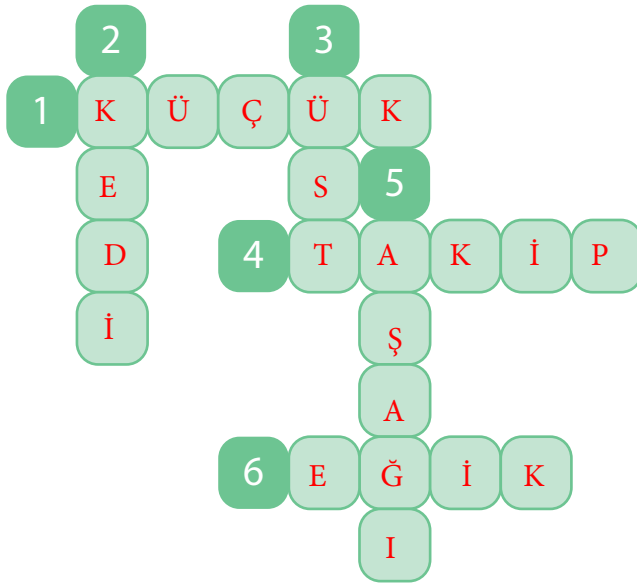
20

Aşağıdaki örneğe bakarak verilen kelimeleri pekiştiriniz.

Sözcük	İlk ünlüye kadar olan kısım	Pekiştirme ünsüzünden uygun olan	Pekişmiş sözcük
Temiz	te-	r	Tertemiz
Kara	ka-	p	kapkara
Mor	mo-	s	mosmor
Beyaz	be-	m	bembeyaz
Büyük	bü-	s	büsbüyük

21

Bölüm Bulmacası

1. Büyük kelimesinin zıt anlamlısı
2. Sesi yansıma sözcük oluşturan bir hayvan
3. Alt kelimesinin zıt anlamlısı
4. İzleme
5. yukarı (bir ikileme)
6. Dik sözcüğünün zıt anlamlısı

DEYİM, ATASÖZÜ VE ÖZDEYİŞLER

Deyimler

Tane Tane Test 1

Atasözleri ve Özdeyişler

Tane Tane Test 2

Beceri Temelli Sorular 1

MARTEST

2. Ünite

DEYİMLER

Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeklerine deyim denir.

Öğreten Sorular

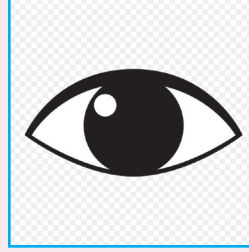
1

Aşağıdaki görsellerin çağrıştırdığı deyimleri yazarak cümle içinde kullanınız.

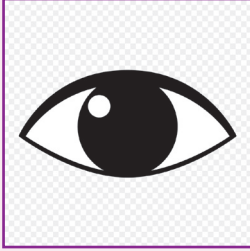
DEYİM → ayağını kaydırmak

CÜMLE → Selim şirkete girer girmez Ali'nin ayağını kaydırıldı

DEYİM → göz atmak

CÜMLE → Yapacağım konuşmaya acelele göz attım.

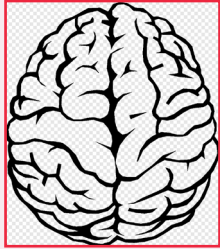
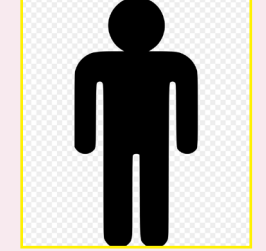
DEYİM → göz kulak olmak

CÜMLE → Koca şehirde sana kim göz kulak olacak?

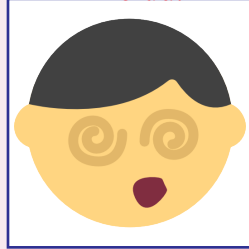
DEYİM → burnu büyük

CÜMLE → Birazara yüzü görünce burnu büyüdü, kimseyi beğenmez oldu

DEYİM → beyni sulanmak

CÜMLE → Ne söylediğini bilmiyor, beyni sulanmış.

DEYİM → gözü dönmek

CÜMLE → Yaptıklarını inkar edince birden gözüm dönmüş.

2

Aşağıdaki deyimlerin bildirdiği duygu ve düşünceleri yanlarına yazınız.

Gözü açık:	kurnaz	Göz boyamak:	aldatmak, hile
Göz koymak:	hırs, istek	Gözden çıkarmak:	feda etmek
Göz açıp kapayıncaya kadar:	zamanın hızlı geçmesi	Göze gelmek	nazar değmek

3

Aşağıdaki metinde geçen deyimlerin altını çiziniz.

En sevdiğim kalemim kayboldu. **Yana yakıla aradım**, evin **altını üstüne getirdim**, her yere baktım, yok, yok, yok. Talihsizlikler bir defa gelmeye görsün, **yakanıza yapışır, yakanızı kurtaramazsınız**. Bu iş de benim talihsizliklerimin **dönüm noktası oldu**.

4

Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

Kafasına vura vura	önceki düşünceleri altüst etmek, değiştirmek
Kafayı çalıştırmak	sırrını açığa vurmak, ele vermek
Kafasına koymak	gereğinde, bir konuya yeniden dönebilme imkânı bırakmak, kesip atmamak
Kafayı bulandırmak	zorla, isteyip istemediğine bakmadan
Canı gelmek	anlaşılmayan yön bırakmadan anlatmak
Canını vermek	akılcı davranarak sorunları çözmek
Canı çekilmek	kararını önceden vermiş olmak, önceden şartlanmak, bir şey yapmaya kesin karar vererek zamanını beklemek
Açık söylemek	kendisini feda etmek
Açık kapı bırakmak	vücudun herhangi bir organının canlılığı azalır gibi olmak
Açık etmek	yeniden canlanmak

ATASÖZLERİ ve ÖZDEYİŞLER

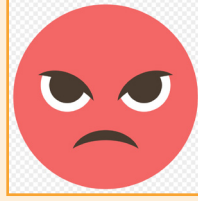
Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte sözlere atasözü denir. Atasözleri anonimdir, yani söyleyeni belli değildir. Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, kim tarafından söylendiği bilinen özlü sözlere ise özdeyiş (vecize) denir.

5

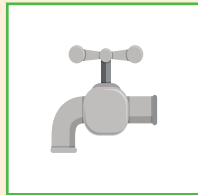
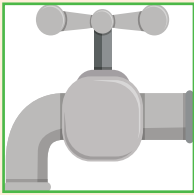
Aşağıdaki görsellerin çağrıştırdığı atasözlerini altlarındaki boşluğa yazınız.

Güneş girmeyen eve doktor girer.

Dost başa düşman ayağa bakar.

Damlaya damlaya göl olur.

Akan su yosun tutmaz.

6

Aşağıdaki atasözlerinin hangileri iyilik yapmanın önemli olduğunu vurgulamaktadır? Yanlarındaki kutucukları işaretleyiniz.

İyilik et kele, o da övünsün ele.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı olur.

İyiliğe iyilik olsaydı koca öküze bıçak olmazdı.

Merhametten maraz doğar.

İyilik yap, denize at; balık bilmezse Halık bilir.

İyilik eden iyilik bulur.

7

Aşağıdaki özdeyişleri karşılarında verilen kavramlarla eşleştiriniz.

Kötülük cehaletten gelir.

Aşılmasına imkan olmayan hiçbir duvar yoktur.

Mutluyken görmezden geldiğin şeyler mutsuzken canını yakar.

En büyük suçlar gerekli olanı değil de fazla olanı elde etmek için işlenir.

Gerçek mutluluk mal ve mülke sahip olmakla değil akıl ve erdeme sahip olmakla elde edilir.

Kimse tesadüfle veya başkalarının yardımıyla doğru ve akıllı olamaz.

Tekrar tekrar yaptığımız şeyiz biz.

Sırrım bende kalırsa esirimdir, sana verirsem ben onun esiri olurum.

Gözü doymamak

Kendi çabalamak, kendi elde etmek

Kararlılık

Alışkanlıkların insanı oluşturmaları

Eğitimin önemi

Her konuda konuşmamak

Aklın önemi

Elindekini kıymetini bilmek

8

Bölüm Bulmacası

1	E	L	E	L	D	E	N	Ü	S	T	Ü	N	D	Ü
2	L	B	E											
3	B	A	Ş	N	E	R	E	Y	E	G	İ	D	E	R
4	Ü	S	T	Ü	N	E	D	Ü	Ş	M	E	K		
5	K	A	N	B	A	Ş	I	N	A	Ç	I	K	M	A

1. Nazlı, şımarık bir biçimde büyütme anlamında bir deyim (4 sözcük)
2. Bir kimse, kendisinden üstün bir başkasının da olabileceğini bilmelidir" anlamında kullanılan bir atasözü. (3 sözcük)
3. "..... ayak da oraya gider." atasözümüzün ilk üç sözcüğü.
4. Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek anlamına gelen bir deyim. (2 sözcük)
5. Çok sinirlenmek anlamına gelen bir deyim. (3 kelime)

CÜMLEDE ANLAM

CÜMLEDE ANLAM

Kanıtlanabilirlik Açısından Cümleler

Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç,Koşul

Tane Tane Test 1

Duygu Belirten İfadeler

Anlam Özelliklerine Göre Cümleler

Doğrudan ve Dolaylı Anlatım - Örtülü Anlam

Cümle Oluşturma

Tane Tane Test 2

Beceri Temelli Test 1

3. Ünite

CÜMLEDE ANLAM

Söyleyenin kendi kişisel görüşlerini içeren, beğenilerin ve duyguların ön planda olduğu, kanıtlama imkânı olmayan yargıların ifade edildiği cümlelere "öznel cümleler" denir. Söyleyenin kişisel görüşlerini değil herkes tarafından kabul gören yargıları ifade eden, beğenilere yer verilmeyen ve kanıtlanabilir görüşler içeren cümlelere "nesnel cümleler" denir.

Kanıtlanabilirlik Açısından Cümleler

Öğreten Sorular

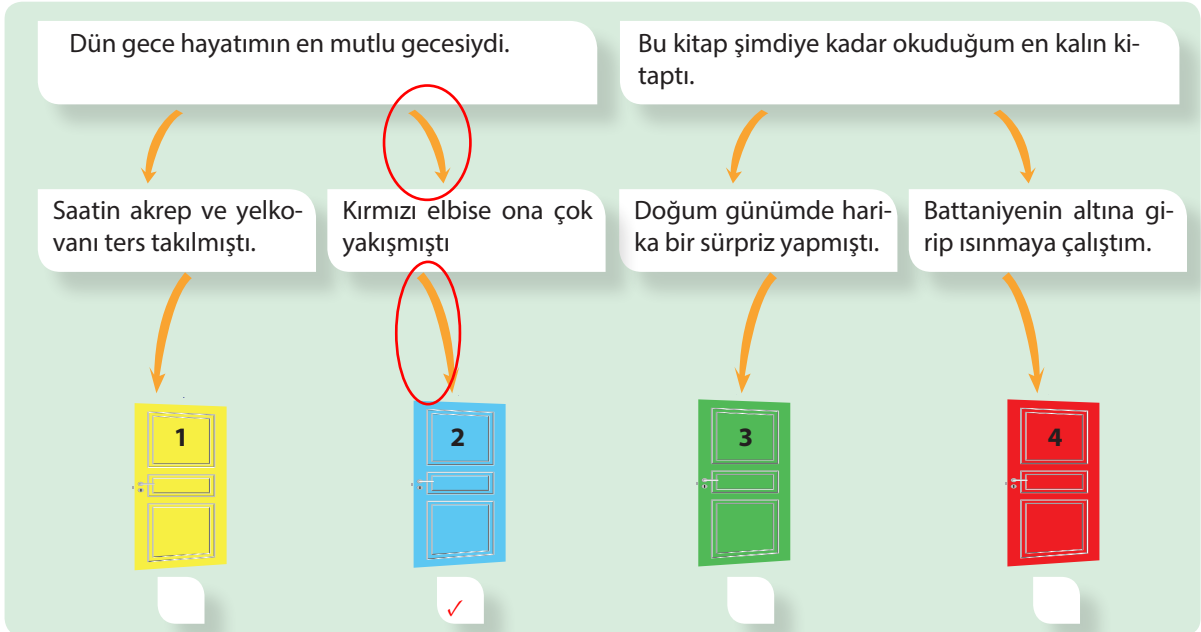
1

Aşağıdaki cümlelerden nesnel anlama sahip olanlarını işaretleyiniz.

Bu bunaltıcı yaz günlerinden pek hoşlanmıyorum.	
Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir.	✓
Oyunun sonunu kadar ebe olan öğrenci arkadaşlarını kovalamaktan kıpkırmızı olmuştu.	✓
Bu eserin üçüncü baskısı eylül ayında yapılmış.	✓
Kitabın son bölümünde etkileyici bir konuşma var.	
Dün gece izlediğim film 3 saat sürdü.	✓
Bana göre filmin sonu daha eğlenceli olmalıydı.	
Sandalyenin önündeki sehpayı karşı tarafa alınca odanın görünümünü güzelleştirdi.	

2

Bu tabloda öznel anlamlı cümleleri takip ettiğimizde kaç numaralı çıkışa geliriz.

Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç Koşul Cümleleri

Bir eylemin, gerçekleşen bir olayın veya ortaya çıkan bir durumun gerekçesiyle birlikte verildiği cümlelere neden-sonuç cümleleri denir.
Eylemin hangi amacı gerçekleştirmek, hangi hedefe ulaşmak için yapıldığını ifade eden cümlelere amaç-sonuç cümleleri denir.
Bir olayın veya durumun gerçekleşmesinin başka bir olay veya durumun gerçekleşmesine bağlı olduğu cümlelere "koşul(şart)" cümleleri denir.

3

Aşağıdaki neden-sonuç cümlelerindeki neden bölümlerini altındaki boşluğa yazınız.

Sabah geç kalktığı için uzaktan eğitime katılamamış.

...geç kalkması.....

Gezmeye gideceğinden bütün programlarını iptal etmiş.

...gezmeye gitmesi.....

Ayakkabı ayağını sıktığından yenisiyle değiştirmek istiyor.

...ayakkabının sıkması.....

Onu okulda göremedim çünkü bugün okula gelmemiş.

...okula gelmemesi.....

Camları güzelce sil, akşam misafirler gelecek.

...misafirlerin gelecek olması...

Heyecanı söndü diye maça çıkmak istemedi.

...heyecanının sönmesi.....

4

Amaç-sonuç ifade eden cümleleri işaretleyiniz.

Seni görmeye Bartın'a gelmiş.	✓
Bu iş böyle yapılmaz, sen de öğreneceksin.	
Pasaport işlemlerini yapmak üzere elçiliğe gitmiş.	✓
Zor günler yaşadım, sen buraya gelmeden önce.	
Avını yakalayabilmek için sinsice yaklaşıyordu.	✓
Otobüs gelince durakta bir itiş kakış başladı.	
Sürpriz mahvolmasın diye çok dikkatli olmalıyız.	✓

5

Aşağıdaki cümlelerin ifade ettiği anlamı karşlarına yazınız.

Çok çabuk sıkıldığından bu tarz kitapları okuyamıyordum.	neden-sonuç
Bu işi de bitirdik mi eve gidebiliriz.	koşul
Sessiz bir ortam bulduğunda hemen kitabını okumaya başlıyordum.	koşul
Kayığı tek başına kullanabilirsin ama önce biraz birlikte sürüp tecrübe kazanmalısın.	koşul
Geç kalmayayım diye saatimi yarım saat öne aldım.	amaç-sonuç
Bu türküyü duyarsam dayanamam, ağlarım.	koşul
Seni görmek için uzun bir yoldan geldim.	amaç-sonuç
Bugün provaya katılmayacağım çünkü rolümü ezberleyemedim.	neden-sonuç

Duygu Belirten İfadeler

Bazı cümlelerde beğenme, sitem, pişmanlık, özlem, şaşırma, hayıflanma, yakınma, endişe, yadsıma, küçümseme, azımsama, kızgınlık, merak, acıma gibi duygulara yer verilir.

6

Aşağıdaki cümleleri belirttikleri duygularla eşleştiriniz.

Usta görmesek kendini usta diye yutturacaksın bana.	küçümseme	Özlem
Bir tanecik ayakkabın olduğuna inanamıyorum.	azımsama	Kaygı
Bu kazağı almakla sanırım acele ettim.	pişmanlık	Yakınma
Sözde uzman benim ama kimsenin bana bir şey sorduğu yok.	yakınma	Pişmanlık
Senin kadar çalışkan bir insan kolay kolay bulunmaz.	beğeni	Küçümseme
Herkesi çağırıp beni davet etmemene bir anlam veremedim.	sitem	Azımsama
Şu ceviz ağacına çıkıp ceviz topladığımız günleri çok arıyorum.	özlem	Çaresizlik
Ya, demek Mustafa da tenise başlamış.	şaşıрма	Sitem
Bu işi bugün bitiremezsek yandığımızın resmidir.	kaygı	Şaşırma
Keşke o güzel günlerde pikniğe gitseydik.	hayıflanma	Yadsıma
Bu filmi sana zorla ben mi tavsiye etmişim.	yadsıma	Hayıflanma
Yapacak bir şey yok, başımıza gelen her şey dilimiz yüzünden.	kabullenme	Beğeni
Ne yapacağımı şaşırdım, borcumu ödesem hiç param kalmayacak.	çaresizlik	Kabullenme

7

Özellikle azımsama, küçümseme, pişmanlık ve hayıflanma cümleleri birbiriyle karıştırılmaktadır. Aşağıdaki cümlelerde hangi anlamların olduğunu karşılarna yazınız.

Bu kadarlık yemek kime yetecek ki?

azımsama

Güya aklınca benimle dalga geçiyormuş.

küçümseme

Törende şiir okuma görevini keşke Mehmet'e verseydim.

hayıflanma

İftarda daha az yeseydim şimdi rahat ederdim.

pişmanlık

Doğru düzgün okuyamayan insan günde bir kitap bitirecekti.

küçümseme

Bütün gün boya yaptı ama ancak bir odayı boyayabilmiş.

azımsama

Anlam Özelliklerine Göre Cümleler

Anlamlarına göre cümleler; öneri, varsayım, eleştiri, öz eleştiri, uyarı, tasarı, öngörü, karşılaştırma, tahmin, olasılık, tanım, içerik, üslup, karşıtlık, eşitlik, ön yargı, küçümseme, azımsama, beklenti ve aşamalı durum gibi özellikler taşır.

8

Aşağıdaki cümleleri belirttikleri anlamlarla eşleştiriniz.

1. Bu takım kesin küme düşer bu sene.

Öneri 2

2. Bu işi tatlılıkla halletmek istiyorsan Ali'yi dinlemelisin.

Öz eleştiri 8

3. Tatilde Sinop'a gidebiliriz.

Tahmin 10

4. Bu sene geçen seneye göre daha çok sinek var.

Ön yargı 1

5. Bu harçlık bana yetmez.

Öngörü 11

6. Maç sonunda iki takım birer puana razı oldu.

Aşamalı bir durum 15

7. Senin yaptığın yemeği ben tek elle yaparım.

Azımsama 5

8. Düzenli ders çalışma alışkanlığımın olmaması bu duruma yol açtı.

Varsayım 16

9. Bu ayakkabı markası eskisi gibi kaliteli ayakkabılar üretmiyor artık.

Olasılık 3

10. Büyük ihtimalle birazdan yağmur başlayacak.

Eleştiri 9

11. Paramızı altına yatırırsak iyi bir kâr elde edeceğimizi söylemişti.

Uyarı 14

12. O neşeli adam bu olaydan sonra asık suratlı biri olup çıkmıştı.

Üslup 17

13. Roman hayatın ta kendisidir benim için.

Karşıtlık 12

14. İş yerinde gerekli önlemleri almadan çalışmaya başlamayınız.

Tanım 13

15. Hava gittikçe kararıyor, insanların yüzleri seçilmez oluyordu.

Tasarı 19

16. Düşün şimdi bir dağın zirvesinde oturuyorsun.

Karşılaştırma 4

17. Bu romanda akıcı bir dil kullanmış.

İçerik 18

18. Eser Batı Anadolu'da küçük bir sahil kasabasında geçiyor.

Küçümseme 7

19. Bu bayramda güzel bir tiyatro gösterisi yapmayı düşünüyorum.

Eşitlik 6

20. Doğum günümde güzel bir hediye alacağını düşünüyorum.

Beklenti 20

Doğrudan ve Dolaylı Anlatım

Başkasına ait bir ifadenin, hiç değiştirilmeden, olduğu gibi aktarıldığı (tırnak içinde veya sonuna virgül koyarak) cümlelere "doğrudan anlatımlı cümleler" denir. Bir kişiye ait sözün söylendiği biçimde değil de bazı değişiklikler yapılarak (sözün içeriğini değiştirmek şartıyla) aktarıldığı cümlelere ise "dolaylı anlatımlı cümleler" denir.

9

Aşağıdaki cümlelerde doğrudan anlatımlı cümleleri işaretleyiniz.

Bu kadar eziyet yetmez mi, diye sert ama düşmanca olmayan bir sesle sordu.	✓
Sabahtan beri çalıştığımı bilmiyormuş gibi "Bugün yorgun görünüyorsun." dedi.	✓
Dersi dinlersem mutlaka başarılı olacağımı söyledi.	
"Bu zahmeti kimse çekip buraya gelmez." dedim.	✓
Buraların bir zamanlar orman olduğunu üzülerek anlattı.	

10

Aşağıdaki doğrudan anlatımlı cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

- A. Beni bekle, iki gün içinde geri geleceğim, demişti ayrılmadan önce.
.. **Ayrılmadan önce onu beklememi, iki gün içinde döneceğini söylemişti.**
- B. Bütün planlarımı yuttu, diyerek sevindi büyük kurbağa.
.. **Büyük kurbağa bütün planlarını yuttuğunu söyleyerek sevindi.**
- C. Peyami Bey güzel bir tatlı çaktı canım deyip postaneye girdi.
.. **Peyami Bey canının güzel bir tatil çaktığını söyleyerek postaneye girdi.**

Örtülü Anlam

Cümleyi okuyarak o cümleden hangi yargıları çıkarıp çıkaramayacağımızı bulabiliriz. Bunu yaparken cümleyi oluşturan sözcük ve sözcük gruplarının taşıdığı anlama çok dikkat etmeliyiz. Bu tarz sorularda cümlede doğrudan verilen yargıların dışında cümledeki bazı sözcük ve sözcük gruplarının kullanımından kaynaklanan doğrudan söylenmeyen fakat anlam olarak çıkarılan yargılar da bulunabilir. Bu yargılara örtülü anlam denir.

11

Aşağıdaki cümleden çıkarılabilecek yargıları işaretleyiniz.

Sınıfta bir öğrencinin Türkçe dersinden alabileceği en yüksek notu alan öğrencilerden biri de bendim.

- () Sadece Türkçe dersinden sınav olmuştur.
() Diğer derslerden iyi not alamamıştır.
(✓) En yüksek notu alan öğrenci bir kişi değildir.
(✓) Soruların hepsini doğru yapmıştır.

12

Aşağıdaki cümleden örtülü olarak çıkan anlamı işaretleyiniz.

Bu sene sınıfça Antalya'ya da bir gezi düzenleyeceğiz.

- () Önceki yıllarda da Antalya'ya gezi düzenlemişler. (✓) Başka yerlere de gezi düzenlemişler.
() Başka sınıflar da Antalya gezisine katılmış. () Antalya'ya başka amaçla da gelmişler.

Cümle Oluşturma- Cümle Birleştirme

Cümle oluşturma karışık olarak verilen sözcük ve sözcük gruplarından anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturma esasına dayanan bir soru şeklidir. "Cümle oluşturma" sorularında cümlelerin anlamsal ve yapısal özelliklerine dikkat etmek gerekir. Başlangıçta karışık ve zor bir etkinlikmiş gibi görünse de deneme yanılma ile kolaylıkla yapılabilir.

Cümle birleştirme ise iki ayrı cümlede ifade edilenlerin birleştirilerek tek bir cümlede anlatılması esasına dayalı bir soru tarzıdır. Cümleleri birleştirirken birleştirilecek cümlelerin içeriğine dikkat etmeliyiz. Çünkü cümlelere ait bilgiler karışmamalı veya eksik bırakılmamalıdır. Bu sorularda anlam olarak tespit ettiğimiz eksiklik veya fazlalık bizi yanlış seçeneğe götürür.

13

Aşağıdaki sözcük ve sözcük gruplarını anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturacak şekilde sıralayıp oluşturduğunuz cümleyi altlarındaki boşluklara yazınız.

için özgürlük

acelesi olmayan

hiç de

bir lükstür

ateşten ve yiyecekten

yoksun bir insan

Ateşten ve yiyecekten yoksun bir insan için özgürlüğe hiç de acelesi olmayan bir lükstür.

zor olan

başarıyı

başarı

kolay

elde edilir

hak etmektir

Başarı kolay elde edilir, zor olan başarıyı hak etmektir.

ve bu dertli dünyayı

ve kötü yazgılarına karşı

insanların birleşmesini

ben umutsuzluğu

kabul etmeyerek

savaşmalarını istiyordum.

Ben umutsuzluğu ve bu dertli dünyayı kabul etmeyerek insanların birleşmesini ve kötü yazgılarına karşı savaşmalarını istiyordum.

için

hatırlamak

hızlanırsınız

için

unutmak

yavaşlar

Hatırlamak için yavaşlar, unutmak için hızlanırsınız.

her zaman

dünyada

hemen hemen

gelir

her kötülük

cehaletten

Dünyada hemen hemen her kötülük her zaman cehaletten gelir.

14

Aşağıda verilen iki cümleyi anlam kaybı olmadan tek cümlede birleştiriniz.

Yazarın son kitabı "Akıllı Karınca" adını taşıyor .

"Akıllı Karınca" on iki hikâyeden oluşuyor.

Yazarın "Akıllı Karınca" adlı son kitabı on iki hikâyeden oluşuyor.

Uzay çöpleri uzay aracı parçalarıyla bunlardan dökülen küçük boya taneciklerinden oluşuyor.

Bu çöpler saatte 30 bin km hızla dolanıyor.

Saatte 30 bin km hızla dolanan uzay çöpleri, uzay aracı parçalarıyla bunlardan dökülen küçük boya taneciklerinden oluşuyor.

Beş farklı türü olan kiviler yalnızca Yeni Zelanda'da yaşar.

Soyu tehlike altında olan bu kuşlar uçamaz.

Yalnızca Yeni Zelanda'da yaşayan soyu tehlike altındaki uçamayan kivi kuşlarının beş farklı türü vardır.

SÖZ SANATLARI

Benzetme
Abartma
Kişileştirme
Konuşturma
Tezat
Tane Tane Test 1
Beceri Temelli Test

4. Ünite

SÖZ SANATLARI

Benzetme anlatımı güçlendirmek için aralarında ortak nitelik bulunan iki varlık ya da kavramdan nitelik yönünden güçlü olandan zayıf olana aktarma yapılmasıdır.
Abartma bir varlığı ya da kavramı olduğundan çok küçük veya çok büyük gösterme sanatıdır.
Kişileştirme insana ait olan bir özelliğin insan dışı bir varlığa aktarılmasıdır.
Konuşturma insan dışı varlık veya kavramların insan gibi konuşturulması sanatıdır. Konuşturma sanatı olan cümlede kişileştirme sanatı da yapılmıştır.
Tezat anlamca birbirine karşıt olan kavram, durum veya olayların bir arada kullanılması sanatıdır.

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki cümlelerin benzetme öğelerini verilen boşluklara yazınız.

Mehmet aslan gibi güçlü bir çocuktur.	Hava buz gibi, otur oturduğun yerde.
Benzeyen: Mehmet	Benzeyen: hava
Benzetilen: aslan	Benzetilen: buz
Benzetme yönü: güçü	Benzetme yönü: soğukluk
Benzetme edatı: gibi	Benzetme edatı: gibi

2

Aşağıdaki cümlelerdeki söz sanatlarını bulup uygun yeri işaretleyiniz.

Cümleler	Kişileştirme	Kişileştirme ve Konuşturma
Güneş bu sabah çocuklara "Merhaba!" dedi.		✓
At ile eşek hemen sahiplerinin dedikodusunu yapmaya başlamıştı.	✓	
Artık kendi ayakların üzerinde durmalısın diye fısıldadı yavrusuna, anne ayı.		✓
Ormanlar kralı aslan aldığı habere çok şaşırıldı.	✓	
Her canlının bu ormanda yaşama özgürlüğü var diyerek söze başladı yaşlı tavşan.		✓

3

Aşağıdaki cümlelerde geçen söz sanatlarını bulup işaretleyiniz.

Cümleler	Benzetme	Abartma	Tezat
Bizim takım taraftarları sizi tükürüğüyle boğar.		✓	
Kalabalıklar içindeyken yalnızlığımı daha çok hissederim.			✓
Bir sıra inci dişler, sarı sarı sırma saç...	✓		
Salonda iğne atsan yere düşmezdi.		✓	
Fenerbahçe taraftarı bayram ederken rakip takım taraftarları başları önde stadı terk ediyordu.			✓

4

Aşağıdaki dizelerde ve cümlelerde kullanılan söz sanatlarını bulup altlarına yazınız.

1.

Dağların zirvelerinde hem kartallara hem yılanlara rastlanır. Birisi uçarak birisi sürünerek gelmiştir.

(..... **tezat**)

2.

Gözüm yaşıml sel oldu çağladı
Her yeri tufan gibi kapladı

(..... **abartma**)

3.

Oturdum bir çeşme başına
Yakındım dünyanın dertlerinden

(..... **kişileştirme**)

4.

Bedenim kıyıda terk edilmiş bir sandal
Denizin o bitmeyen aşkından

(..... **benzetme**)

5.

Van Gölü kirleri suyuyla yıkar
Neşesini de bulaştırır yıkadıklarına

(..... **kişileştirme**)

6.

Bu işe girdi gireli düşmanım oldu
Yıllardır dost bildiklerim

(..... **tezat**)

7.

Yaşam çok zalim bir öğretmendir. Önce sınav yapar sonra dersi verir.

(..... **benzetme- kişileştirme**)

8.

Sen gelmedin de uyandık bir sabah
Yas ilan edilmiş, bayraklar inmiş

(..... **abartma**)

PARAGRAF

Paragrafta Anlam

Tane Tane Test

Paragrafta Yapı

Tane Tane Test 2

Dil ve Anlatım - Metin Karşılaştırma

Tane Tane Test 3

Beceri Temelli Sorular1

5. Ünite

Paragrafta Başlık, Konu - Şiirde Tema

Başlık; bir metni bir veya birkaç kelimeyle özetleyen, metnin konusuna, içeriğine veya ana düşüncesine dair ipuçları veren bölümdür. Metinde anlatılanlarla başlık uyumlu olmalıdır. Bir paragrafta veya şiirde üzerinde durulan kavram, o paragrafın konusu, o şiirin temasıdır. "Yazar ne anlatıyor, yazar neyin üzerinde duruyor?" gibi sorular bize paragrafın konusunu verir.

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki metinlere uygun başlıklar getiriniz.

ÇOCUK YOUTUBERLAR

Türkiye’de genç veya çocuk youtuberlar, sıklıkla izleniyor. Bir çocuk youtuberın sayfasının abone oranlarına bakıldığında 3 milyona yakın kişinin takip ettiği görülüyor. Yurt dışı örneklerinde ise 20 milyona yakın kişinin takip ettiği çocuk youtuberlar bulunuyor. Son örneğin, bir yılda 11 milyon dolar kazandığı yönündeki haberlerle esasında madalyonun diğer yüzünü gösteriyor. Youtuberlığı kazanç kapısı olarak kabul eden kişilerce, çocuklar da bir sektörün içine dâhil ediliyor. Bu yönüyle, çocuklarımız video paylaşım sitelerinde eğlenmek, zaman geçirmek için vakit harcarken alet edildikleri bir sektöre de bile rek veya bilmeyerek katkı sağlamış oluyor.

KAPADOKYA

60 milyon yıl önce Erciyes, Hasan Dağı ve Güllü Dağı'nın püskürttüğü lav ve küllerin oluşturduğu, alta bazalt içeren sağlam bir kabuk, üstünde betonlaşmış volkanik küllerden meydana gelen çok renkli tuf ve kayadan oluşan tabakalar; iklim değişikliği, gece gündüz sıcaklık farkı, yağmur suları gibi sebeplerden aşınarak yassı ve sivri yapıları yani peri bacalarını oluşturmuş. Jeolojik kıymetinin yanı sıra, misafir ettiği uygarlıkların çeşitliliği ile de kültür atlası hayli geniş bir bölge Kapadokya.

AİLELER VE İNTERNET

İnternet kullanımı, bütün medya türlerinde olduğu gibi, eleştirel bakış açısıyla ele alınmalıdır. Bu çerçevede aileler, öncelikli olarak çocukların etrafında örülen camdan duvarlar konusunda bilince ve yetkinliğe sahip olmalıdır. Bu camları tamamen biz örmedik ancak örülmesine de katkı sağladık

2

Aşağıdaki şiirlerde ele alınan temayı yazınız.

Biz haber etmeden haberimizi alırsın,
Yedi yıllık yoldan kuş kanadıyla gelirsın.
Gözümüzün dilinden anlar,
Elimizin sırrını bilirsin.
Namuslu bir kitap gibi güler,
Alnımızın terini silersin.
O gider, bu gider, şu gider,
Dostluk, sen yanı başımızda kalırsın.

Ey, mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü!..
Kızkardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.
Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım!
Seni selamlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.
Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver !

DOSTLUK

BAYRAK SEVGİSİ

3

Aşağıdaki paragrafların konusunu yazınız.

Çeşitli medeniyetlerde çömlekçilik kendine has özellikleriyle yapılagelmiştir. Türklerde ise çömlekçilik milattan önce 3000 yıllarına kadar dayanır. Göktürkler zamanında geniş ağızlı çömlekler yapılmıştır. Karluklar, yaptıkları çömleklere figürler çizmişlerdir. Karahanlılar bitki motifleri kullanmışlardır. Osmanlı zamanında ise çömlekçilik kendine özgü bir hâl almıştır. Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Zal Mahmud Paşa Camii'nin etrafında 250 kadar çömlekçi olduğunu, burada üretilen çömlekler için Kâğıthane ve Sarıyer'den toprak getirildiği anlatılır.

Türklerde çömlekçiliğin tarihi.....

6.27 Treni Jean Paul Didierlaurent'in dünyaca ünlü romanı. Bir kâğıt geri dönüşüm fabrikasında çalışan Guylain Vignolles, her sabah bindiği 6.27 treninde cebinden çıkardığı kâğıtları yüksek sesle okumaktadır. Bunlar fabrikadaki korkunç ve obur makine Zerstor 500'ün sivri dişleri arasından son anda kurtarılan sayfalar; yıpranmış ve ıslak. Ölmek üzere olan kitapların kalan son sesleridir. Yalnız bir adam olan Guylain, bu sesleri bağrına basar ardından evde özenle kurutup sabah yolcuğu sırasında cebinden çıkararak onları özgür bırakır. Bu biraz da kitapları ölüme gönderirken duyduğu vicdan azabını hafifletmek için bulduğu bir yöntemdir. O, can sıkıcı bir rutinin içinden dünyaya bakarken çevresindeki kalıpları yırtıp hayata daha yakından dokunmak ister.

6.27 Treni romanın konusu.....

Boşnakça'da "Yeni Pazar" anlamına gelen Novi Pazar tam bir Osmanlı şehri. Sokaklarında gezerken kendinizi, bir Anadolu kasabasında dolaşılıyor gibi hissediyorsunuz. Balkanlarda Osmanlı Devleti tarafından kurulan şehirlerden biri olan tarih kokulu Novi Pazar; Kosova, Karadağ ve Sırbistan'ın kesiştiği bir noktada, Sırbistan sınırları içinde kalıyor. Sırbistan'ın başkenti Belgrad'a 280 km mesafede, Belgrad'ı Karadağ'ın başkenti Podgorica üzerinden Adriyatik sahiline bağlayan karayolu üzerinde, Raşka nehrinin hemen kıyısında yer alıyor.

Novi Pazar'ın konumu.....

Paragrafın Anahtar Kelimeleri

Bir metinde anlatılanları en kısa ve açık biçimde veren kelimelere anahtar kelimeler denir. Metin birçok kelimedenden oluşur fakat her kelimenin metnin anlamına olan katkısı aynı değildir. Anahtar kelimeler ve kavramlar bir metnin özeti gibidir.

4

Aşağıdaki paragrafların anahtar kelimelerini altlarına yazınız.

Robot kelimesi ilk kez Çek yazar Karel Čapek'in yazdığı R.U.R. (Rosumovi Umělí Roboti-Rosum'un Akıllı Robotları) adlı bilim kurgu tiyatro oyununda kullanılmıştır. Bu oyun 1927 yılında Halit Fahri Ozansoy tarafından R.U.R. - Âlemşümül Suni Adamlar Fabrikası adıyla tercüme edilmiştir. Oyun ile popülerleşen robot kelimesi, aynı anlamda kullanılan otomat veya android kelimelerinin yerini almıştır. Kelimenin kökeni ise Çekçe zorla çalıştırma anlamına gelen "robota" sözcüğünden gelmektedir.

robot- Karel Capek- R.U.R. -

Radyoterapi, iyonize olan radyasyonun hedef bölgenin iyileştirilmesinde kullanıldığı bir tedavi yöntemidir. Verilen yüksek dozdaki radyasyon, kanserli hücreleri öldürmekte ve bölünüp çoğalmalarını engellemektedir. Hemen hemen tüm kanser tedavilerinde kullanılan radyoterapi, özellikle bazı kanser tipleri için tek tedavi yöntemidir. Çeşitli hasta gruplarında tek başına yeterli olabilirken ek olarak cerrahi ya da kemoterapi ile birlikte kullanılabilir; buna da tümörün yapısı, boyutu, cinsi, metastaz yapma durumu dikkate alınarak karar verilmektedir.

radyoterapi- kanser-hasta-tedavi

Paragrafta Ana Düşünce

Bir paragrafta yazarın okura vermek istediği mesaj o paragrafın ana düşüncesidir. Şiirde ise şairin okura hissettirmeye çalıştığı duygu, o şiirin ana duygusudur. Ana düşünce veya ana duygu bir bakıma paragrafı/şiiri okuyanın o paragraftan/şiirden çıkardığı sonuçtur. "Yazar bu paragrafı/şiiri niçin yazmış, bize ne anlatmak/ne hissettirmek istiyor, bu paragrafta yazarın vermek istediği mesaj nedir?" soruları bize ana düşünceyi/ana duyguyu buldurur.

5

Aşağıdaki paragrafların ana düşüncelerini yazınız.

Emek dünyadaki tek kazancımızdır. Kişioğlu hem kendisine hem ailesine emeğinin karşılığını yedirmelidir. Haksız kazanç, hırsızlık sadece kişinin kendisine yaptığı bir kötülük değildir. Aslında kötülüğü en yakınlarından başlayıp tüm insanlığa yapmıştır. Helal yollardan kazanılmış rızıklarla sağlıklı ve erdemli nesiller yetişir. Çoluk çocuğunun boğazından haram lokma geçirmeme çabasında olan ebeveynler bu noktada evlatlarına karşı vazifelerini yerine getirmiş olurlar. Bu, anne karnında başlayan ve ölüncüye kadar dikkat edilmesi gereken bir çabadır. Hz. Mevlana, helal lokmayı yanan bir kandile benzetmiştir. İnsanın iç dünyasını olduğu kadar yuvalarımızı da aydınlatan kandildir o. Ancak kandile yağ yerine su koyarsak yani haram karıştırırsak o zaman kandilin söneceğini söyler.

Her insan helal kazanç peşinde olmalıdır.

Yetiştirildiği bölgeye göre turuncgillerin rengi değişebilir. Sıcak ve bol güneşli ülkelerde klorofil miktarı azaldığı için meyvelerin kabukları, olgunlaştıklarında bile sürekli yeşil renkte kalıyor. Daha ılıman bölgelerde ise soğuk havaya maruz kaldıkça klorofil miktarı azalıyor, meyveler turuncu renge bürünüyor. Bazı ülkelerde turuncu meyveler tercih edildiği için, yeşil turuncgillere soğuk hava depolarında bekletilerek ya da etilen gazı uygulanarak turuncu renk kazandırılıyor. Anlayacağınız turuncgillerin kabuğunun rengine bakarak olgun olup olmadıklarını anlamak mümkün değil. Yeşil olanlar da tıpkı diğerleri gibi lezzetli ve sulu olabilir, hatta yapay renklendirme işlemine maruz kalmadıklarından tercih edilebilir.

Turuncgillerin olgunluğu ve rengi arasında bağlantı yoktur.

6

Aşağıdaki şiirlerin ana duygusunu belirleyerek altlarına yazınız.

O kadar dolu ki toprağın şanla,
Bir değil, sanki bin vatan gibisin.
Yüce dağlarına çöken dumanla
Göklerde yazılı destan gibisin.

vatan sevgisi

Sevgi olmasa,
Üşürdüm kuyularda ey dost!
Karanlığın rüzgârı dalgalandıkça,
Sevgidir çoğaltan soyumuzu;
Sevgiliyi andıkça.

sevgi ve umut

Aynı daldaydık, aynı dalda
Aynı daldan düşüp ayrıldık
Aramızda yüz yıllık zaman
Yol yüz yıllık
Yüz yıldır alacakaranlıkta
Koşuyorum ardından.

özlem

Bütün iyi kitapların sonunda
Bütün gündüzlerin, bütün gecelerin sonunda
Meltemi senden esen
Soluğu sende olan
Yeni bir başlangıç vardır
Nedensiz bir çocuk ağlaması bile
Çok sonraki bir gülüşün başlangıcıdır.

yaşama sevinci

Paragrafta Yardımcı Düşünce

Bir paragrafta ana düşünceyi açıklamak, desteklemek, geliştirmek veya ispatlamak için yazar birden çok düşünceye ihtiyaç duyar. Bu sayede ana düşünceyle okura vermek istediği mesajı kolaylıkla verebilir. İşte paragraftaki ana düşünceyi destekleyen bu yan düşüncelere yardımcı düşünce denir. Paragrafta ele alınanlarla ilgili sorularda "ulaşılır/ulaşamaz, değinilmiştir/değinilmemiştir, çıkarılır/çıkarılamaz" gibi ifadelerle karşılaşmaktayız.

7

Aşağıdaki metinden çıkarılacak yardımcı düşünceleri işaretleyiniz.

İçinde bulunduğumuz teknolojik çağın, modern kültürün uzantıları, kitlelerin düşünce yapısı kadar yaşam tarzını, hayata bakışını da etkiledi. Bir yandan mevcut olanakları teknolojik ortamlara taşıma ve hayatı kolaylaştırma amacı güttü insanoğlu. Öte yandan geçmişle bağını koparmadan sahip olduğu değerlerle, kökleriyle bir uyum içinde yaşamayı arzuladı. Değişim hayranlık vericiydi fakat baş döndürücüydü de. İnsan işte tam bu noktada geçmiş ve gelecek arasında köprü kuran nesnelere tutunmayı seçti. Yeni çağın avantajlarından yararlanırken geçmiş dönemlerin tarzını hayatına yansıtmak isteyen kitleler, soluğu "eskiye dönüş" dükkânlarında aldı.

✓	I.	Teknoloji insan hayatını kolaylaştırır.
	II.	Teknoloji insanoğluna faydanın yanında büyük zararlar da getirmiştir.
✓	III.	İnsanoğlu geçmişle bağını koparmayı istemez.
	IV.	İnsan ya geçmişi seçmelidir ya geleceği.

Aşağıdaki metinden ulaşılabilecek yargıları işaretleyiniz.

Amazon havzasında yer alan Güney Amerika'nın üçra sularında keşfedilen yeni bir yılan balığı türü tam 860 volt enerji üretebiliyor. Bugüne kadar bilinen tek elektrikli yılan balığı türü olan Electrophorus Electricus'tan en fazla 650 volt gerilim ölçülmüştü. "Electrophorus Voltai" adı verilen bu yeni tür ise bilinen en fazla elektrik kapasitesine sahip canlı oldu. Korunmak, avlanmak ve yön bulmak için elektrik üreten elektrikli yılan balıklarının vücutları elektrolax (elektrik organı) adı verilen yüksek gerilim üreten kaslarla bezeli. Bu denli yüksek voltajlı elektrik üretimi de bu kaslar sayesinde gerçekleşiyor. Son olarak bu denli büyük bir enerjiye sahip olan 860 voltun ne anlama geldiğini de şu örnekle açıklayalım: Her gün kullandığımız ortalama bir elektrik prizinin volt değeri 220.

✓	I.	Yeni bulunan yılan balığı türü, bilinen yılan balığı türünden daha fazla elektrik üretiyor.
	II.	Yılan balıklarının hepsi elektrik üretir.
	III.	Doğada en son keşfedilen canlı bir yılan balığı türü olan "Electrophorus Voltai"dir.
✓	IV.	Yeni keşfedilen yılan balığı türü ortalama bir elektrik prizine göre daha fazla elektriğe sahiptir.
✓	V.	Yılan balıkları elektriği birçok işte kullanmaktadır.

Metinle İlgili Soruları Cevaplama

Aşağıdaki metinlerle ilgili soruları cevaplayınız.

Bilim insanlarının yaptığı araştırmaya göre, gümüş karıncalar yuvalarından 45 derece sıcakta çıkarlar, 55 dereceye kadar yiyecek arayıp sonra yuvalarına dönerler. Mesela 45 derecenin altında ve 55 derecenin üstünde bir hava sıcaklığı olduğu zaman ise asla yuvalarından çıkmazlar. Gümüş karıncalar, aconthodactylus dumerili adı verilen bir tür kertenkeleden çok korkarlar. Bu kertenkelenin en sevdiği av türü ise gümüş karıncalardır. Ve bu tür kertenkele ise 45 derecenin üstünde hava sıcaklığında asla dışarı çıkıp avlanmaz.

1- Gümüş karıncalar hangi sıcaklık değerleri arasında dışarıya çıkarlar?

... **Gümüş karıncalar 45 ile 55 derece arasında dışarı çıkarlar.**

2- Gümüş karıncaların düşmanları nedir?

... **Gümüş karıncaların düşmanları aconthodactylus dumerili adı verilen bir tür kertenkeledir.**

3- Gümüş karıncaların belirli sıcaklıklarda dışarı çıkmasının nedeni nedir?

... **Düşmanlarından korunmak amacıyla düşmanlarının sevmediği sıcaklıklarda dışarı çıkarlar.**

Günümüzde okuryazarlığa yüklenen anlam değişmiş ve çeşitlenmiştir. Okuryazarlık kavramı, sadece okuduğunu anlama veya anladığını yazma ilişkisinden ibaret değildir. Özellikle geleneksel kitle iletişim araçları (radyo, televizyon, sinema, gazete, dergi gibi) ile yeni medya olarak tanımlanagelen internet, sosyal medya, mobil uygulamalar yeni okuryazarlık türlerini ortaya çıkarmıştır. Okuryazarlık türlerinden biri de medya okuryazarlığı olarak adlandırılıyor. Medya okuryazarlığı, özetle medya içeriklerini - üretim yöntemlerini de gözden kaçırmaksızın - algılamak, sorgulamak ve yorumlamak şeklinde özetlenebilir.

1- Geleneksel kitle iletişim araçları nelerdir?

... **Geleneksel kitle iletişim araçları radyo, televizyon, sinema, gazete ve dergidir.**

2- Medya okur yazarlığı nedir?

... **Medya okur yazarlığı medya içeriklerini algılamak, sorgulamak ve yorumlamaktır.**

3- Yeni okuryazarlık türlerinin ortaya çıkmasının nedeni nedir?

... **İnternet, sosyal medya ve mobil uygulamalar yeni okur yazarlık türlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.**

Eskiden beri insanlar tarafından değerli bir mücevher olarak kullanılan doğal incilerin çoğunun kaynağı istiridyelerdir. İncinin istiridyede içerisinde oluşması, aslında istiridyenin kendini koruma mekanizmasının sonucudur. Bu sert kabuğun içerisinde geçen çeşitli organizmalar, bir kum tanesi ya da herhangi bir parçacık istiridyede tarafından yabancı madde olarak algılanır. İstiridyede, kendini korumak için bu yabancı maddeyi sert, katı, güçlü ve parlak yapıdaki sedef mineraliyle sarmaya başlar. Zaman geçtikçe daha çok sedef ile kaplanan yabancı madde, parlak ve sert bir taşta, yani inciye dönüşür. Sedef minerali, normalde istiridyede tarafından kabuğun iç katmanını korumak amacıyla üretilir, aynı zamanda istiridyede kabuğunun iç katmanına da rengini verir. Aragonit adı verilen bir çeşit kalsiyum karbonat kristalinden oluşur. İnci, oluşurken içerisinde bulunduğu canlının yaşamını etkilemez.

1- İncinin en önemli kaynağı hangi canlıdır?

İncinin en önemli kaynağı istiridyelerdir.....

2- İstiridyede niçin inci oluşturuyor?

İstiridyede kendini korumak amacıyla salgıladığı sıvı sayesinde inci üretir.

3- İstiridyede inciyi hangi mineral yardımıyla oluşturuyor?

İstiridyede sedef minerali yardımıyla inci oluşturur.

10

Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Verilen sorulardan hangilerinin okuduğunuz metinde cevabı vardır, işaretleiniz.

Osmanlı padişahları, şehzadelerine, güzel konuşan, edep ve tecrübe bakımından itimat edilen mümtaz kişilerden lala tayin ederdi. Şehzadenin eğitimine yardımcı olmak, şehzade divanına vezir makamında başkanlık etmek, sancak askerleriyle sefere çıkmak yahut sefer vakti bulunduğu bölgenin büyük kısmını muhafaza etmek, merkezle şehzade arasındaki bağı sağlamak lalanın görevleri arasında yer alıyordu. Görev süreleri iki-üç yıl kadardı fakat şehzadeyi etki altına alarak bir güç unsuru hâline gelmelerini önlemek için sık sık lala değişikliği yapıldığı da görülmekteydi. Fatih Sultan Mehmet'in teşkilat kanunnamesiyle resmî bir nitelik kazanan lalalık, III. Mehmet'ten sonra şehzadelerin sancağa çıkma usullerine son verilince idari yönünü tamamen kaybetmiştir. Saltanat sistemindeki değişme ve şehzadelerin sarayda sıkı bir gözetim altında tutulmaları, lalalığa, eğitim fonksiyonunun ön plana çıktığı yeni bir sıfat kazandırmıştır.

✓	I.	Lalanın görevleri nelerdir?
✓	II.	Lalalık hangi padişah zamanında resmî nitelik kazanmıştır?
	III.	Lalalık ne zaman son bulmuştur?
✓	IV.	Niçin lalaların görev süresi bitmeden lala değişikliği yapılırdı?

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) ve WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı) raporlarına göre, dünya nüfusunun %40'ını barındıran 80 ülkede su sıkıntısı çekiliyor. Su kıtlığı çeken yaklaşık 1,9 milyar insan sayısının 2050'de 3 milyara çıkması bekleniyor. Atık suların % 80'inden fazlası arıtılmıyor ve yaklaşık 1,8 milyar insan herhangi bir arıtım süreci geçirmemiş suları içmek zorunda kalıyor. Temiz olmayan su, kolera, tifo gibi hastalıklara yol açıyor. Her yıl çoğunluğu çocuk olan 2 milyon insan, sudan kaynaklanan hastalıklardan dolayı hayatını kaybediyor. Küresel Su Enstitüsünün verileri, 2030'a kadar 700 milyon kişinin, su kıtlığı nedeniyle yaşadıkları bölgelerden göç etmek zorunda kalacağı uyarısında bulunuyor.

	I.	Su sıkıntısının oluşma nedenleri nelerdir?
✓	II.	Suya bağlı hastalıklardan yılda kaç ölüm gerçekleşiyor?
✓	III.	2050'de dünya üzerinde kaç kişinin su sıkıntısı çekeceği tahmin ediliyor?
✓	IV.	Kirli suların neden olduğu hastalıklar nelerdir?
	V.	Tarımda sulama yapılması su sıkıntısını arttırıyor mu?
✓	VI.	Kaç kişinin su azlığı nedeniyle göç etmesi bekleniyor?

PARAGRAFTA YAPI

Paragrafın Bölümleri

Paragraf; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur:

Giriş bölümü, paragrafın ilk cümlesidir. Bu bölüm, paragrafın ilk cümlesi olduğu için kendisinden önce bir cümle varmış izlenimi oluşturacak "bu yüzden, bundan dolayı, ama, fakat, oysa" gibi ifadelerle başlanmaz.

Gelişme bölümü, ele alınan konunun ayrıntılı olarak açıklandığı bölümdür. Konuyla ilgili örneklerin, alıntılarının, karşılaştırmaların yapıldığı paragrafın en uzun yeridir.

Sonuç bölümü, paragraf boyunca ele alınan konunun sonuca bağlandığı bölümdür. Paragrafta ele alınan konuyla ilgili artık bir sonuca varılacağı için ana düşünce çoğu kez bu bölümden bulunur.

11

Aşağıdaki cümlelerin hangileri bir paragrafın giriş cümlesi olabilir, işaretleyiniz.

✓	I.	Selim, erkenden kalkmış, hazırlıklarını yapmıştı.
✓	II.	Gergedanlar geçmişte Afrika kıtasından başka kıtalarda da yaşıyorlardı.
	III.	Bu olay sonucunda hepimiz suyun önemini kavramıştık.
✓	IV.	Son günlerde gençler arasında yeni bir akım yayılmaya başladı.
	V.	Salah Birsel'in deneme türünün dışında da eser verdiğini belirtmiştik.

12

Aşağıdaki paragrafın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini belirleyip farklı renklerle boyayınız.

Fiziksel birçok şikâyetiniz var, defalarca doktora gitmenize ve her türlü testten geçmenize rağmen bu sorunlara neden olabilecek bedensel bir hastalığa rastlanmıyor. Bu durumda somatizasyon bozukluğu yaşıyor olabilirsiniz. "Soma" eski Yunancada "beden" anlamına gelir. Somatizasyon ise ruhsal sıkıntı ve gerilimlerin bedene yansması olarak açıklanabilir. Sözel yoldan ifade bulamayan sıkıntı, beden üzerinden kendini fark ettirir. Örneğin, kişinin, midesiyle ilgili kronik şikâyetleri vardır; kulakta çınlama, omuz, boyun, sırt ve bacaklarda ağrıları mevcuttur ve bu şikâyetler fiziksel bir nedenle açıklanamıyordur. O zaman bu kişiye somatizasyon bozukluğu tanısı konabilir. Bu tip bozukluklarının oluşmasında yardım çağrısı, odak noktası olma, çevresindekileri kontrol etme, yönetme ya da hasta olmakla elde edilmiş avantajları sürdürme çabasının rolü büyüktür. Ortaya çıkış nedeni tam olarak bilinmemle birlikte ailesel yakınlık ve çevresel etkenlerin önemli rol oynadığı düşünülür. Toplum genelinde hastalığa yakalanma riski, % 0,1-0,5 oranındadır.

13

Aşağıdaki paragrafları uygun sonuç cümleleriyle tamamlayınız.

“Gerçek” komşularımız vardı bizim; biz de başkaları için gerçek komşuyduk. Komşuluk kavramının şanına yaraşır komşuluk ilişkimiz vardı. Bugün geldiğimiz noktada, çünkü biz, bugünkü biz değiliz. Hayatı devamlı surette bir şeylerden koparak, bir şeyleri arkada bırakarak götürüyoruz. Geçmişin komşuluk ilişkileri çok gerilerde kaldı. Anadolu’da küçük kasaba ve köylerde, bunun gibi hâlâ pek çok yerde yaşadığına eminim. Ama **.maalesef büyük şehirlerde gerçek komşuluk ilişkisi bitti.**

Belki biz yetişkinler için marka, model, fiyat demek telefon; lakin çocuklarımız için önemli olan, içinde barındırdığı cigabaytlar. Ne kadar cigabayt o kadar telefonla oyun demek çünkü onlar için. Çocuk hangi kanalı nasıl açacağını zaten biliyor. Bu arada elinde olmadan uygun olmayan kanallara girse anne-baba habersiz çünkü “ebeveyn koruması”ndan bihaber. Bu bahsettiklerim 2-5 yaş arası çocuklar için. Bir de 7 yaş üstü çocukların maruz kaldıkları tehlikeler var ki bunlar tamamen hedef kitlesi belirlenerek planlanmış dijital saldırılar. Bu yüzden biz anne babalar mutlaka **ebeveyn koruması hakkında bilgi sahibi olmalıyız.**

Paragraf Oluşturma

Paragrafı oluşturan cümleler, konu bütünlüğünü sağlayacak şekilde, birbiri ardınca sıralanmalıdır. Çünkü her cümle paragraf denilen bütünün bir parçasıdır. Verilen cümlelerden “anamlı” bir paragraf oluştururken cümleler arasındaki bağlantıyı sağlayan sözcük ve sözcük gruplarına dikkat etmek gerekir. En az iki cümle arasında bağlantı kurmak bile soruyu çözmekte büyük fayda sağlar.

14

Aşağıdaki karışık olarak verilmiş numaralı cümlelerden anlamlı paragraflar oluşturunuz. Doğru sıralamayı belirtilen yerlere yazınız.

- I. Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesine (NASA) ait Hubble Uzay Teleskobu 24 Nisan 1990 tarihinde Discovery uzay mekiği tarafından Dünya’nın çevresindeki yörüngesine yerleştirilmiştir.
- II. NASA, 30 yıl geçmesine rağmen görevini hâlâ başarıyla sürdüren Hubble’ın doğum gününü kutlamak için, internet sitesine yeni bir özellik ekledi.
- III. Bu özellik sayesinde doğduğunuz ay ve günde Hubble tarafından çekilmiş bir fotoğrafa erişebiliyor ve uzayın o tarihteki görüntüsüne bakabiliyorsunuz.
- IV. Hubble bu tarihten itibaren birçok görüntü elde etmiş, Güneş sisteminin, yıldızların ve gezegenlerin araştırılmasında önemli bir rol oynamıştı.

DOĞRU SIRALAMA: I - IV - II - III

- I. O akşam sık sık yaptığımız gibi alt katta oturan komşularımıza misafirliğe gitmiştik.
- II. Az sonra havadan sudan konuşmaktan sıkılıp, yerden ve altındakilerden konuşmaya başladılar.
- III. Fay hattı, deprem, yer kabuğu ve ilk defa duyduğum daha birçok şey...
- IV. Biz çocuklar pastaları, kurabiyeleri midemize yolcu edip, yalnızlık çekmesin diye arkasından bir yudum da süt gönderirken; büyükler havadan sudan konuşuyordu.

DOĞRU SIRALAMA: I - IV - II - III

PARAGRAF TAMAMLAMA

15

Aşağıdaki metinlerde boş bırakılan yerlere getirilmesi en uygun olan cümleleri işaretleyiniz.

..... Gereğinde neşelenmesini de bilir, Azeri folklorundan neşeli örnekler de sunardı. Mesela çocukları neşelendirmek için bir tekerlemesi vardı ki neşelendirme yanında biraz da tam anlayamadığımız sözlerden dolayı korkardık aslında. Canım, büyükannem. Seni ne kadar arıyorum bir bilsen!

☒	Büyükannemin neşelenmekten nasibi olmayan biri olduğunu söylemek haksızlık olur.
☐	Büyükannemin neşeli olduğu bir güne rastlamak imkânsızdı.
☐	Büyükannem her zaman neşeli bir kadındı, neredeyse onu ciddi gördüğümü hiç hatırlamıyorum.
☐	Her ailenin bir masalcı ninesi mutlaka bulunur.

Zaman hızla akıp gidiyor. Takvimin gösterdiği günü, ayı ve hatta yılı unutturacak kadar hızlı. Kadın erkek, genç yaşlı, herkes bir koşuşturmadan bahsediyor ve bu arada ömür tükeniyor. Eskiler, "....." derler ve sahip olduğumuz en kıymetli nimet olan ömrümüzü sermaye olarak görürler.

☐	Ömür törpüsü
☐	Vaktin sonu bahardır.
☒	Vakit nakittir.
☐	Elle gelen düğün, bayram.

Ellerimizde gözle göremeyeceğimiz kadar küçük ve pek çok hastalığa neden olan virüsler bulunabilir. Bunlar hem bizim sağlığımızı hem de günlük hayatta görüştüğümüz insanların sağlığını olumsuz etkileyebilir.Özellikle yemeklerden önce ve sonra, tuvalete girmeden önce ve girdikten sonra, çöplere dokunduktan sonra, hayvanlarla temas ettikten sonra, dışarıda zaman geçirdikten sonra el yıkama alışkanlığı geliştirmek çok önemli.

☐	Bu yüzden özellikle herkesten kaçmalı, kolay kolay insanlarla temas etmemeliyiz.
☐	Sağlığın kıymetini zaten genelde kaybedince anlıyoruz.
☐	Zamam zaman biz de bu duruma düşebiliriz.
☒	Bu durumu önlemek için ellerimizi sık sık su ve sabunla yıkamakta yarar var.

Betül'ün dört senedir kullandığı kalemlik iyice yıpranmış, kullanılamayacak duruma gelmişti. Artık yeni bir kalemlige ihtiyacı vardı. Babası Cemil Bey, Betül'e bunun için bir miktar para verdi. Betül ertesi gün okula gitmeden önce kırtasiyeye uğradı. Kırtasiyede çeşit çeşit kalemlik vardı. Beğendiği kalemliklerin fiyatını sordu. Aralarında fiyat farkı vardı. Betül merak etti: "Halil Amca, bu mavi kalemlik neden daha pahalı?" O kalemligin kumaşı çok kalitelidir ve dikişi sağlamdır. Fiyatı da hâliyle diğerlerine göre biraz yüksektir. Onu uzun süre kullanırsın. Diğerlerinin fiyatı daha uygun, fakat onları uzun süre kullanamayabilirsin. Betül, kalemlikleri sevmiştir. Hepsisi de gayet güzel görünüyordu. Kârlı bir alışveriş olacağını düşünerek en ucuz olan kalemligi seçti. Kalan parasını ise dilediğince harcadı. Aradan on gün geçmişti ki aldığı kalemligin fermuarı bozuluverdi. Durumu babasına anlattığında babası dedi

☐	Alan memnun, satan memnun.
☒	Ucuz etin yahnisi yavan olur.
☐	Çok mal haramsız çok laf yalansız olmaz.
☐	Al malın iyisini, çekme kaygısını.

PARAGRAFI İKİYE BÖLME

16

Aşağıdaki paragraflarda hangi cümleden itibaren yeni bir paragraf oluşturabiliriz. Altlarına yazınız.

(I)İnsanın hatıraları ile yaşadığı bir devre vardır hayatında. (II)Galiba benim o devrem geldi ki zaman zaman acısıyla tatlısıyla geçmiş günlerimi düşünür oldum. (III)Tatlı günler tatlı yaşandı. (IV)Acı günler diye isimlendirdiğim zaman dilimlerindeki hayatım bana yine de acı gelmedi. (V)Zira tabiatım icabı her oluştta komik bir tarafta bulup çıkarır hem kendimi hem birlikte yaşadığım ailem ve dostlarımı neşelen-dirip olayı hafifletirdim. (VI)16-25 yaş arası benim için çok şey ifade eden senerlerdi. (VII)Bu senelerde adeta bu günlerimin tohumları atıldı.

...VI.....

(I)Tarih boyunca her zaman saygı gören hekimler daima fedakarlık örneği olmuşlardır ama zaman za-man hekimlerin romanlarda değişik tiplerde gösterilmeye çalışıldığı da olmuştur. (II)Hatta bir devirde "Tıbbiyeden doktordan başka her şey çıkar, bazen de doktor çıkar." şeklinde şakalar yapıldığı malumdur. (III) Bugün de bu tip edebiyat çalışmaları yapılırsa hekimler hakkında neler yazılır, gerçekten bu oldukça meraklı bir konudur.(IV) Türk edebiyatında özellikle şiir ve roman dalında hekimler hakkında ne dediler ve hekimler meslekleri için ne yazdılar, bunu incelemeye çalıştık.(V) Türk edebiyatında ilk doktor tipini Mehmet Murat'ın 1890'da yayımladığı "Turfanda mı yoksa Turfa mı?" adlı romanında görüyoruz.

...IV.....

(I)İstanbul'un soğuğu bir başka olur. (II)Ne Erzurum'unukine ne Eskişehir'inkine benzer. (III)Soğuk hava ıslak buz dilimleri hâlinde girer boynunuzdan içeri. (IV)Titretir. (V)Bir de kara çevirdi mi rüzgar iyice ha-şinleşir, kulak kıvrımlarınıza kadar dondurur. (VI) Öylesi kış günlerinde ne araba bulabilirdiniz ne bir yol-daş. (VII)Şehirlinin başını evceğizine çekip sobasını tüttürmeye çalıştığı sabahlarda siz yine koltuğunu-zun altında kitaplarınız yollarda olurdunuz Nurosmaniye'ye doğru. (VIII) O tarafın kurşuni göklerinden inen ipek kanatlı binlerce pamuktan pervaneyi seyreder, göklerde yandıktan sonra yere dökülüşlerini düşünürdünüz.

...VII.....

(I)Adalar, okyanusların altında kalan yanardağların patlaması sonucunda oluşabiliyor. (II)Bu patlama-larla ortaya çıkan lavlar soğuyarak su yüzeyinde üst üste katmanlar oluşturuyor. (III)Bu şekilde oluşan adalara okyanus adaları deniyor. (IV)Okyanus adaları, hareket hâlindeki levhalardan birinin, bir diğeri-nin altına geçmesiyle de oluşabiliyor. (V)Kara yakını adalarla ayrıldıkları kara parçası arasında bazen bir toprak bağlantısı kalıyor. (VI)Bu bağlantı gelgit dönemlerinde, sular yükseldiğinde ortadan kayboluyor, sular alçaldığındaysa üzerinde yürünebilecek kadar belirginleşiyor. (VII)İşte bunlara gelgit adaları de-niyor.

...IV.....

(I)En sıcak aylarını ocak ve şubatda yaşayan Yeni Zelanda'da yaz ayları genellikle sıcak ve nemli, kış ay-larıysa genellikle soğuk ve kar yağışlı geçiyor. (II)Ülkede mevsimsel koşullar hızlı bir biçimde değişebili-yor. (III)Örneğin birkaç güneşli günün ardından birden yoğun yağışlı günler başlayabiliyor. (IV)Yeni Ze-landa'da gezilecek çok fazla yer var. (V)Bunlardan biri başkentte yer alan ve Atatürk'ün anısına yapılmış bir anıt. (VI)Bu anıtın yanındaki bir parka da Atatürk'ün adı verilmiş.

...IV.....

PARAGRAFIN KONU BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZAN CÜMLE

17

Aşağıdaki paragraflarda paragrafın anlam bütünlüğünü bozan cümleleri bulunuz. Bulduğunuz cümlenin numarasını altlarına yazınız.

(I)Virüsler, bir protein tabakasıyla çevrelenmiş kalıtsal moleküllere sahiptir. (II)Protein, canlı yaşamı için vazgeçilmezdir. (III) Ancak bilim dünyasında canlı mı yoksa cansız mı oldukları hâlâ tartışılmaktadır. (IV) Çünkü çoğalmak için bir konağa yani bir hücreye ya da organizmaya gereksinim duyarlar. (V)Kendi kendilerine çoğalamazlar. (VI)Konaktan aldıkları enerjiyle çoğalır ve çoğaldıklarında da hastalıklara neden olurlar.

...II.....

(I)1957 yılında uzaya gönderilen Sputnik 1, Dünya'nın ilk yapay uydusuydu. (II)Aynı zamanda Dünya'dan gönderilen ilk uzay aracı... (III)Ay'a ilk ulaşan uzay aracı ise meşhur Apollo-11'dir. (IV)O yıldan beri uzaya çok sayıda araç gönderildi. (V)Bu araçlardan bir kısmının enerjisi bitti, bir kısmı bozuldu, yörüngesinden çıktı ya da başka nedenlerle artık işe yaramaz ya da kullanılmaz hâle geldi. (VI)Uzayda yanlışlıkla çarpışmalar ya da yok edilenler de oldu! (VII)Sonuç olarak pek çok parça uzaya saçıldı. (VIII)Parçaların bazıları Dünya'nın atmosferine girip yandı. (IX)Bazılarıysa kütleçekim kuvvetinin etkisiyle Dünya'nın çevresinde dolanmaya başladı.(X) İşte Dünya'nın çevresinde dolananlar uzay çöprü olarak kabul ediliyor.

...III.....

(I)Antibiyotikler, bakterileri öldüren veya çoğalmalarını durduran ilaçlardır.(II) Böylece bakterileri yenerler. (III)Farklı bakterilerin neden olduğu hastalıklarda farklı türde antibiyotikler kullanılır. (IV)Örneğin bir akciğer hastalığı olan zatürreyi tedavi eden antibiyotik, bir kulak hastalığı olan orta kulak iltihabını tedavi etmez. (V)Her ikisi de bakterilerden kaynaklanan bir hastalıktır ancak tedavileri farklı antibiyotiklerle yapılabilir. (VI)Geçenki hastalanmamda ben de antibiyotik kullanmıştım. (VII)Yani kısaca her antibiyotik, her bakteriyi öldürmez. (VIII)Antibiyotik kullanımının temel ilkesi hastalığa neden olan bakterinin duyarlı olduğu antibiyotiği, uygun dozda, uygun sıklıkta ve enfeksiyonu ortadan kaldıracak sürede kullanmaktır.

...VI.....

(I)Bazı bitkiler açık tohumludur. (II)Bu tohum çeşidi sürekli yeşil kalan ağaçlarda bazen de çalılarda görülür. (III)Çam, ardıç, göknar gibi ağaçların tohumları bunlara örnek verilebilir. (IV)Göknar ağaçları diğer ağaçlara göre daha uzundur. (V)Bunların tohumları kozalakların pulları arasındadır. (VI)Bazı bitkiler de kapalı tohumludur. (VII)Bu tohum çeşidiyse çiçekli bitkilerde görülür. (VIII)Bu bitkilerin tohumları bir meyveyle kaplanmış. (IX)Karpuz, kiraz, elma ve şeftali gibi meyvelerin çekirdekleri yani tohumları bunlara örnektir.

...IV.....

(I)Seralar cam, naylon, fiberglas gibi güneş ışığı geçiren malzemelerle örtülmüş yapılardır. (II)Bu özellikleri, içlerindeki havanın sıcaklığının düşmemesini, kontrol edilebilmesini sağlar. (III)Böylece normal şartlarda yalnızca sıcak yaz aylarında yetişebilecek bitkiler, seralarda her mevsim yetiştirilebilir. (IV)Bu hafta pazarda mevsim kış olmasına rağmen yazın yetişen bitkilerin hemen hemen hepsi vardı. (V)Atmosferdeki bazı gazların da buna benzer etkisi vardır. (VI)Yani bu gazlar da gün boyunca Güneş'ten gelen ısının bir bölümünü tutar ve yeryüzünün ısınmasına neden olur. (VII)Bu şekilde sera etkisi oluşturdıkları için bu gazlara sera gazı denir.

...IV.....

18

Aşağıdaki cümlelerde karışık olarak karniyarik yemeği tarifi verilmiştir. Cümleleri doğru sıraya göre yerleştiriniz.

- I. Tepsiyeye dizdiğiniz patlıcanların orta kısımlarını yarın.
- II. Patlıcanların içine hazırladığınız iç harçtan doldurunuz.
- III. 350 gram orta yağlı kıymayı da ekleyin ve kavrulmakta olan soğanlarla birlikte renk alıp, suyunu çekene kadar pişirin.
- IV. Aralarda karıştırıp pişirme işlemine devam ederek sırasıyla; 2 diş sarımsak, yarım tatlı kaşığı domates salçası, yarım tatlı kaşığı biber salçası, birer çay kaşığı tuz ve karabiber ekleyin.
- V. Bol suda yıkadığınız patlıcanları, pijamalı şekilde soyun ve tuzlu suda bekletin.
- VI. Patlıcanların üzerine birer cherry domates ve biber dilimleri ekleyin.
- VII. Karniyarikları önceden ısıtılmış 170 derece fırında 20-25 dakika kadar pişirdikten sonra, sıcak olarak, derseniz tereyağlı pirinç pilavı eşliğinde servis edin.
- VIII. 3 yemek kaşığı zeytinyağını bir tavada kızdırın. Yemeklik doğradığınız 1 adet soğanı da üzerine ekleyip pembeleşene kadar kavurun. 2 adet doğranmış yeşil biberi ilave edip kavurmaya devam edin.
- IX. Acısını alıp, pijamalı soyduğunuz 6 adet patlıcanı kızartın.
- X. Kızarttığınız patlıcanları fırına dayanıklı bir tepsiyeye yerleştirin.

DOĞRU SIRALAMA: V - VIII - III - IV - IX - X - I - II - VI - VII

19

Aşağıda karniyarik yapımının aşamalarıyla ilgili görseller verilmiştir. Verilen görsellerin altlarına hangi aşamaları gösterdiğini yazınız.

II

VI

I

III

IV

IX

VIII

VII

V

Dil ve Anlatım Özellikleri

Metnin dil ve anlatım özellikleri konusu birçok bilgiyi bir arada karşılaştırma imkanı bulduğumuz bir bölümdür. Bu bölüm Sözcükte Anlam, Cümlede Anlam, Metin Türleri, Hikaye Unsurları gibi birçok konunun cevap şıklarında birleştirilmesiyle oluşur. Bu konudaki soruları çözebilmek için sayılan bölümlere hakim olmak gerekir.

20

Aşağıdaki paragrafların anlatımında yararlanılan duyuları işaretleyiniz.

İstanbul'a geri döndüm, işimize gidip geliyoruz. Yolda bir kitap okuyordum. Bu kitapta birbirini elli sene dir görmeyen biri İstanbul'da biri Hicaz'da kalmış iki Konyalı dostun birbirine yazdığı hasret mektuplarını okudum. Çok etkilendim. Ben de sana mektup yazmaya karar verdim. Otobüste kağıdı, kalemi çıkarıp yazmaya başladım. İndim, vapura bindim; yazmaya devam ettim. Kadıköy'den Eminönü'ne mektubu bitiremedim. Düdük sesiyle birlikte vapurdan inip kalan kısmı balıkçı teknelerinin önünde tamamlamaya çalıştım. Taze balıkları görünce canım çekti. Nasılsa mektup bitmeyecekti, bari karnımı doyurayım dedim. Fakat limonu fazla sıkmışım, tadı balığın tadının çok önüne geçmişti.

Görme

İşitme

Koklama

Tat Alma

Dokunma

Evin bahçe kapısı aralandı. Arabacılar toparlandı. Evin uşağı Süleyman Ağa, atların çektiği arabaya çalgı kutularını taşımaya başladı. Sabah güneşi parıltıyor; ıhlamur ağacı, rüzgarın hafifçe esişiyile arabacıların burunlarına burada ben de varım selamlamasını gönderiyordu. İki üç tambur, birkaç kemençe kutusu taşındı. Süleyman Ağa iki sefer daha yaptı. Viyolonsel yalnız taşıdı. Lavtaları getirdi, arabaya yerleştirdi. Yol uzundu, yollar arabayı sarsardı. Sarsıntı ahenkleri bozabilirdi. Sazların yüklenme işi bitti. Süleyman Ağa içeri girdi. Hazır olduğunu haber verdi.

Görme

İşitme

Koklama

Tat Alma

Dokunma

21

Aşağıdaki paragrafları okuyup uygun dil ve anlatım özelliklerini işaretleyiniz.

Tarık Buğra, vefatının 26. yıldönümünde Akşehir Belediyesi ile Akşehir Meslek Yüksekokulunun katkıları ile 28 Şubat 2020 günü Doç. Dr. Mustafa Özcan ve Hatice Bilen Buğra'nın yaptığı konuşmalarla anıldı. Mustafa Özcan "Oyun Yazarı Olarak Tarık Buğra" bildirisinde edebiyatçımızın tiyatro eserlerini değerlendirdi. Doç. Dr. Tanman Canikoğlu konuşmacıların çok sayıda öğretim görevlisi ve öğrenci tarafından son yıllarda görülmeyen bir ilgiyle dinlendiğini bildirdi.

Bilgilendirici bir metinden alınmıştır. ✓

Nesnel anlatıma yer verilmiştir. ✓

Benzetmeden yararlanılmıştır.

Öyküleyici anlatım kullanılmıştır.

Öznel anlatıma yer verilmiştir.

Karşılaştırma yapılmıştır. ✓

"Hey Gidi Dünya" isimli hikayeniz güzel. Deyimleri ve benzetmeleri kullanmanız dikkat çekici. Bir olayı en yalın hâliyle hikâye etmek oldukça zordur. Sizi bu hikayeyi yazmaya iten sebebi, en çok içinizi sarsan duyguya yansıtmanız önemli. Yoksa dümdüz de anlatılır bir hayat fakat hikaye olmaz. Klasik hikâyecilerimizin birer hikâyesini ele alarak incelemeye başlamak size yardımcı olacaktır.

Öznel anlatıma yer verilmiştir ✓

Nesnel anlatım kullanılmıştır.

Benzetmeden yararlanılmıştır.

Öneri cümlesi kullanılmıştır. ✓

Değerlendirme amaçlanmıştır. ✓

Öyküleyici anlatımdan yararlanılmıştır.

Metin Karşılaştırma

22

Aşağıdaki iki metni okuyunuz. Her iki metnin ortak özelliklerini işaretleyiniz.

I. Metin

Yeni çağla birlikte insan yaşamının merkezinde olan pek çok kurum şekil değiştirmeye başlamıştır. Bu kurumlardan biri de ailedir. Aile, insanların belirli bir düzen içerisinde olmak istediği ilk dönemlerden itibaren, yani tarihin en başından beri, çok önemlidir. Zaman içinde geniş aile, çekirdek aile gibi farklı sınıflandırmalar yapılsa da her bireyin aklına gelen klasik bir aile tanımı bulunmaktadır. Buna göre aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan ve toplumun temeli olan sosyal bir kurumdur. Bireyin toplum içerisinde nasıl davranacağını öğrendiği, kendi benliğinin ve değerinin ilk olarak farkına vardığı, sevmeyi ve seilmeyi hissettiği ve yaşamına devam edebilmesi için temel ihtiyaçlarını karşıladığı bir yapıdır

II. Metin

Markalar kış mevsimine oldukça cömert indirimlerle "Hoşça kal" derken %70'lere varan indirimli ürünler de en göz kamaştırıcı hâliyle "Beni al, beni al!" diye bağıyor. Her indirim dönemi bütçeniz sarsılıyor, seneye giyerim mantığıyla sırf ucuz diye ihtiyacınız olmadığı hâlde satın aldığınız birçok ürün senelerce dolap köşelerinde bekliyor. Peki, indirim dönemlerinde bütçemizi sarsmadan nasıl alışveriş yapabiliriz? Öncelikle kararlı olmanız gerekiyor. Bunun için ihtiyacınız olan şeyleri listeleyebilirsiniz. Market alışverişine nasıl tok karnına çıkmanız gerekiyorsa kıyafet alışverişine de tok gözle çıkmalısınız. Sırf ucuz diye hiçbir zaman giymeyeceğiniz ürünler almaktan kaçınınız. Yılın her ayı hizmet veren outlet mağazaları tercih edin. Sadece bir kez giyebileceğiniz ürünleri satın almaktan vazgeçin. Ve en önemlisi alışverişe çıkmadan önce yaptığınız ihtiyaç listenize sadık kalın.

Özellikler	I. Metin	II. Metin
1- Bilgilendirici bir metinden alınmıştır.	✓	✓
2- Atasözü kullanılmıştır.		
3- Deyim kullanılmıştır	✓	✓
4- Tanım yapılmıştır.	✓	
5- Benzetme yapılmıştır.		
6- Karşılaştırma yapılmıştır.	✓	✓
7- Önerilere yer verilmiştir.		✓
8- Öznel anlatımdan yararlanılmıştır.		✓
9- Nesnel anlatımdan yararlanılmıştır.	✓	
10- Kişileştirme yapılmıştır.		

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

Sıralama Mantiğı

Şifreleme/ Akıl Yürütme

Beceri Temelli Test 1

TYÖRTEST

6. Ünite

Sıralama Mantığı

Sözel mantık ve muhakeme soruları beceri temelli, akıl yürütme ve çıkarımda bulunmaya dayalı sorulardır. Çok farklı yapılarda karşımıza çıkan sözel mantık sorularını birkaç bölümde inceleyeceğiz. Sıralama mantığındaki sorularda verilen bilgileri doğru bir şekilde sıralamamız ve çıkarımlarda bulunmamız istenir.

- Verilen bilgilerden kesin olarak yerleri belli olanları öncelikle oluşturacağımız tabloya yazmalıyız.
- Çıkarımda bulunarak yerlerini bulduklarımızı da tabloya yerleştirmeliyiz.
- Son olarak birkaç yerde bulunma ihtimali olanları parantez içinde tabloya yerleştirmeliyiz.

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki bilgilerden hareketle gazete bayisindeki gazetelerin sıralamasını yapınız.

Gazete bayisinde beş gazete satılmaktadır. Bayi en üstten başlamak üzere her bölüme bir gazete yerleştirecektir. En üst bölüm 1 olarak numaralanmıştır. Gazete bayisinde A, B, C, D ve E gazeteleri satılacaktır. Bayinin gazeteleri sıralaması hakkında bilinenler şunlardır:

- 1. bölüme A gazetesi yerleştirilecektir.
- B gazetesinin yerleştiği bölümün altında başka bir bölüm yoktur.
- D gazetesi A gazetesinin hemen altındaki bölüme yerleştirilecektir.
- E gazetesi C gazetesinin bir üst bölümündedir.

GAZETELERİN YERLEŞİM PLANI

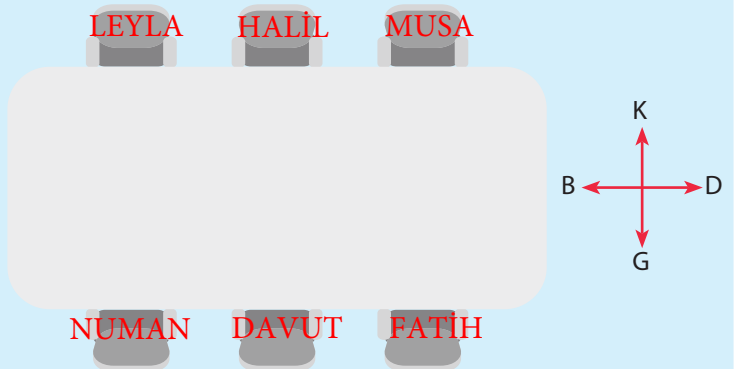
1. A
2. D
3. E
4. C
5. B

2

Aşağıda verilen bilgilere göre boşlukları doldurunuz.

Halil Bey 2020-2021 eğitim dönemi yayın planlamasını yapmak üzere yazarlarını toplantıya davet etmiştir. Toplantıya Halil Bey'in dışında Leyla, Davut, Numan, Fatih ve Musa katılmıştır. Toplantı oturum düzeni hakkında bilinenler şunlardır:

- Her zamanki gibi Leyla Halil'in sağındadır.
- Davut güney bölümündedir.
- Fatih, Musa'nın karşısındadır.
- Davut ve Numan yan yanadır.
- Halil bulunduğu bölümün ortasındadır ve karşısında oturan Numan değildir.
- Musa kuzey bölümde oturmaktadır.

Sıralama mantığında sağ tarafında, hemen sağında, alt katta, hemen altında gibi kelimelerin anlam farkları önemlidir. Sağ, sol gibi kavramlara da çok dikkat etmek gerekir. Ayrıca kesinlik ve ihtimal kavramlarını da belirlediğiniz bir düzende tabloya veya verilen görsel yerleştirmelisiniz. Genelde kesin olanlar yazılır, ihtimalli olanlar ise yay ayrıç içinde yazılır. Verilen öncüllerin hepsini ihtimali göz ardı ederek tabloya zorla yerleştirmeye çalışmak yapılan hatalardan biridir.

3

Aşağıda verilen bilgilere göre Nasuh Beyin kitaplığının bölümlerini boşluklara yazınız.

Nasuh Bey, aradığı kitabı kolay bulabilmek için kitaplarını türlerine göre sınıflandırmaktadır. Kitaplığında dokuz bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler şunlardır: Yerli roman, yabancı roman, yerli şiir, yabancı şiir, yerli hikâye, yabancı hikâye, bilimsel kitaplar, biyografiler ve dergiler. Nasuh Bey'in kitaplığındaki yerleşim düzeni hakkında bilinenler şunlardır:

- ➔ Dergilerin her tarafı başka kitap türleriyle çevrilidir.
- ➔ Yerli ve yabancı romanlar yan yanadır.
- ➔ Bilimsel kitaplar en üst raftadır ve solunda bir bölüm bulunmamaktadır.
- ➔ Biyografi kitapları, yerli ve yabancı şiir kitaplarıyla aynı sıradadır.
- ➔ Dergilerin hemen altındaki rafta yerli şiir kitapları yoktur.
- ➔ Yabancı romanların hemen alt bölümünde yabancı hikâye kitapları vardır.

4

Yukarıda yaptığınız yerleştirmelere göre kesin olarak yeri belli olanların bölümleri ile ihtimalli olanların yerleşebileceği bölümleri yazınız.

Tür	Kesin	İhtimal
Yerli roman	üst raf orta sıra	
Yabancı roman	üst raf sağ	
Yerli şiir		alt raf sağ veya sol
Yabancı şiir		alt raf
Yerli hikâye	orta raf sol	
Yabancı hikâye	orta raf sağ	
Biyografi		alt raf
Bilimsel kitaplar	üst raf sol	
Dergiler	orta raf orta sıra	

Şifreleme / Akıl Yürütme

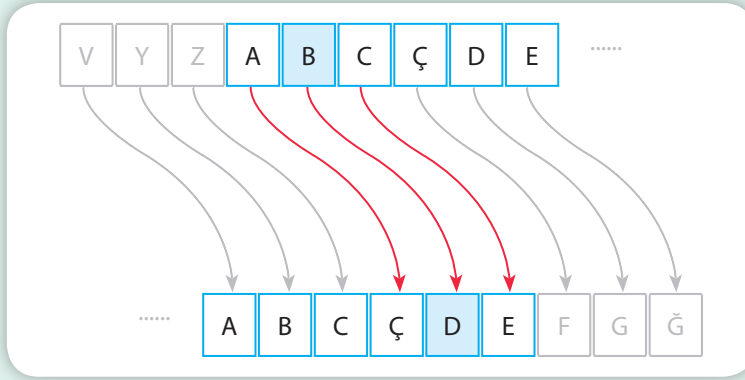
Yeni Nesil Sorular dediğimiz mantık muhakeme, akıl yürütme ve şifreleme soruları birbiriyle iç içe bir tarzda gelebilmektedir. Görsel kullanarak karşımıza çıkabileceği gibi verilen ön bilgilerle işin mantığı anlatılarak görselsiz bir şekilde de karşımıza çıkabilmektedir. Özellikle görselli sorularda sıralama mantığında belirttiğimiz kavramlara da dikkat etmeliyiz.

En sık kullanılan yöntem harf atlama ilkesine göre düzenlenen Sezar şifresi olarak bilinen yöntemdir. Bu yöntem çeşitli şekillerde kullanılmakla birlikte genelde üç harf atlama şeklinde görülür.

5

Aşağıdaki tabloda verilen sözcükleri Sezar şifreleme yöntemine göre şifreleyiniz.

Sözcük	Şifreli Hali
Araba	Çtçdç
Okul	Rnyo
Okyanus	Rnbçpyu
Emine	Ğölpğ

Sözcük	Şifreli Hali
Tuna	Vypç
Ders	Gğtu
Gelir	Iğolt
Zeynep	Cğbpgş

Sözcük	Şifreli Hali
Fatih	Hçvlj
Süleyman	Uzoğböçp
Borç	Drtf
Ali	Çol

6

Aşağıda verilen şifrelenmiş cümlelerin şifrelemeden önceki hâllerini bulunuz

Dyızp jçaç frn ızçgm.	Bugün hava çok güzel.
Dğtıçöç Lcölt'lp nycğblpgğglt.	Bergama İzmir'in kuzeyindedir.
Çöç ıldl bçt, Dçigçv ıldl glbçt roöçc.	Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz.
Öyjçnğöğlpl çgtğul PÇTVĞUV.	Muhakemenin adresi NARTEST.

Bazı sorularda harfler ve rakamlar birlikte kullanılır. Bunlar da genelde harf ve rakam atlama şeklinde karşımıza çıkabilir. Bu sorularda açıklama kısmını dikkatli okumalıyız. Harflerden ünlü ve ünsüzlerin atlaması birbirinden farklı olabilir ya da harfler ve rakamların atlama sıraları farklı olabilir.

7

Fatih Bey internet güvenliğine önem vermektedir. Bu yüzden internetten yaptığı her alışverişte kartının alışveriş şifresini değiştirmektedir. Şifre değiştirme işlemi de belli bir algoritmaya göre yapmaktadır. Fatih Bey'in ilk kullandığı şifre Y95ZF'dir. Sonraki alışverişinde ise A73BĞ şifresini kullanmıştır. Fatih Bey şifrelemelerde harf ve rakamlarda farklı atlamalar kullanmaktadır. Harfler ve rakam sırası sona geldiğinde tekrar başa dönmektedir. 9' dan sonra 0 rakamını ve Türk alfabesindeki tüm harfleri kullanmaktadır. Fatih Bey internetten kalem, kitap, bilgisayar, silgi ve masa tenisi raketi siparişi vermiştir.

Fatih Bey'in internetten aldıkları ile ilgili bilinenler şunlardır:

- Son aldığı ürün bilgisayardır.
- Masa tenisi raketinden önce sadece bir ürün almıştır.
- Kalem ve silgiyi peş peşe almıştır.
- Silgi ile kitap alışverişi arasında bir alışveriş yapmıştır.

Buna göre alınan ürünlerin alınma sıraları ve şifrelerini boşluklara yazınız.

Ürünler					
Alınma Sırası	5	4	1	2	3
Kullanılan Şifre	F17GL	D39EJ	Y95ZF	A73BĞ	C51ÇI

Bazı sorularda ise her şekil bir sözcüğün karşılığı olarak kullanılır. Genelde şiirler ve görsellerin eşleştirilmesi şeklinde sorulur.

8

Aşağıdaki şiir her şekil bir sözcüğe karşılık gelecek şekilde kullanılmıştır. Şiirin her dizesi bir sonraki dize ile bir bağlantıya göre oluşturulmuştur. Siz de şiirin son dizesinin nasıl olabileceğini yazınız.

Geziyorum güzel bisikletimle

Moralim iyi geziyorum

Bozulmuyor artık moralim

X Y bozulmuyor.

GÖRSEL OKUMA

Görselli Paragraf / Medya Metinleri

Afişler

Oyunlar

Görsel Yorumlama

Görsel Arama

Grafik- Tablo- Çizelge- Kroki

Beceri Temelli Test 1

7. Ünite

Görselli Paragraf / Medya Metinleri

Beceri temelli sorularda muhakeme sorusu adını verdiğimiz paragrafın görselle yedirilmiş hâlleri, medya metinleri önemli yer tutmaktadır. Özellikle 5. sınıftan itibaren bu tarz sorularla karşılaşan öğrenciler ilerleyen yıllarda merkezi sınavlarda daha rahat olacaktır. Bu soruların ana hedefi, öğrencilerin karşılaştığı bir dergide, gazetede, internet sitesinde görsellerle verilmiş ifadeleri anlamlandırabilmesi ve yorumlamasıdır. Özellikle bilimsel içerikli çocuk dergilerinin takip edilmesi de bu beceriyi geliştirecektir.

Öğreten Sorular

1

Dev sağlık merkezi Kovid-19'da lokomotif oldu

Türkiye'nin Kovid-19 pandemisiyle mücadele döneminde hizmete alınarak İstanbul'da sağlığın önemli merkezlerinden biri haline gelen Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi, şifa dağıtmaya devam ediyor

Dahiliye duayeni
Prof. Dr. CEMİL TAŞCIOĞLU

Kovid-19 nedeniyle hayatını kaybeden Dahiliye Uzmanı Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu'nun isminin verildiği Okmeydanı'ndaki hastanenin ilk etabı 30 Mart'ta hizmete açıldı

Yaklaşık 17 yıldır devam eden sağlıkta dönüşüm programı sayesinde birçok önemli sağlık üssü ülkenin dört bir yanında yükselirken, İstanbul da bu merkezlere ev sahipliği yapan şehirlerin başında geldi

45 gün gibi kısa bir sürede inşa edilen iki acil durum hastanesi ve yine aynı sürede restorasyonu tamamlanarak ihya edilen bir ecdat mirası hızla sağlık sistemi içerisindeki yerini aldı

Bulunduğu lokasyon, teknik ve teknolojik altyapısı, tecrübeli her kademedeki personeli ile Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi de bu önemli merkezlerden biri olarak pandemiyle mücadeleye çok önemli katkılarda bulundu

667
SERVİS

81
YOĞUN BAKIM
YATAĞI

3 MR,

4 BT,

1 MAMOGRAFI
CIHAZI

HASTANE

- Modern mimarisi,
- Son teknolojiyle donatılmış sağlık altyapısı,
- Her kademedeki tecrübeli personeliyle

şehrin en önemli sağlık merkezlerinden biri olarak kendinden söz ettiriyor

Bu medya metninden ulaşılabilecek yargıları işaretleyiniz.

- Hastaneye sözü edilen hastalık nedeniyle vefat eden bir doktorun adı verilmiştir.
- Hastanede 81 yoğun bakım yatağı bulunmaktadır.
- Hastanenin yapımına 17 yıl önce karar verilmiştir.
- Cemil Taşcıoğlu alanında uzman bir hekimdir.
- Sağlık alanında İstanbul dışında da yeni yatırımlar yapılmıştır.
- Hastane 30 Mart tarihinde tüm birimleriyle hasta kabulüne başlamıştır.

ÇOK CEPHELİ İLİM VE FİKİR İNSANI:

Mehmet Fuat Köprülü

Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa'nın soyundan gelen, ilmi çalışmaları ve siyasetçi kimliğiyle tanınan, tarihçi, edebiyatçı, araştırmacı Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü vefatının 54'üncü yılında anılıyor.

1890

Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa'nın soyundan gelen çok cepheli bir ilim ve fikir adamı olan Köprülü, 4 Aralık'ta İstanbul'da dünyaya geldi.

1905

Basılan ilk şiiri, 2. Abdülhamid Han için yazdığı methiye oldu.

1907 – 1910

Mekteb-i Hukuk'a (Hukuk Fakültesi) devam eden Köprülü, edebiyat ve tarih alanında ilerlemek için hukuk öğrenimini yarıda bıraktı.

1909

"Fecr-i Atı" topluluğuna katıldı.

Makaleleri, "Mehasin" ve "Servet-i Fünun" dergileriyle "Tanin" gazetesinde yayımlandı.

1910 – 1913

Mercan, Kabataş, Galatasaray ve İstanbul liselerinde, Türkçe ve edebiyat hocası yaptı.

1913

İstanbul Darülfünunu'nda "Türk Edebiyatı Tarihi" müderrisliğine getirildi.

1919

"Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar" kitabıyla Fransız, Alman, Macar ve Rus ilim adamları arasında tanınır hale geldi.

1923

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanı oldu ve "Türkiye Tarihi" adlı kitabını çıkardı.

1923'ten itibaren Paris, Bakü, Oxford, Harkov ve Londra'da düzenlenen çeşitli kongrelerde Türkiye temsilcisi olarak bulundu.

1925

Türk Tarih Mecmuası'nı yayımlamaya başladı.

1928

Türk Tarih Kurumu'nun başkanlığına seçildi.

1933

"Ordinaryüs profesör" unvanını aldı.

1934

Kars milletvekilliğine seçildi.

1936 – 1941

Ankara'daki Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde ders verdi.

1946

Celal Bayar, Adnan Menderes ve Refik Koraltan ile Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer aldı.

1950 – 1956

14 Mayıs'taki seçimleri Demokrat Parti kazanınca Dışişleri Bakanlığı görevine getirildi ve bu görevi 1956'ya kadar sürdürdü.

Türkiye'nin NATO'ya girişinde etkin rol oynadı.

1957

Demokrat Parti'den istifa ederek Hürriyet Partisi'ne girdi.

1961

Yeniden Demokrat Parti ismiyle bir parti kurdu ancak daha sonra parti logosunu Adalet Partisi'ne devrederek siyasetten çekildi.

1965

Geçirdiği trafik kazası sebebiyle tedavi gördüğü İstanbul Baltalimanı Hastanesi'nde 28 Haziran'da hayatını kaybetti.

Bu medya metnine göre Mehmet Fuat Köprülü'yle ilgili aşağıdaki yargılardan doğru olanlara D yanlış olanlara Y yazınız.

D

Mehmet Fuat Köprülü çok yönlü bir bilim adamıdır.

Y

Cumhuriyetimiz kurulduktan sonra dünyaya gelmiştir.

Y

Hukuk Fakültesi mezunudur.

D

Siyasetle de ilgilenmiştir.

Y

Yurt dışında çeşitli üniversitelerde Türkiye'yi temsil etmiştir.

D

Birden çok partide siyaset yapmıştır.

İlklerin uçağı Hürkuş, sivil ve askeri ihtiyaçları karşılacak

Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) tarafından özgün olarak geliştirilen ilk uçak olan ve ilk Türk sivil imalatı olarak sertifikalandırılan Hürkuş, sınıfına göre üstün özelliklerle sivil ve askeri ihtiyaçları karşılayacak

ÖNEMLİ DÖNÜM NOKTALARI

2006

Hürkuş-A sözleşmesinin imzalanması

2012

Hürkuş-A Roll - Out

EASE DOA (Desing Organization Approval) belgesi alınması

2013

Hürkuş-A ilk uçuş

2016

EASA ve SHGM'den Tip Sertifikası alınarak uçağın emniyetinin ispatlanması

2017

Hürkuş-C Demo Faz 1

2018

Hürkuş-C Demo Faz 2

Hürkuş-B İlk Uçuş

DIĞER EĞİTİM UÇAKLARINDAN FARKLARI NELERDİR?

Uçakta oksijen üretim sistemi, **OBOGS**

Anti-g sistemi

Martin-Baker MK T16N O/O fırlatma sandalyesi

Gelişmiş **aviyonik** sistemler ve simule silah kabiliyetleri

Kuş çarpmalarına karşı **güçlendirilmiş kanopi**

Ergonomik kokpit
Gelişmiş **aviyonik** sistemler ve simule silah kabiliyetleri

Arka kokpitte **yüksek görüş açısı**

Kabin **basınclandırma** sistemi

Kokpit **iklimlendirme** sistemi

Askeri eğitim uçaklarına özgü yüksek **şok dayanımlı iniş takımları**

Elektronik Güç Yönetim Ünitesine sahip **1.600 shp PT6A-68T Pratt & Whitney** Canada turboprop motor

Hands On Throttle and Stick (HOTAS) Pilotun, levye ve gaz kolundan uçağın tüm temel işlevlerini kontrol edebilmesi

5 palı alüminyum **Hartzell HC-BSMA-3** perrane

30 saniye **ters uçuş** kabiliyeti

KAÇ ADET ÜRETİLDİ?

2 ADET HÜRKUŞ-A

15 ADET HÜRKUŞ-B

1 ADET HÜRKUŞ-C

5 adet uçuş testlerinde

Bu medya metninden Hürkuş'la ilgili ulaşılabilecek yargıları işaretleyiniz.

- Hürkuş TUSAŞ tarafından geliştirilen ilk uçaktır.
- 3 farklı modeli üretilmiştir.
- Kuş çarpmaları için diğer eğitim uçaklarına göre daha güvenlidir.
- 2013 yılında ilk uçuşunu gerçekleştirmiştir.
- En az üretilen modeli C modelidir.
- Sadece askeri amaçlara hizmet etmektedir.

AFRİKA HARİTADA GÖRÜNDÜĞÜNDEN DAHA BÜYÜK

Haritalarda kullanılan farklı projeksiyon yöntemleri Afrika gibi devasa büyüklükteki kıtaların olduğundan kat ve kat küçük gözükmesine neden oluyor

Gerçekte Afrika kıtası; ABD, Çin, Almanya, İspanya gibi onlarca ülkenin yüzölçümü toplamından daha fazla yüzölçümüne sahip

MERKATÖR PROJESİYONU NEDİR?

Kartograf Gerardus Mercator tarafından 1569'da denizcilerin daha rahat seyahat etmesi amacıyla üretildi

Silindirik projeksiyon olması sebebiyle sadece ekvatora yakın bölgelerde doğru sonuçlar verebilen haritada kutuplara yakın bölgeler, olduğundan büyük gözüküyor

Örneğin Merkator projeksiyonu kullanılarak hazırlanan haritada 2 milyon kilometrekarelik **GRÖNLAND**, 30 milyon kilometrekarelik **AFRİKA KITASI** kadar yer kaplıyor

Merkator projeksiyonu kullanılarak hazırlanan harita

Bu medya metninden ulaşılabilecek yargılara D, ulaşılamayacak yargılara Y yazınız.

- Y** Merkator yöntemi ekvatora yakın bölgeleri gerçeğinden büyük gösteriyor.
- D** Türkiye ekvator üzerinde olsaydı günümüzde haritadaki kapladığı yerden daha küçük bir yer kaplardı.
- Y** Aslında Afrika kıtası Asya kıtasından daha büyük yüzölçümüne sahiptir.
- D** Haritalarda kullanılan bazı yöntemler gerçek büyüklükleri yanlış gösterebiliyor.
- D** Söz konusu projeksiyon yöntemi 1569'da kullanılmaya başlandı.
- Y** Bu yöntem Afrika kıtasının daha önemsiz görünmesi için yapılmıştır.

Bazı medya metinlerinde paragraflara görsel olarak sembol eklenir. Bu sembollere piktogram denir. Piktogramlar metinde anlatılanlara uygun olmalı, anlatılanları çağrıştırmalıdır.

5

AFRİKA HALKLARI BİRLİK OLARAK YÜKSELİYOR

Afrika Birliği Örgütünün kurulduğu güne ithafen kutlanan "Afrika Günü", sömürgecilige karşı mücadelenin en önemli sembolü olarak varlığını sürdürüyor

- 1 Afrika'daki önemli yeraltı kaynakları: petrol, doğalgaz, elmas, altın, uranyum, kobalt, platin, altın cevheri, bakır, tantal
- 2 Dünya genelinde 1963'ten beri her yıl 25 Mayıs "Afrika Günü" olarak kutlanıyor
- 3 Afrika'daki sömürge ülkeleri: Portekiz, İspanya, Hollanda, İngiltere, Fransa, İtalya ve Almanya
- 4 Afrika'nın farklı bölgelerinde yaşanan terör olayları, doğal afetler, yolsuzluklar ve çatışmalar ise kıta halkının hayatını ekonomik ve sosyal olarak olumsuz etkiliyor
- 5 Birleşmiş Milletler verilerine göre, Afrika genelinde her yıl yaklaşık 148 milyar dolar yolsuzluk yapılıyor
- 6 Sömürgeciler bu kıtada köle ticareti başta olmak üzere baharat, fildişi ve altın ticareti yaparak yeraltı ve yerüstü kaynaklarının yansırı insan kaynakları da sömürdü
- 7 Afrika'da kurulan önemli uluslararası kuruluşlar: Afrika Birliği, B. Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu, Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi, D. Afrika Topluluğu, G. Afrika Kalkınma Topluluğu, O. Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu, Sahel-Sahra Devletleri Topluluğu
- 8 Dünyadaki fakirlerin neredeyse yarısı Afrika'da yaşarken istatistiklere göre bu oran dünya fakirlerinin yüzde 41'ine tekabül etmekte
- 9 Son bir yıldaki seçimler ve kazananlar: Gambiya - Adama Barrow / Liberya - George Weah / Sierra Leone - Julius Maada Bio / Kenya - Uhuru Kenyatta / Angola - Jose Lourenço /

Yukarıdaki medya metninde numaralanmış paragraflara getirilebilecek piktogramları bulup altlarına numaralarını yazınız.

2	5	7
8	1	4
9	3	6

Medya metinleri bilgilendirme, ikna etme, olay yorumlama, eğlendirme ve kültür aktarma gibi amaçlarla oluşturulur.

6

Aşağıdaki medya metinlerinin yazılma amaçlarını işaretleyiniz.

15.000 Kişi 0 Çekti

Son yapılan üniversite giriş sınavında 15 bin kişi sıfır puan aldı. Yıllardır eğitimin yarası olan bu durum gazetelerde garip başlıklarla ele alınıyor. Hatta birçoğumuz ağlanacak halimize gülüyoruz. Birkaç gün dost sohbetlerinde üzerinde durup gülüp geçiyoruz. Oysa çoktan yüksek öğretim kurumlarımızda ciddi anlamda bu işin üzerine gidip raporlar hazırlamamız gerekirdi.

- () Bilgi Verme () İkna Etme
 Olay Yorumlama () Eğlendirme
 () Kültür Aktarma

Yeşil Çayın Faydaları

- Güçlü bir antioksidandır.
- Kansere karşı koruma sağlar.
- Kötü kolesterolü düşürür.
- Kalp sağlığına iyi gelir.
- Kan basıncını düşürür.
- Diş çürüklerini önler.
- Diş eti hastalıklarına karşı koruma sağlar.
- Metabolizmayı hızlandırır.
- Kilo vermeye yardımcı olur.
- Bağışıklık sistemini güçlendirir.

- Bilgi Verme () İkna Etme
 () Olay Yorumlama () Eğlendirme
 () Kültür Aktarma

Meğer Masummuş

Herkesin "yemeyin" dediği tereyağını ve eti Kanadalı bilim adamları akladı: Tereyağı ve sığır eti aslında sağlığa çok faydalıymış. Kanadalı bilim adamları, kalp ve damar hastalıkları başta olmak üzere birçok hastalığa neden olduğu öne sürülen tereyağını temizle çıkardı.

Yeni bir araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, tereyağı ve sığır eti kalp krizi riskini ve kolesterolü düşürüyor, şeker hastalığı ve obeziteyi tedaviye yardımcı oluyor.

- () Bilgi Verme
 İkna Etme
 () Olay Yorumlama
 () Eğlendirme
 () Kültür Aktarma

Diş Kirası

İftar boyunca her evin kapısı açık tutularak o anda oradan geçen her kim varsa istediği eve girerek orucunu açabiliyordu. İftarını tamamlayan kişi gitmeye hazırlanırken ev sahibi tarafından, onun sevap işlemesine yardımcı olduğu için diş kirası denilen altın veya gümüş şeklinde hediyeler alırdı.

- () Bilgi Verme
 () İkna Etme
 () Olay Yorumlama
 () Eğlendirme
 Kültür Aktarma

5	3			7			
6			1	9	5		
	9	8					6
8				6			3
4			8		3		1
7				2			6
	6					2	8
			4	1	9		5
				8			7
							9

Haydi Siz de Deneyin

Sudoku bulmalarında amaç her satır, her sütun ve her 3x3 karede 1'den 9'a kadar olan rakamları yerleştirmektir.

- () Bilgi Verme
 () İkna Etme
 () Olay Yorumlama
 Eğlendirme
 () Kültür Aktarma

ELLERİMİZİ YIKAYALIM SAĞLIĞIMIZI KORUYALIM

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Yeni Koronavirüs solunum yolu enfeksiyonu yapan bir virüstür.	En çok karşılaşılan belirtiler ateş, öksürük ve solunum sıkıntısıdır.	Korunmak için kalabalıktan olabildiğince uzak durulmalıdır.	Eller en az 20 saniye süreyle su ve normal sabunla yıkanmalıdır.
Ellerimizi ıslatıp sabunu ellerimizin bütün yüzeylerine dağıtalım.	Avuçlarımızın içini ve dışını iyice ovalayalım.	Ellerimizi bol su ile durulayalım.	Musluğu, ellerimizi kurulaçığımız kağıt havlu ile kapatalım.

ELLERİMİZİ DOĞRU YIKAYALIM

Sağlık Bakanlığının yayımlanmış olduğu afişe göre aşağıdaki davranışlardan doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

- Y** Mesut, oyun oynamak için arkadaşlarıyla parkta buluşmuş, oyun bittiğinde de eve dönmeden önce parktaki çeşmede ellerini yıkamıştır.
- D** Mesut, ellerini 1 dakika boyunca sabunla yıkamıştır.
- D** Mesut, özellikle sabunun elinin tamamına temas etmesine çalışmıştır.
- Y** Mesut'tan sonra Kerem, çeşmeye gelmiş ve 20 saniye boyunca avuç içlerini yıkamıştır.
- Y** Kerem, ellerini biraz durulayarak ayrılmıştır.
- D** Kâmil, ellerini 30 saniye güzelce yıkamış, musluğu kağıt havlu ile kapatıp eve gitmiştir.

Kendir, kınnap, kendirik ve çedene adları da verilen kenevir, sapından elde edilen lifleri ve tohumlarından elde edilen yağı için yetiştirilen çok eski bir kültür bitkisidir. Kenevir, ülkemizde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 26 Eylül 2016 tarih ve 29842 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında, kenevire bağlı uyuşturucu madde üretiminin engellenmesinin sağlanması için izinli kenevir yetiştiriciliğine ve izinsiz kenevir yetiştiriciliğine dair yapılacak işlemlere ilişkin usul ve esaslar doğrultusunda ekimler gerçekleştirilmektedir. Kenevir yetiştiricilerimizin, yönetmeliği incelemeden, gereklerini yerine getirmeden kesinlikle kenevir ekmeleri önemle tavsiye edilir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2016 yılında yürürlüğe konulan yönetmelik gereğince Türkiye'de kenevir tarımına izin verilen 19 il vardır.

İKLİM İSTEKLERİ

Kenevir, geniş bir adaptasyon kabiliyetine sahiptir. Bu nedenle ılık iklim kuşağından subtropik iklim kuşağına kadar yayılmış bir bitkidir. Kenevir ülkemizde yazlık olarak yetiştirilmektedir. Hafif donlara karşı dayanıklı olan kenevir, ilkbahar geç donlarına karşı hassas olduğundan, -5°C 'den daha düşük sıcaklıklarda zarar görür. Karadeniz Bölgesi sahil kuşağı için mart ayının ikinci yarısından, iç sahillerinde şubat sonu mart ortası, Akdeniz ve Ege Bölgesi iç kesimlerde mart ortası, kıyı kesiminde nisan ayının ilk haftasında ekimler gerçekleştirilmelidir. Kenevir bitkisi lif üretimi için 4 – 4.5 aylık, tohum için ise 5 – 5.5 aylık bir yetiştirme süresine ihtiyaç duymak-tadır. Yağışın yetersiz olduğu yerlerde de, sulamak suretiyle, tohum ve lif üretimi mümkündür.

Tarım Bakanlığının yayımladığı broşürde kenevir tarımı hakkında bilgiler verilmiştir. Bu broşürden ulaşılabilecek yargıları işaretleyiniz.

- Kenevir çeşitli isimler alır.
- Her istenilen yerde tarımı yapılabilir.
- Tohum üretebilmek için 4 - 4,5 aylık bir süreye ihtiyaç duyar.
- 5 dereceden daha düşük sıcaklıklar kenevir tarımı için risk oluşturur.
- Bitkinin liflerinden ve tohumlarından çıkarılan yağdan faydalanılır.
- Akdeniz sahillerinde iç kesimlere göre daha geç vakitte ekilmelidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

OKUL MÜDÜRLÜKLERİNE
SON
TESLİM | 22 ŞUBAT
2019

İSTANBUL LİSELERARASI YARIŞMA

GENÇLER OMBUDSMANLIĞLA TANIŞIYOR

ÖDÜLLER

Birincilik Ödülü: 5.000.- TL
İkincilik Ödülü: 3.000.- TL
Üçüncülük Ödülü: 2.000.- TL
Ayrıca her dalda 3 adet 1.000.-TL olarak teşvik ödülü verilecektir.

KOMPOZİSYON
YARIŞMASI

RESİM VEYA
DİJİTAL RESİM
YARIŞMASI

SLOGANLI
AFİŞ TASARIMI
YARIŞMASI

KISA FİLM
VEYA ANİMASYON
YARIŞMASI

KONULAR

Konu 1: Kamu Hizmetlerinde Şeffaflık ve Ombudsmanlığın Rolü

Konu 2: Kamu Hizmetlerinde Nezaket ve Ombudsmanlığın Rolü

Konu 3: Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılık Yapılmaması ve Ombudsmanlığın Rolü
(İstedğiniz konuyu seçebilirsiniz.)

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)
Kurumsal İletişim Birimi
Kavaldere Mah. Zeytinadağı Cad. No: 4 Çankaya/ANKARA
Tel: (312) 465 22 00 | Faks: (312) 465 22 05
www.ombudsman.gov.tr
yarisma.ombudsman.gov.tr
@ombudsman

Bu yarışma afişine göre aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- A-** Yarışmaya **lise** öğrencileri katılabilir. Yarışmada istenilen konu **belirlenen üç konu arasından seçilecektir.**
- B-** Yarışmaya katılacak eserler **okul müdürlüklerine** teslim edilecektir. Son teslim tarihi **22.02.2019**'dur.
- C-** Yarışmayı **TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu** düzenlemiştir.
- D-** Yarışma **dört** farklı alanda düzenlemiştir.
- E-** Yarışmada toplamda **yirmi dört** kişi, **elli iki bin** TL ödül kazanacaktır.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

OTİZM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ÖZEL EĞİTİM ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ

DÜNYA OTİZM FARKINDALIK GÜNÜ SEMPOZYUMU “TANIDAN EĞİTİME YENİLİKLER”

OTURUM I
Oturum Başkanı **Doç. Dr. Didem Öztop**

Doç. Dr. Esra Yürümez
Dr. Öğr. Gör. Merve Uytan
Doç. Dr. Pınar Uran

Otizmin Erken Bulguları
Otizm Etiyolojisi
Otizimde Genlerin Yapısını Bozan Mutasyonların Fenotipik Karakterleri

OTURUM II
Oturum Başkanı **Prof. Dr. Bulbin Sucuoğlu**

Prof. Dr. Selda Özdemir & Arş. Gör. Işık Akın Bülbül

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Töret
Arş. Gör. Dr. Gamze Alak
Dr. Öğr. Üyesi Meral Çilem Ökçün Akçamuş

Otizm Spektrum Bozukluğunda Ortak Dikkat Temelli ve Oyun Aracılı Erken Müdahale Programı (ODSİ)
OSB’de Sosyal Taklit Gelişimi ve Eğitimi
OSB’de Geliştirilmiş Milieu Öğretimi
OSB Olan Okul Öncesi Çocuklarda DATA Modeli

2 Nisan 2019
13:30-17:30
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yıl Amfisi
Cebeci-Ankara

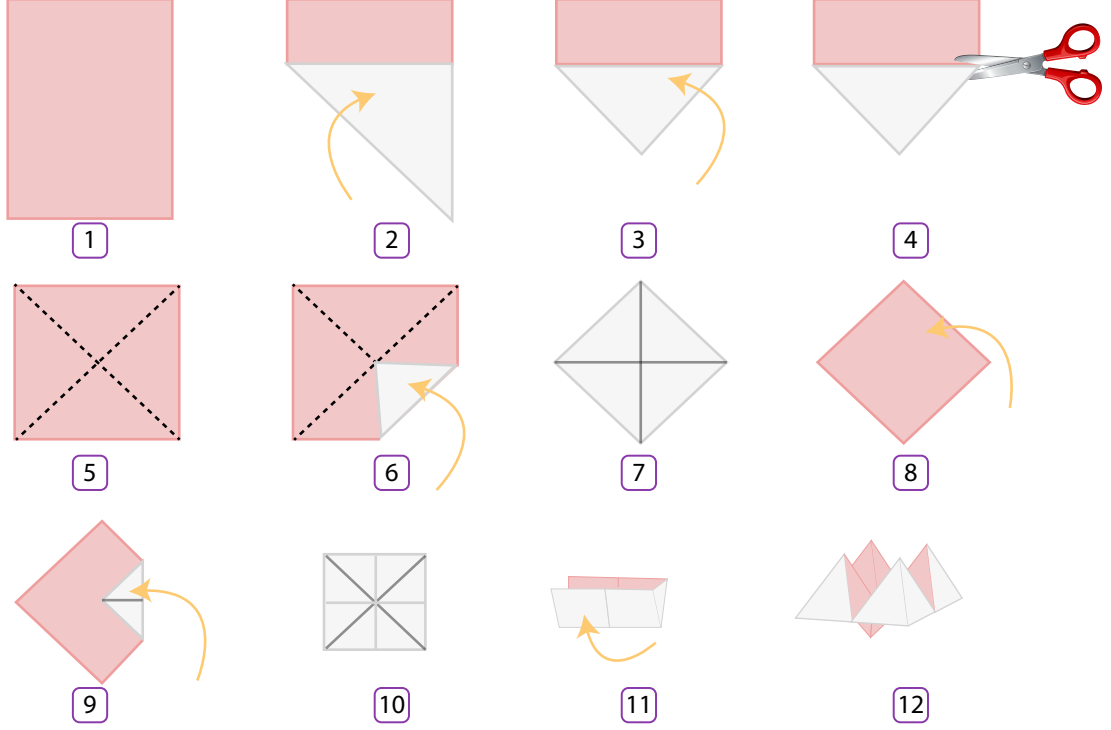
Bu afişe göre düzenlenecek sempozyumla ilgili ulaşılabilecek bilgileri işaretleyiniz.

- Sempozyumu düzenleyen kurumlara
- Sempozyumu dinleyecek kişilere
- Sempozyumun konusuna
- Sempozyumun nerede ve ne zaman gerçekleşeceğini
- Sempozyumdaki konuşmacıların unvanlarına
- Kurumun daha önce düzenlediği sempozyumlara

Oyunlar

11

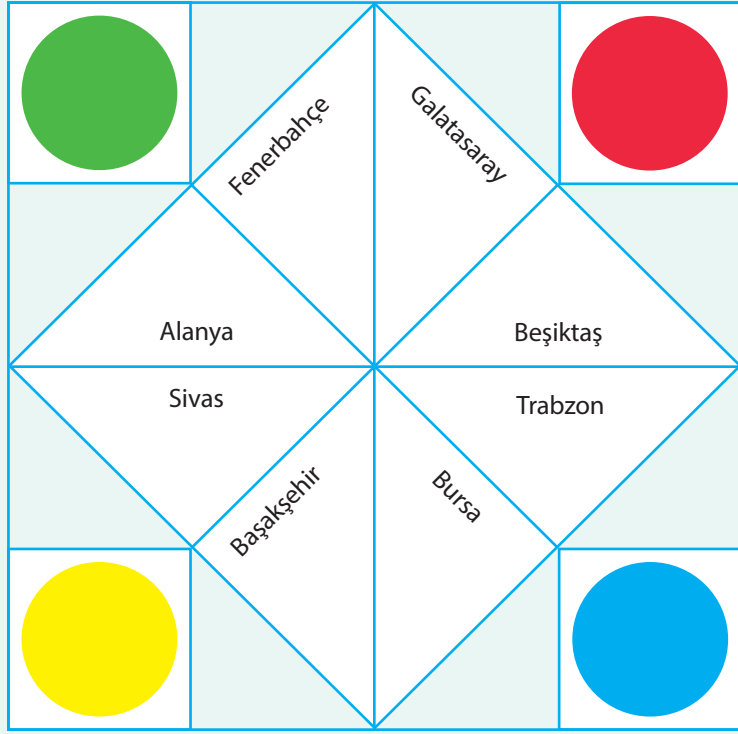
Hepimiz öğrencilik yıllarında bir şekilde kağıttan tuzluk yapıp oynamışızdır. Aşağıda tuzluk yapım aşamaları verilmiştir.

Aşağıda karışık olarak verilmiş tuzluk yapımını görsellere göre numaralayınız.

- 5 Üst bölümünü kestiğimiz, kare şekline gelen kağıdımızı kat yerlerinden açıyoruz.
- 1 Dikdörtgen bir kağıdı masamızın üzerine koyuyoruz.
- 2 Dikdörtgen kağıdımızı sol alt köşesinden tutup katlıyoruz.
- 7 Sağ alt köşesini ortaya doğru katladığımız gibi diğer köşeleri de ortaya katlıyoruz.
- 8 Köşelerini içe doğru katladığımız kağıdımızın arkasını çeviriyoruz.
- 3 Sol alt köşesinden katladığımız kağıdı sağ alt köşeden tutup tekrar katlıyoruz.
- 9 Ters çevirdiğimiz kağıdı sağ ucundan ortaya kadar katladığımız kısım üçgen oluşacak şekilde katlıyoruz.
- 4 Kağıdımızın üstte kalan fazlalık kısmını kesiyoruz.
- 6 Kare şekline gelen kağıdımızı sağ alt köşesinden tutup ortaya kadar katlıyoruz.
- 11 Dört yanını da ortaya katladığımız kağıdı ikiye katlıyoruz.
- 12 Tuzluğumuz şeklini aldı, oynamaya hazır oldu. Artık üzerine yazı yazabiliriz.
- 10 Diğer yanları da sağ yanda olduğu gibi ortaya gelecek şekilde katlıyoruz.

Tuzluğumuz hazır. Şimdi içine yazılarımızı yazabiliriz. Buraya çok çeşitli şeyler yazılabilir. En çok yazılanlardan biri de futbol takımlarıdır.

Tuzluktaki mavi yere sağ baş parmağınız, kırmızı yere sağ işaret parmağınız, sarı yere sol baş parmağınız, yeşil yere sol işaret parmağınız gelecek. Tuzluk kapalı bir şekilde olacak ve içine yazılanlar görülmeyecek. Arkadaşınız parmaklarınızın birini seçecek ve tek ya da çift diyecek. Parmaklarınızı söylenen yerlere yerleştirdikten sonra önce işaret parmakları ileriye hareket edecek. Tuzlukta yazdığımız 4 takım ortaya çıkacak. Arkadaşınızın seçtiği parmak kısmında açılan takım çıkacak. Bu tek sayılarda çıkacak takım. Sonra baş parmaklarımız hareket edecek ve açılan dört takım kapanıp diğer dört takım açılacak. Arkadaşınızın seçtiği parmaktan açılan takım seçilmiş olacak.

12

Alper şekilde gösterilen tuzluğu yapmış ve arkadaşları şu seçimleri yapmıştır:

- Nazlı sol işaret parmağı çift
- Kenan sol baş parmak tek
- Derya sağ işaret parmağı tek
- Gülsüm sağ baş parmak çift
- Hasan sol işaret parmağı tek
- Can sol baş parmak çift
- Zeynep sağ işaret parmağı çift
- Elif sağ baş parmak tek

Buna göre aşağıdaki takımların kime çıktığını altlarına yazınız

Fenerbahçe
Nazlı

Sivas
Kenan

Bursa
Gülsüm

Başakşehir
Can

Alanya
Hasan

Beşiktaş
Derya

Trabzon
Elif

Galatasaray
Zeynep

13

Bu görselden aşağıdaki yargılardan hangilerinin söylenebileceğini işaretleyiniz.

Mavi giysili çocuk bakkala para uzatmaktadır.

Bakkalın eşi buzdolabını açmaktadır.

Yeşil giysili çocuk mutludur.

Olay gündüz geçmektedir.

Çocuklar kardeştir.

Bakkalda süpürge satılmaktadır.

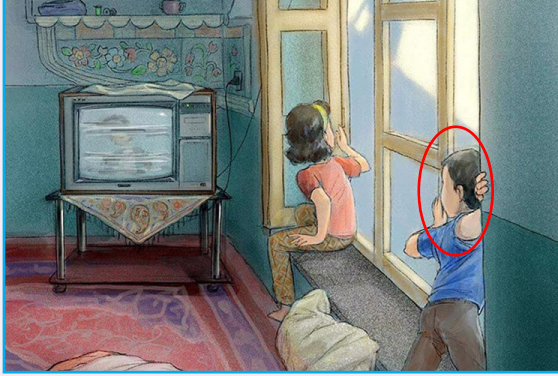
Terazi boştur.

Bakkal para üstü vermektedir.

14

Aşağıdaki görselleri açıklamalarla eşleştiriniz. Açıklamalarda görsellere uymayan cümlelerin altını çiziniz. Görselleri anlatan kişi ya da varlıkları işaretleyiniz.

1

2

3

4

1

Off, yine can sıkıntısı. Hava çok soğuk olduğu için eve tıkdık kaldık. Ben yine de televizyona bakıyorum ama ablam hiç orali değil. Gözü hep dışarıda. Yaz olsaydı da dışarı çıkabilseydik.

3

Dikkat et, dikkat et, düşüreceksin beni. Biraz daha sıkı tut. Bak, gözün hep dedemde. Merak etme, meyve toplarken ağaçtan düşmez. Çay nerede kaldı, çay. Hah babam uzanmış alıyor. Babam da dikkatsizdir aslında. Ya annem beni ya babam çaydanlığı düşürür. Sakar ebeveynlere sahip olmak nasıl bir duygudur, bana sorun. Bu yaşta bile çok deneyimli hissediyorum kendimi bu konuda.

4

Bu dört kardeş birbirine hiç benzemez. Hepsi başka işle uğraşiyor. Şu ablamı çamaşırları üstümüze devirmese bari. Yine en iyileri, en küçükleri. Maskesini yüzüne geçirmiş. Elinde yeşil bir fırıldakla oynuyor. Canın çeker deyip de bir çay verdikleri de yok. Bak, unuttular beni bu minderin üstünde.

2

Dur, dur ne yapıyorsun. Ben sudan korkarım. Her seferinde beni de yıkamasanız olmaz sanki. Bu yeşil havlulu çocuk beni bir gün düşürecek suya. Ne kadar korktuğumu da hiç anlamıyorum ki.

Görsel Arama

15

Tavuklara merak sardım son yıllarda. Emekli olunca köye yerleşeceğim. Şöyle güzel bir bahçem olacak. Biliyorum, çocuklar gelmez köye. Ben de onların yaşlarındayken istemezdim köyü. Ama insanoğlu eninde sonunda dönüyor toprağa. Belki de topraktan yaratıldığımız için aslımıza dönüyoruz demek daha uygun olur. Bahçemde besleyeceğim tavuk türlerini de belirledim şimdiden. 1. kümesimde sultan tavuğu olacak. Bildiğim Türklere ait üç tavuk ırkından biri bu. Küçük yapılı, bembeyaz tüyleri ve belki de adını aldığı şapkasıyla çok sevimli bir tavuk türü. 2. kümesimde Denizli türünü besleyeceğim. Siyah zemin üzerinde boynunda beyaz bir yelek giymiş görüntüsü veren bu tavuklar çok hoş. 3. kümesimde Gerze türü olacak. Sinop'ta görev yaparken merakım yoktu tavuklara. Gerze Sinop'un ilçesi. Siyah bir tavuk ırkı. Beyaz küpeleri ve çift boynuz gibi ibiği ile hemen ayrılıyor. Artık yerli ırklar bitti, 4. kümesimde ligorin olacak. Beyaz renkli, hareketli bu tavukları seviyorum. Yumurta verimi de çok yüksek. Light Brahma 5. kümesimde olacak. Duruşu çok asil. Beyaz zemin üzerinde boynundaki siyahlıklar bu asaleti sağlıyor. Kuyruğu da siyah. 6. kümesimde Fizan olacak. Siyah bir tavuk ırkı ama şapkası beyaz. 7. kümesimde Habeş tavuğu. Sultan tavuğuna çok benziyor. Ama tüyleri pamuk izlenimi veriyor. 8. kümesimde zibrit türü olacak. Kanatları düşük, dantela gibi siyah-beyaz bir ırk. 9. kümesimde ayam cemani. En ilginç de bu. Her yeri simsiyah, derisi bile.

Buna göre metinde anlatılan tavuk türlerini görsellerle eşleştiriniz.

5

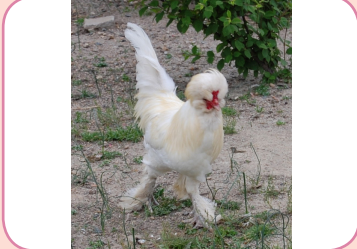
6

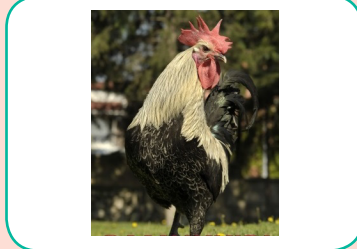
3

1

2

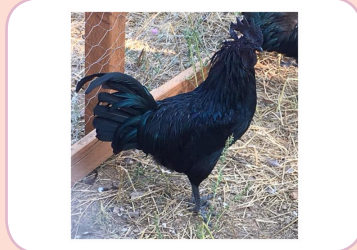
4

8

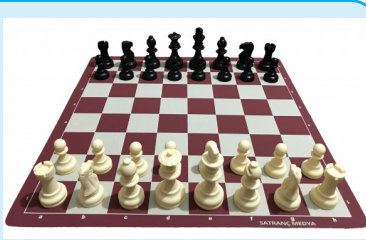
9

7

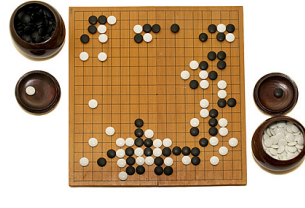

Aşağıdaki tabloda birtakım strateji oyunları ve açıklamaları verilmiştir. Açıklamalar ve görseller bir tanesi dışında birbirine karışmıştır. Görseller ve açıklamalarını eşleştiriniz.

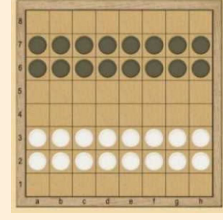
DOKUZTAŞ: Üç tane iç içe geçmiş kare şeklinde bir tahtada oynanır.

satranç

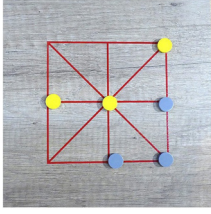
KIZMABİRADER: Toplama işareti şeklinde bir tahtada oynanır.

go

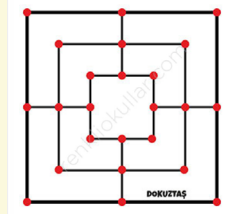
ÜÇTAŞ: Dört karenin birleşmesiyle oluşan büyük bir kare şeklinde bir tahtada oynanır.

dama

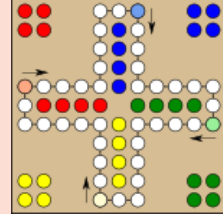
DAMA: 8x8 kare ebatlarında bir tahtada oynanır. Satranç ile aynı tahtayı paylaşır. Fakat taşların hepsi aynıdır, satrançtaki gibi farklı değildir.

üçtaş

MANGALA: Türklerin en eski oyunlarından biridir. 12 küçük, 2 büyük çukuru olan bir tahtada oynanır.

dokuztaş

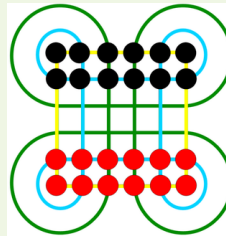
SURAKARTA: On ikişer taşla oynanır. Tahtası diğer oyunlardan farklıdır. Taşlar düz gidebildiği gibi tahta üzerindeki yuvarlak şekillerden geçerek de gidebilir.

kızmabirader

SATRANÇ: Dama ile aynı tahtada oynanır. 8x8 ebatındaki tahtada farklı şekillere sahip taşlarla oynanır.

mangala

GO: Kare bir tahtada oynanır. Diğer oyunlardan taşların fazlalığı bakımından hemen ayrılır.

surakarta

KORİDOR: Oyuncuların birer taşı vardır. Kısa, küçük tahta parçaları birleştirerek taşlarına koridor açarak yol alırlar. Adını da buradan almıştır.

koridor

Çizelge, Grafik, Kroki, Tablo

17

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar
Judo	X			X			X
Basketbol	X		X		X		
Voleybol		X		X		X	
Masa tenisi	X	X	X	X	X	X	X
Badminton	X	X	X	X	X		

Spor Salonu Kurs Kullanım Çizelgesi

Verilen çizelgeye göre aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- Hafta içi her gün **masa tenisi** ve **badminton** sporlarında kurs vardır.
- Hafta sonunda **badminton** ve **basketbol** sporlarında kurs yoktur.
- Masa tenisi** kursuna gidecek kişiler her gün salona gelecektir.
- Judo-masa tenisi/badminton** kursu pazartesi, perşembe ve **pazar/cuma** günü yapılacaktır.
- Çarşamba günü **judo** ve **voleybol** kursu yoktur.

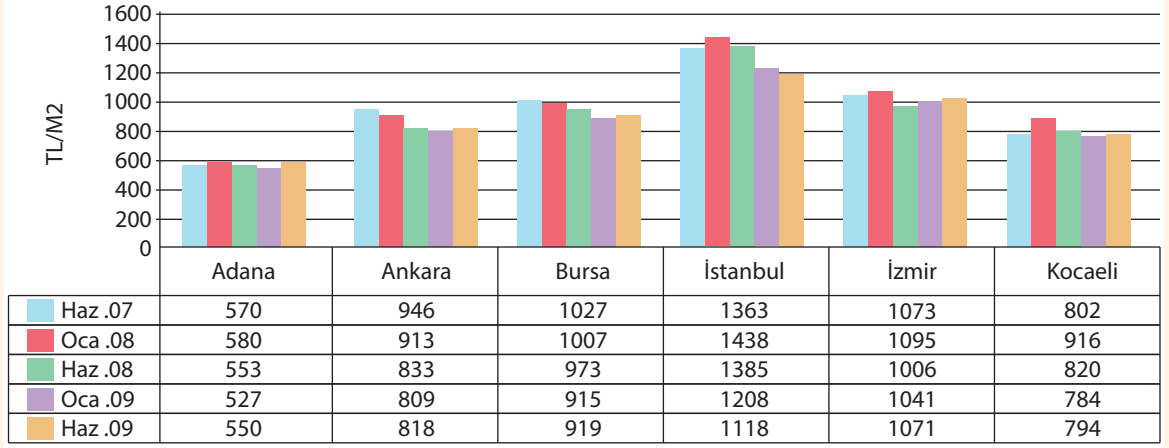
18

	Türkçe	Matematik	Fen ve Teknoloji	Sosyal Bilgiler	Din Kültürü ve ahlak Bilgisi	İngilizce
5/A	85	80	90	97	95	95
5/B	90	70	90	98	99	80
5/C	90	80	95	98	98	85
5/D	90	95	90	97	99	88
5/F	95	90	94	95	95	90

Bir Okuldaki 5. Sınıfların I. Sınav Ortalamaları

Verilen çizelgeye göre aşağıdaki yargılardan doğru olanlara D, yanlış olanlara Y, ulaşılamayanlara U yazınız.

- Bilinemez** Sınavlarda hiçbir öğrenci 100 alamamıştır.
- Y** Fen ve teknoloji sınavı ortalamalarında 5/B sınıfı 5/D sınıfına göre daha başarılıdır.
- D** Verilen dersler içinde 5/D sınıfının ortalamasının en yüksek olduğu ders din kültürü ve ahlak bilgisidir.
- Y** Verilen dersler içinde 5/A sınıfı hiçbir derste ortalaması en yüksek sınıf değildir.
- Bilinemez** 5/B sınıfındaki öğrencilerin içinde matematik dersinden 70'ten daha düşük not alan öğrenci yoktur.
- Y** 5/F sınıfı verilen dersler içinde iki dersten en yüksek ortalamaya sahip sınıftır.

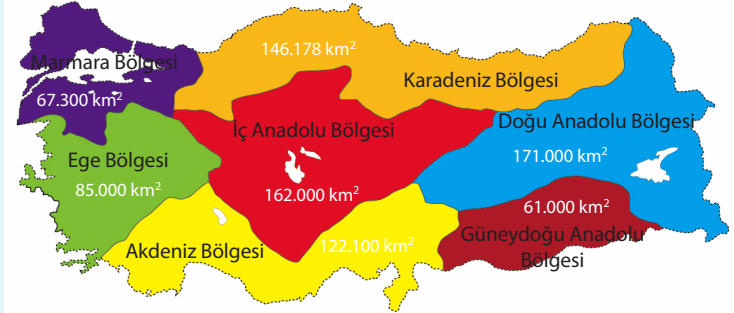
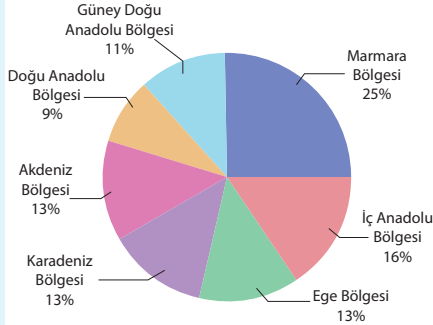

Türkiye'de 6 Büyükşehirdeki Konut Satış Grafiği

Verilen grafiğe göre aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- İstanbul'da haziran aylarında en fazla konut satılan yıl **2008** yılıdır.
- 2019 yılı Ocak ayında Kocaeli'de satılan konut sayısı **Adana**'da satılan konut sayısından fazladır.
- Grafikteki tüm aylarda en fazla konut satışı **İstanbul**'da olmuştur.
- İzmir'de en fazla konut satışı **2008** yılının **Ocak** ayında gerçekleşmiştir.
- Bursa'daki konut satışı **2009** yılının **Haziran** ayına kadar sürekli azalmıştır.

BÖLGELERE GÖRE NÜFUS DAĞILIMI

Verilen nüfus dağılım grafiği ile bölgelerimizin yüzölçümleri haritasına bakarak aşağıdaki yargılardan doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

- Ege Bölgesi'nde Akdeniz ve Karadeniz bölgelerine göre km² başına daha fazla insan yaşamaktadır.
- Ülkemizde en fazla sayıda insanın yaşadığı bölge Marmara Bölgesi'dir.
- Karadeniz Bölgesi en fazla km² alana sahip bölgemizdir.
- Nüfusun en az olduğu bölgemiz Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Akdeniz Bölgesi'nde İç Anadolu Bölgesi'nden daha fazla insan yaşamaktadır.
- Marmara Bölgesi'nde yaşayan insan sayısı Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan insan sayılarının toplamından fazladır.

21

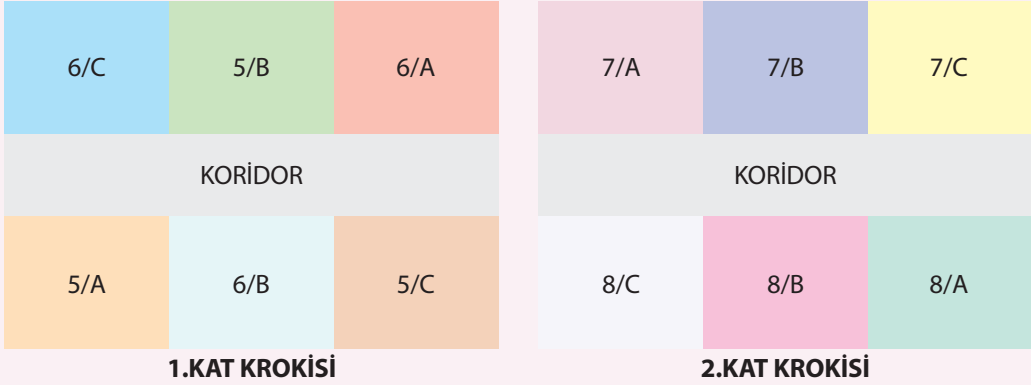
- Okuldan çıkan Mehmet Bey yolun karşısına geçmiş sola dönerek gözlükçüden sonraki ikinci dükân olan lokantaya girip yemek yemiştir.
- Gözlükçüden çıkan Ali Bey sola dönüp ilk dükkandan dondurma almıştır.
- Kirtasiye ile cami karşı karşıyadır.
- Kirtasiyenin hemen yanında park vardır.
- Manav ile kasap yan yanadır.
- Lokantadan çıkan Mehmet Bey hemen sağdaki çay ocağında biraz dinlenmiştir.
- Manavin karşısındaki dükkan boştur.
- Dondurmacı ile gazete bayisi aynı sırada değildir.
- Cami çay ocağıyla aynı sıradadır.
- Kasabın karşısında lokanta vardır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki sokak krokisindeki boşluklara gelenleri bulunuz.

22

Aşağıda bir okulun birinci ve ikinci katlarının krokisi verilmiştir. Buna göre krokinin altındaki yargılardan doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

- D** 5/C sınıfının karşısında 6/A sınıfı vardır.
- Y** 7/A sınıfının hemen altında 5/A sınıfı vardır.
- Y** 6. sınıflar aynı katta aynı sıradadır.
- D** 6/B sınıfının hemen üstünde 8/B sınıfı vardır.
- Y** 7/C ve 8/A yan yanadır.
- D** 6/C ve 5/A karşı karşıyadır.

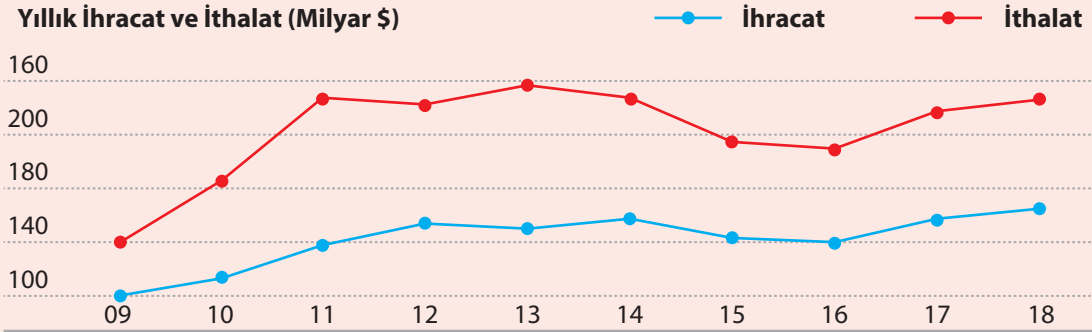
Süper Lig Puan Tablosu								Süper Lig Puan Tablosu							
Takım	O	G	B	M	A	Y	P	Takım	O	G	B	M	A	Y	P
1. Trabzonspor	26	15	8	3	59	28	53	10. Y. Denizlispor	26	8	7	11	26	34	31
2. M. Başakşehir	26	15	8	3	50	25	53	11. F. Antalyaspor	26	7	9	10	29	43	30
3. Galatasaray	26	14	8	4	44	20	50	12. Gençlerbirliği	26	7	7	12	33	44	28
4. DG Sivasspor	26	14	7	5	47	29	49	13. Kasımpaşa	26	7	5	14	38	50	26
5. Beşiktaş	26	13	5	8	40	32	44	14. İH Konyaspor	26	5	11	10	21	33	26
6. A. Alanyaspor	26	12	7	7	44	25	43	15. B.Y.Malatyaspor	26	6	7	13	38	40	25
7. Fenerbahçe	26	11	7	8	46	34	40	16. Ç. Rizespor	26	7	4	15	26	44	25
8. Göztepe	26	10	7	9	31	30	37	17. Ankaragücü	26	5	8	13	23	45	23
9. Gaziantep FK	26	8	8	10	36	41	32	18. HK Kayserispor	26	5	7	14	28	62	22

Bu tabloya göre aşağıdaki yargılardan çıkarılabilecek olanları işaretleyiniz.

- Göztepe'nin attığı gol sayısı yediği gol sayısından fazladır.
- Sivasspor oynadığı maçların çoğunu kazanmıştır.
- Galatasaray'ın şampiyonluk sayısı Fenerbahçe'den fazladır.
- En çok berabere kalan takım Konyaspor'dur.
- Beşiktaş Fenerbahçe'den daha çok gol atmıştır.
- Tüm maçları izleyen birisi Galatasaray'ın oynadığı maçlarda Malatya'nın oynadığı maçlardan daha fazla sayıda gol izlemiştir.

O: Oynadığı Maç
G: Galibiyet
B: Beraberlik
M: Mağlubiyet
A: Attığı Gol
Y: Yediği Gol
P: Puan

Yıllık İhracat ve İthalat (Milyar \$)

2009- 2018 Yılları Arasında Türkiye'nin İthalât ve İhracat Tablosu

Bu tabloya göre aşağıdaki yargılardan doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

- Y** 2015 yılında önceki yılların hepsinden daha az ihracat yapılmıştır.
- D** Her yıl ülkemizin sattığı ürün aldığı üründen azdır.
- Y** Ülkemiz verilen yıllarda ilk kez 2011 yılında 140 milyar doları geçen ihracat yapmıştır.
- D** Yurt dışından en fazla 2013 yılında ithalat yapılmıştır.
- Y** Gitgide artan ihracatımız tablodaki son yılda 180 milyar doları bulmuştur.
- Y** 2013 yılından sonra her geçen yıl ithalât miktarımız düşmüştür.

METİN TÜRLERİ

Hikâye Edici (Öyküleyici) Metinler

Çizgi Roman
Fabl
Hikâye
Karikatür
Masal / Efsane / Destan
Mizahi Fıkra
Roman
Tiyatro

Tane Tane Test 1

Bilgilendirici Metinler

Anı
Biyografiler, Otobiyografiler
Blog
Dilekçe
Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)
e-posta
Günlük
Haber Metni, Reklam
Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)
Gezi Yazısı
Makale / Fıkra / Söyleşi /Deneme /Eleştiri
Mektup
Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)
Sosyal Medya Mesajları

Tane Tane Test 2

Yeni Nesil Test 1

8. Ünite

Hikâye Edici Metinler

5. sınıf müfredatında hikaye edici metinlerden sadece masal, fabl ve hikâye metin türleri söz konusudur. Yapılan bursluluk sınavlarında da bu metin türlerinden soru gelmektedir. Fakat ders kitaplarında metin türü olarak pek ayırım yapılmamakta ve her metin türü okuma parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz de etkinlik ve tane tane testlerimizde saydığımız metin türleri üzerinde durduk. Yeni nesil sorular bölümünde ise gerekli bilgileri vererek diğer metin türlerine de yer verdik.

Gerçek hayatta yaşanmış veya yaşanabilir olayların kişi, yer ve zaman unsurlarıyla anlatıldığı metin türüne "hikâye" denir. Hikâyede olay, yaşanmış veya yaşanabilir nitelik taşımaktadır. Bu yönüyle destan, efsane, masal türleriyle farklılık; roman ile benzerlik gösterir. Hikâyedeki kişiler, gerçek hayatta sürekli karşılaşabileceğimiz türdendir. Anlatılan olay, kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Yer ise yine gerçek hayatta karşılaşabileceğimiz yerlerdir. Hikâye edici metinlerde yazar, kendi başından geçen veya içinde bulunduğu bir olayı anlatıyorsa buna "birinci kişi ağzından anlatım" denir. Eğer yazar, anlattığı olayın dışındaysa ve bu olayı okuyucuya aktarıyorsa "üçüncü kişi ağzından anlatım" yapıyor demektir.

İnsanlara ders vermek amacıyla yazılmış hikâyelere "fabl" denir. Kahramanlar, çoğunlukla hayvanlardan seçilen insan dışındaki varlıklardır. Bu varlıklara, kişileştirme ve konuşurma söz sanatlarıyla insan özellikleri yüklenir. Genellikle şiir şeklinde yazılır. Fabllarda asıl amaç insanlara ders vermektir.

Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan metin türüne "masal" denir. Masallar döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerinden oluşur. Döşeme ve dilek bölümlerinde kalıplaşmış sözcük gruplarından ve tekerlemelerden yararlanılır.

Gerçek; bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkâr edilemeyen, olgu durumunda olan, özbeöz olaylardır. Oysa kurgu; gerçek olmayan, tasarlanmış, olay ve kahramanlardan oluşan demektir. Başka bir deyişle gerçek hayatta olabilecek veya olması mümkün şeyler "gerçek", gerçek hayatta rastlanmayacak, yaşanması mümkün olmayan, hayal ürünü şeyler ise "kurgudur".

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki bilgiler hangi metin türüyle ilişkiyse işaretleyiniz.

Bilgi	Hikâye	Masal	Fabl
Gerçek hayatta olabilecek kişi ve olaylar vardır.	✓		
Olağanüstü varlık ve olaylar anlatılır.		✓	✓
Tekerlemeler kullanılır.		✓	
İnsan dışındaki varlıkların insan gibi konuşurulduğu görülür.			✓
Öğüt verme amacıdadır.		✓	✓
Yer ve zaman belirsizdir veya gerçeğe uymaz.		✓	✓
Düz yazıyla yazılır.	✓	✓	
Şiir şeklindedir.			✓
Anonimdir.		✓	✓
İyiler mutlaka başarılı olur.		✓	✓
Hikâye edici metin türlerindedir.	✓	✓	✓

2

Aşağıdaki hikayedeki hikaye unsurlarını bularak verilen boşluklara yazınız.

Öğlenin yakıcı sıcaklığı çoktan geçmiş, yakıcılığını kaybeden güneş yine de parlaklığını koruyarak bütün Çukurova'yı selamlıyordu. Bir iki saat sonra iş bitecek, işçiler evlerine dönecekti. Selami'nin gözü bugün başlayan işçilerdeydi. Aralarından birkaçını elemesi gerekecekti çünkü Ağa'sının iş karşılığı verdiği ücret hepsine yetmezdi. Bu yüzden ona iki kişilik işi, daha fazlası da olursa tadından yenmez, tek başına yapabilecek güçte işçiler lazımdı. Rüstem ve Mahmut'u şimdiden seçmiş ama alacağı son kişiye karar verememişti. Gözü bu yüzden sürekli kimin daha fazla çalıştığını belirlemek için işçilerin üzerindeydi. (...)

Olay: **Selami'nin işçileri gözlemesi**

Kişi: **Selami, Rüstem ve Mahmut**

Yer: **Çukurova'da bir tarla**

Zaman: **İkinci vakti**

3

Aşağıdaki metinlerin kaçınıcı kişi ağzından anlatıldığını altlarına yazınız.

Akşamüstü işinden çıkmış, dalgın dalgın ilerleyen kalabalığın arasına karıştım. Her gün bir robot gibi sabah kuruluyor, akşam geri dönüyor bu kalabalık diye düşünürken bir şeyin farkına vardım: Ben de robotlaşmıştım.

➔ **Birinci tekil kişi**

Emeti Kadın'ın meraklı başı evinin perdeleri arasından göründü. Hımm karşı apartmana birileri taşınıyor, kim olalar acaba, diye düşündü. Elinde gazetesi, koltuğa oturmuş kocasına baktı. Amaaan, insan bu kadar meraksız olur mu, dünya yıkılsa umrunda değil adamın, düşüncesi şimşek gibi beyninden geçti. Ben komşuya gidiyorum, diyerek evden çıktı. Karşı apartmandaki Hatice Hanım'dan kimin taşındığını öğrenmese bu gece rahat uyuyamazdı.

➔ **Üçüncü tekil kişi**

Maçta yenilince mahalleye başımız önümüzde girdik. Girişimizden zaten maçın sonucunu tahmin edenler hiç bir şey söylemeden anladılar yenildiğimizi. Mahalle maçı deyip geçmeyin, bizim gözümüzde dünya kupası. Ama işte kupayı alamadık yine. Kös kös evimize gidiyoruz. Yenseydik üç gün eve girmez, eve girenleri de uyutmazdık kutlamaların gürültüsünden. Bakalım, haftaya nasipse Uğurlar Mahallesi'ne gideceğiz. Bir de onları deneyelim. Belki yenecek bir mahalle buluruz.

➔ **Birinci tekil kişi**

Aşağıdaki metinlerin hangi yazı türünden alındığını altlarına yazınız.

Bir varmış, bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Herkes kendi işinde gücündeyken Keloğlan bir iş bulamıyormuş. Anası ne dese, ne etse bir işte bir saatten fazla kalamıyormuş. Anasını sürekli, sana Kafdağı'ndan 40 devin koruduğu altın taşı alıp geleceğim, kraliçeler gibi yaşatacağım diyormuş başka bir şey demiyormuş. (...)

➔ **masal**

Mustafa Efendi o sabah erkenden kalktı. Ne de olsa yeni bir işe başlamıştı. Haftalardır boş gezince insan işin önemini anlıyor diye düşündü. Sinirli adamdı Mustafa Efendi. Herkeste elbette bir miktar vardır ama Mustafa Efendi'ninki öyle az buz değil. Atalarından miras. Sinirlioğlu soy ismini alan büyük büyük dedesinden miras. Haliyle böyle bir miras olunca insanda bir işte uzun süre dikiş tutturamıyor elbette. (...)

➔ **hikaye**

Cırcır böceği çaldı saz bütün yaz,
Derken kış da geldi, çattı,
Seninkinde şafak attı.
Baktı ki yok hiç yiyecek
Ne bir sinek, ne bir böcek,
Kalktı, karıncaya gitti;
Yandı yakındı ah etti.
Üç beş buğdaydan ne çıkar,
Gelecek mevsime kadar,
Birkaç tane borç istedi.
"Nihayet buyurun" dedi.
"Yemin billah ederim,
Eylüle kalmaz öderim."
İşin kötüsü, karınca
Borca hiç alışmamıştı
Bu ricaya çıkıştı;
"Ne yaptınız yaz boyunca?"
"Ne mi yaptım? Saz çaldım, saz!"
"Ya öyle mi? Demek ki siz
Yazı sazla geçirdiniz;
Şimdi de oynayın biraz."

➔ **fabl**

5

Aşağıdaki metinlerdeki hikâye unsurlarını verilen boşluğa yazarak hangi atasözleriyle ilgili olduklarını işaretleyiniz.

Mahalle o gün en kalabalık zamanlarından birini yaşıyordu. Nihayet büyük savaş bitmiş, terhis olan askerler bir bir evlerine dönüyordu. Tren her gün 12'de ilçeye geliyor, halk ilçenin her yerinden İstasyon Mahallesi'ne akın ediyordu. Bugün son gün olduğu için hemen hemen kasabanın yarısı buradaydı. Yazın bu en sıcak günlerinde yıllardır sevdiklerinden ayrı kalmış nineler, dedeler, gelinler, çocuklar trenin düdüğüyle birlikte pürdikkat kesiliyor, sevdiklerini getiren trene minnettar bir bakış atıyorlardı. Tabii alandaki herkes sevinemiyordu. Musa Onbaşı 10 gündür buraya geliyor ama her seferinde eli böğründe geriye dönmek zorunda kalıyordu. Kendisi de gaziydi ama en çok oğlunun da gazi olması için dua ediyordu. Ya şehit olduysa düşüncesi oğlu adına değil ama evdeki torunları adına Musa Onbaşı'yı çok korkutuyordu. Tren geldi geldi, önünde durdu. Kalabalıkta bir hareketlenme oldu. Açılan kapılarla birlikte sevdiklerini bulanlar gülüyorlar, ağlıyorlar, ne yapacağını bilemiyorlardı. Kavuşanlar için iyi de ya kavuşamayanlar... Musa Onbaşı ve çok az kişi kalmıştı artık istasyonda. Musa Onbaşı'nın ümidi kalmadı zira artık trenden inen yoktu. Yaşlı adamın gözünden iki damla yaş boşandı, ne diyecekti evdekilere. Allah'ım sen büyüksün, diyerek ağır adımlarla evine yöneldi. Daha önce ayrılanların şen sesleri Musa Onbaşı'yla birlikte evlerine yönelenlerde yoktu. Göz göze bile gelmek istemiyorlardı. Tam istasyondan çıkıyordu ki "Baba" sesini duydu. Döndü, kendisine doğru uzanan tek kolun sahibine baktı, baktı. Buna da şükür, buna da şükür diyerek oğluna sarıldı.

Olay: terhis olan askerlerin ilçeye gelmesi	Kişi: Musa Onbaşı, oğlu ve diğer bekleyenler	Yer: İstasyon Mahallesi'ndeki tren istasyonu	Zaman: saat 12.00	Anlatıcı: Üçüncü tekil kişi
--	---	---	--------------------------	------------------------------------

Düşmanın eline kılıç verilmez.

Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz.

Allah'tan ümit kesilmez.

Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına.

Yok, olmayacak. Babam haklı galiba. Ben bir baltaya sap olamayacağım. Tarlaya geldim, gelmez olaydım. Ekinlerin biri çıkmış, onu çıkmamış. Koskoca tarlada ara ara yeşillik görülüyor. Her yer kara toprak. Canım sıkıldı, tarla komşumuz Nihat Hoca'nın tarafına baktım. Beni görmüş o da. Çağırdı. Ayaklarımı sürüye sürüye gittim. Her sene bir olmaz Hasan, dedi her sene bir olmaz. Ama sen ekinleri ekmekte geç kaldın. Bu işi yapmak istiyorsan önceliğin toprak olacak, hava olacak, yağmur olacak. Zamanını kaçırdın mı ne yapsan boş. Keşke sen ekerken ben de ekseydim Hocam, dedim. Sen halbuki o zaman da söylemiştin. Ama dinlemedim seni. Konuştuk, konuştuk Nihat Hoca'yla, akşama kadar konuştuk. Bilmediğim ne çok şey varmış. Artık yapacak bir şey yok ama bundan sonra tecrübelileri dinleyeceğim.

Olay: Ektiği ürünlerin çıkmadığını gören kişinin Nihat Hoca'yla dertleşmesi	Kişi: Bir çiftçi ve Nihat Hoca	Yer: Bir tarla	Zaman: Akşamüstü	Anlatıcı: Birinci tekil kişi
--	---------------------------------------	-----------------------	-------------------------	-------------------------------------

Akıl yaşta değil baştadır.

Akıl akıldan üstündür.

Son pişmanlık fayda vermez.

Dil kılıçtan keskindir.

Bilgilendirici Metinler

Hikâye edici metinlerde belirttiğimiz gibi 5. sınıf müfredatında özellikle üzerinde durulan bilgilendirici metin türü haber yazısı metinleridir. Bu yüzden bursluluk sınavlarında hikaye, masal, fabl metin türlerinin yanında haber yazısı türü de soru olarak gelmektedir. Ders kitabında ise tüm bilgilendirici metin türlerinden örnek metinlere yer verilmiştir. Biz de etkinlik ve testlerde önceliği haber yazısına vermekle birlikte deneme, makale, sohbet, anı gibi metin türlerine de yer verdik. Müfredatta olan medya metinlerini de gerek burada gerekse paragraf bölümümüzde vermeye çalıştık.

Gazetelerde, dergilerde, meslek kuruluşlarının belli aralıklarla yayımladığı broşürlerde, radyo ve televizyonlarda belli zaman aralıklarıyla çıkan bültenlerde halka duyurulmak üzere yayımlanan yazılara **haber yazısı** denir. Haber yazıları **5N1K** kuralına göre yazılan yazılardır. Bu yazılarda **Kim, Ne, Nerede, Nasıl, Niçin** ve **Ne** zaman sorularının cevabı olur. Nesnel bakış açısıyla kaleme alınırlar. Özellikle nesnellik yönüyle, gazetelerde güncel olaylar hakkında kişisel görüşlerin anlatıldığı fıkra türüyle karıştırmamak gerekir.

6

Aşağıdaki metinlerin hangileri haber yazısıdır, işaretleyiniz.

Son günlerde artan hırsızlık vakaları yine gündemimize girdi. Özellikle büyük şehirlerimizden gelen haberler hepimizi derinden üzüyor. Eski mahalle şeklimizin elbette hoş gitmeyen, ilkel bir yönü vardı fakat herkesin birbirini tanıdığı bu mahallelerde bir otokontrol sistemi olduğunu da gözardı etmemeliyiz. Bu sayede özellikle hırsızlık hiç olmuyor veya az sayıda görülüyordu.

Ordu'da 25 yıldır bakkal dükkanı işleten 55 yaşındaki Orhan Sarı salgına karşı kendisini korumak için ilginç bir yöntem uyguluyor. Sarı, iş yerine gelen müşterilerinden aldığı paraları kaynar suda dezenfekte ederek kurutuyor. Sarı "Paralar elden ele dolaşıyor, günlük üç kişinin eline geçiyor. O yüzden ben de dikkat ediyorum. Dükkanın kapısını da kapattım, kimseyi içeri almıyorum. Bir şeyler isteyenlere kapıdan veriyorum, takip mesafesini koruyorum." dedi.

İstanbul'da üç ayrı ilçede 17 ayrı hırsızlık olayına karışan 2'si kadın 4 hırsız yakalandı. Asayiş Şube Müdürlüğü ekipleri kamera görüntülerinden tespit ettikleri şüphelileri yakalamak için çalışma başlattı. Şüpheliler Sultangazi'de bir aracın yanına yaklaştığı sırada gözaltına alındı. Gözaltına alınan şüpheliler mahkemece tutuklandı.

Gençlik yıllarımda en sevdiğim sanatçılardan Mustafa Sağyaşar. Sonra dostum da oldu. Onunla özdeşleşen asıl "Karam" şarkısıydı. Oradaki gazeli nasıl muhteşemdir. "Sabret Gönül" sanki bugünler için yazılmış gibi duruyor değil mi? Eee, Karacaoğlan yazmış sözlerini. Karacaoğlan olunca efsane olur. Bugüne de kalır, yarına da.

7

5N1K kuralına göre yazılan aşağıdaki haber metnini okuyup verilen boşlukları doldurunuz.

Dağcı Doğan Can, 70 yaş üstünde, Afrika kıtasının çatısı olarak bilinen Kilimanjaro Dağı'nın 5.895 metrelik zirvesine çıkan ilk ve tek Türk dağcı ünvanının sahibi oldu. Türkiye'den 10 dağcının Kilimanjaro Dağı'nın 1.820 metresinden başladığı ve 5 gün süren tırmanışı, 5.895 metre zirvede tamamlandı. Dağcılar bu süre içerisinde 4.075 metre irtifa çıktı. Toplam 60 kilometre yürüdü. Bu yürüyüşün 40 kilometresi çıkış, 22 kilometresi ise iniş olarak gerçekleşti. 5 günlük yürüyüşün ardından zirveye ulaşan Türk dağcıların inişi ise 2 günde tamamlandı. Bursa Sınır Tanımayan Dağcılar Kulübünden 9 dağcı ile birlikte zirveye Türk bayrağını dikerek büyük bir başarıya imza atan Muğla'nın Datça ilçesinde yaşayan 71 yaşındaki Doğan Can Türkiye Dağcılık Federasyonu kayıtlarına 70 yaş üstü Kilimanjaro zirvesine çıkan ilk Türk olarak ismini yazdırdı.

Kim: Doğan Can	Ne: Dağa çıkma	Nerede: Kilimanjaro Dağı	Ne zaman: Belirsiz bir yılın beş günü	Nasıl:Beş günlük yürüyüş sonrası zirveye çıkarak	Niçin: Türkiye'den dağa tırmanabilen en yaşlı dağcı olduğu için
-------------------	-------------------	-----------------------------	--	--	---

Haber yazılarıyla ilgili metin türleri sorularının yanında içerikleriyle ilgili soruların da sıklıkla geldiğini unutmamalıyız. Özellikle "Hangisine kesin olarak ulaşılır/ulaşamaz?" soru kalıbıyla yapılan sorularda metindeki "en, daha, ilk" gibi sözcüklere ve sayısal verilere çok dikkat etmeliyiz.

8

Üstteki etkinlikte verilen metinden kesin olarak çıkarılabilecek yargıyı işaretleyiniz.

☐	Doğan Can Türkiye'nin ilk dağcisidir.
☐	Doğan Can Kilimanjora'ya çıkan en yaşlı dağcisidir.
☐	Doğan Can Kilimanjora'ya çıkan ilk Türk dağcisidir
☐	Doğan Can Kilimanjora'ya çıkan 70 yaş üstü ilk dağcisidir.
☒	Doğan Can Kilimanjora'ya çıkan 70 yaş üstü kayıtlı ilk Türk dağcisidir.

9

Aşağıdaki medya metninin yazılış amacını işaretleyiniz.

İçişleri Bakanlığı bu hafta sonu 24 ilde uygulanacak olan sokağa çıkma kısıtlaması ile ilgili 81 il valiliğine "Sokağa Çıkma Kısıtlaması" konulu genelge gönderdi. Genelgede 10 Mayıs Pazar gününe denk gelen "Anneler Günü" unutulmadı. Sokağa çıkma kısıtlamasının olduğu cumartesi ve pazar günleri, çiçek satan iş yerleri, evlere servis şeklinde hizmet verebilecek. Ayrıca, sokağa çıkma kısıtlaması öncesi 08 Mayıs Cuma günü market, bakkal ve manavlar saat 23.00'e kadar açık olacak. Sokağa çıkma kısıtlaması olduğu cumartesi ve pazar günleri istisna olarak belirlenen iş yerleri hariç olmak üzere market, bakkal, manav dahil tüm iş yerleri kapalı olacak.

Gelenek aktarma

Bilgi verme

Eğlendirme

Ünlü ve Ünsüz Harfler Ünsüz Benzeşmesi

Tane Tane Test 1

Ünsüz Türemesi Ünsüz Yumuşaması

Tane Tane Test 2

Ünlü Daralması Ünlü Düşmesi

Tane Tane Test 3

Beceri Temelli Sorular 1

Beceri Temelli Sorular 2

9. Ünite

SES BİLGİSİ

ÜNLÜ VE ÜNSÜZ HARFLER

Akciğerlerden gelen havanın ses yolunda oluşturduğu titreşime **ses** denir. Ses, dilin işlevli en küçük birimidir. **Harf** ise sesin yazıdaki karşılığıdır. Bir dildeki harflerin belirli bir sıraya dizilmiş bütününe **alfabe** denir. Türk alfabesi, Latin harfleri esas alınarak 1.XI.1928 gün ve 1353 sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun" ile kabul edilmiştir. Bu Kanun'a göre Türk alfabesinde 29 harf bulunmaktadır. Türkler tarih boyu birçok alfabe kullanmışlardır. Yeni nesil sorularda da karşımıza çıkan bu alfabelerin bir kısmına görsel okuma bölümümüzde yer verdik. Günümüzdeki Türk alfabemizde 29 harfin 8'i ünlü, 21'i ünsüz harftir.

Dilimizdeki ünlü ve ünsüz harflerin özellikleri şu şekildedir:

Ünlü Harfler

	Düz		Düz	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

Ünsüz Harfler

	Süreksiz	Sürekli
	Sert	ç, k, p, k
Yumuşak	b, ç, d, g	g, j, l, m, n, r, v, y, z

Büyük Ünlü Uyumu(Kalınlık-incelik Uyumu): Kökeni Türkçe olan kelimelerde bir kelimenin birinci hecesinde kalın bir ünlü (a, ı, o, u) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de kalın, ince bir ünlü (e, i, ö, ü) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de ince olur Bu uyuma büyük ünlü uyumu denir. Türkçe, Ural-Altay dil ailesinin Altay bölümüne ait dillerdendir. Ayrıca yeni kelime türetirken ekler sona eklendiği için sondan eklemeli bir dildir. Genelde ekler de büyük ünlü uyumu kuralına uyarak kalınlaşıp ince olabilir. "Sınıf-a, berber-e" kelimelerine gelen ek aynıdır fakat eklendiği kelimenin ünlülerine uyarak ince veya kalın olmuştur. "-gil, -ken, -leyin, -mtrak, -yor" ekleri büyük ünlü uyumuna uymaz. Ayrıca bitişik yazılan birleşik kelimelerde büyük ünlü uyumu aranmaz: açığöz, bilgisayar, çekyat, hanımeli vb. Türkçe olup da zamanla yaşadığı ses değişimlerinden bu kurala uymayan kelimelerimiz de vardır: anne, dahi, elma, hangi, hani, inanmak, kardeş, şişman vb.

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki cümlelerde büyük ünlü uyumuna uymayan kelimelerin altlarını çiziniz.

Senin sözlerinin yanında onunkilerin hükmü mü kalır?

Yaptığın araştırmalar kitap okuma oranımızın düşüklüğünü gösteriyor.

Domates, biber, patlıcan, çilek ve kiraz alıp pazardan çıktım.

Serüven romanları okuyucuların zihinlerini zinde tutuyor. **hepsi uyuyor**

SES OLAYLARI

ÜNSÜZ BENZEŞMESİ (SERTLEŞMESİ)

Alfabemizde kullanılan ünsüz harfler sert ünsüzler ve yumuşak ünsüzler diye ikiye ayrılır. Sert ünsüzlerle biten kelimelere ünsüz harflerden c, d, g harfleriyle başlayan bir ek getirildiğinde ekteki c, ç'ye; d, t'ye; g, ğ'ye dönüşür. Buna ünsüz benzeşmesi veya ünsüz sertleşmesi denir.

2

Aşağıdaki sözcüklere verilen eklerden uygun olanını getiriniz.

defter	te	defterde	saat	çi	saatçi	giriş	ken	girişken	kes	kin	keskin
	de			ci		gen			gin		
gezecek	ti	gezecekti	gelir	ti	gelirdi	biç	ki	biçki	kaçmış	tı	kaçmıştı
	di			di		gi			dı		

3

Yukarıdaki örnekte hangi kelimelerin aldığı eki sertleştirdiklerini belirleyiniz. Belirlediğiniz kelimeleri aşağıya yazınız.

saat-giriş-kes-gezecek-biç-kaçmış

4

Aşağıdaki cümlelerde ünsüz benzeşmesi olan kelimelerin altını çiziniz.

Bize gülerken kendi de çukura düştü.

Salıncakta bu kadar da sallanılmaz ki.

Bu ovalarda bir zamanlar pamuk yetiştirmişti.

Henüz çok küçüktü ama her söylenilene de anlıyordu.

Keskin bir sirke kokusu odaya dolmuştu.

Senin anlattığın hikayelerin sonu her zaman ilginçtir.

Kaptığı ekmeği diğer köpeklerden saklamak için hızla uzaklaştı.

Bu sorunun cevabı şıklarda yoktu.

Ünsüz Türemesi

Dilimize yabancı dillerden girmiş, ünsüz harfle biten bazı kelimeler etmek, eylemek, olmak yardımcı fiilleriyle kullanıldıklarında veya ünlü harfle başlayan bir ek aldıklarında kelimenin son ünsüzünün tekrar ettiği görülür. Buna **ünsüz türemesi** denir.

5

Aşağıdaki sözcüklere "etmek, eylemek, olmak" yardımcı fiilerinden uygun olanı getiriniz.

His	hissetmek
Kayıp	kaybolmak
Ret	reddetmek
Sabır	sabretmek

Zehir	zehrelemek
Hal	halletmek
El	el etmek
Haz	hazretmek

Hak	hak etmek
Ziyan	ziyan olmak
Af	affeylemek
Hasta	hasta olmak

6

Kelimelere yardımcı fiilleri eklediğinizde hangi kelimelerde ünsüz türemesi gerçekleşti. Aşağıya yazınız.

his-ret-hal-haz-af

7

Aşağıdaki cümlelerdeki ünsüz türemesi ve ünsüz benzeşmesi olan kelimeleri bulup altını çiziniz.

Artık iyice haddini aştığının farkında değildi.

Davanın reddine karar veren hakimin gönlü rahattı.

Sivrisinek kara sineklerin zıddına daha az yaşar.

Senin şerrinden Allah'a sığınırım.

Bu durumda herkes birbirini affetsin, konu kapansın.

Hakkımı almadan şuradan şuraya gitmem.

Hissettiklerini bizimle de paylaşır mısın?

Geleneksel tıbba biraz daha fazla önem vereceğimiz günler gelmişti.

Ünsüz Yumuşaması

Sonu süresiz sert ünsüzlerle(p,ç,t,k) biten kelimelere ünlü harfle başlayan bir ek getirildiğinde sözcüğün sonundaki p, b'ye; c, ç'ye; t, d'ye; k, ğ'ye dönüşür. Bu olaya **ünsüz yumuşaması** denir. Anlam farkını belirtmek amacıyla ad, at gibi bazı sözcüklere ünlü harfle başlayan bir ek geldiğinde bu kurala uyulmaz:Ad-ım, at-ım. Dilimize yabancı dillerden girmiş bazı sözcükler dışında (hac, hacca) bu kural uygulanır. Alıntı sözcüklerin bazılarında (cumhuriyet, evrak) ünsüz yumuşaması görülmez. Tek heceli kelimelerde ise bazı kelimelerde ünsüz yumuşaması (gök, göğe) uygulanırken bazılarında (suç, suçta) uygulanmaz.

8

Aşağıdaki sözcüklere ünlü harfle başlayan ekler getiriniz.

Kitap	kitabın	İttifak	ittifakı	Yurt	yurda	Tank	tankı
Saç	saçım	Ağaç	ağacın	Ahenk	ahengin	Kap	kabın
Standart	standarta	Kurt	kurdu	Yardım et-	yardım ediyor	Sepet	sepeti
Anıt	anıtın	Dip	dibine	Bulut	buluta	Suluk	suluğa

9

Bu kelimelere ek getirdiğinizde sekiz sözcükte ünsüz yumuşaması olduğunu görürüz. Bu sözcüklerden ünsüz yumuşaması olanları aşağıya yazınız.

kitap	kurt	yurt	kap
ağaç	dip	yardım et-	suluk

10

Aşağıdaki cümlelerde ünsüzlerle ilgili (türeme, benzeşme, yumuşama) ses olayları olan sözcüklerin altını çiziniz ve uygun sepete yazınız.

Kalemin ucunu açarken elimi kestim.

Kuşun kanadında bir rahatsızlık vardı.

Birden renği atmış, ne söyleyeceğini şaşırmıştı.

Soğuk su cildindeki nemi almış, cildi çatlamıştı.

Sabrını çok zorlama, bu konudaki inadını kıramazsın, dedi.

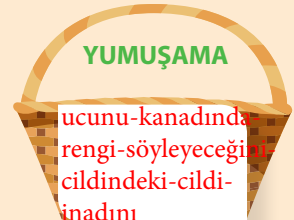
TÜREME

BENZEŞME

YUMUŞAMA

Ünlü Daralması

Türkçede a, e ünlüleri ile biten fiillerin şimdiki zaman çekiminde(-yor), söyleyişte de yazımda da a ünlüsü ı, u; e ünlüsü i, ü olur. Bu durumda daha önce verdiğimiz ünlü tablosuna göre geniş ünlüler dar ünlüye dönüşmüş olur. Buna ünlü daralması denir. Şimdiki zaman ekinin dışında birden çok heceli ve a, e ünlüleri ile biten fiillere, ünlüyle başlayan ek getirildiğinde araya gelen "y" kaynaştırma ünsüzünün etkisiyle bu fiillerdeki a, e ünlülerinde söyleyişte yaygın bir daralma (ı ve i'ye dönme) eğilimi görülür.(söyle-en, söyliyen gibi) Ancak söyleyişteki i, ü ünlüleri yazıda gösterilmez. Örnekteki gibi yazımlar yazım yanlış kabul edilir. Buna karşılık tek heceli olan demek ve yemek fiillerinde, söyleyişteki i ünlüsü yazıya da geçirilir: de-y-en, diyen; ye-y-ip, yiyip. Fakat de- fiiline getirilen -ince ve -ip eklerinde yazıda daralma yapılmaz: de-y-ince, de-y-ip.

11

Aşağıdaki fiillere şimdiki zaman ekini getiriniz.

Başla-	başlıyor	Sızla-	sızlıyor	Göster-	gösteriyor	Acı-	acıyor
Der-	deriyor	Oyna-	oynuyor	Damla-	damlıyor	Kolla-	kolluyor
At-	atıyor	Gelme-	gelmiyor	Doyma-	doymuyor	Düşün-	düşünüyor
Salla-	sallıyor	Güven-	güveniyor	Gözle-	gözlüyor	izle-	izliyor

12

Sözcüklerin on tanesinde ünlü daralması gerçekleşmiştir. Ünlü daralmasına uğrayan sözcükleri aşağıya yazınız.

başlıyor sızlıyor gelmiyor doymuyor kolluyor
sallıyor oynuyor damlıyor gözlüyor izliyor

13

Aşağıdaki cümlelerde ünlü daralması olanları işaretleyiniz..

Ne yaparsam yapayım yine de baştan **başlıyoruz**.
Biraz daha üzerine git, bir şeyler **saklıyor**.
Bu hareketlerin beni çok kızdırıyor.
Gizli gizli içeride yemek **iyor**.
Biraz rahatladım, hayatımdaki çalkantı da yavaş yavaş diniyor.
Ali'yi kendisinin kovduğunu senden **gizliyor**.
Ona bu rahatlık bir yerlere güvendiğinden geliyor.
Hepsini anlattım diyerek benden kurtulamazsın.

Ünlü Düşmesi

İki heceli bazı kelimeler ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ikinci hecelerindeki dar ünlüler düşer: gönül-ü, gönlü. Buna ünlü düşmesi denir. Düşen ünlü aynı zamanda sözcüğün bir hecesini de eksilttiği için bu duruma hece düşmesi de denir. Ünlüyle başlayan ek aldıklarında vurgusuz orta hecesindeki dar ünlüsü düşen kelimelerle oluşturulan ikilemelerde ikinci kelimenin dar ünlüsü düşmez: omuz omuza. Özellikle konuşma dilinde içeri, dışarı gibi sözcüklere ünsüz harfle başlayan bir ek geldiğinde içerde, dışarda gibi kullanımlar yazı dilinde yazım yanlış olur.

14

Aşağıdaki sözcüklere ünlüyle başlayan ekler getiriniz.

Ağız	ağzım	Ağıt	ağıtın	Şehir	şehirin	Yastık	yastığa
Alim	alimin	Alın	alınım	Yağız	yağıza	Nesil	nesli
Beyin	beyne	Gönül	gönle	Bağır	bağırım	Oğul	oğlunu
Devir	devri	Kalem	kalemi	Kağıt	kağıdı	Beniz	benzi

15

Sözcüklerin on tanesinde ünlü düşmesi gerçekleşmiştir. Ünlü düşmesine uğrayan sözcükleri aşağıya yazınız.

ağız	beyin	devir	alın	gönül
şehir	bağır	nesil	oğul	beniz

16

Aşağıdaki cümlelerde ses olaylarına uğramış sözcükleri bulup altını çiziniz. Bulduğunuz ses olaylarını yazınız.

Dolar bugün de değer <u>kaybederek</u> son günlerdeki düşüşüne devam <u>etti</u> .	ünlü düşmesi- ünsüz yumuşaması ve sertleşmesi
Makinede <u>yıkadığı</u> çamaşırları bir de elinde <u>çitiliyor</u> .	ünsüz yumuşaması ve ünlü daralması
Resim galerisinde beğendiklerini benimle <u>paylaştı</u> .	ünsüz sertleşmesi
Bu <u>yaptığını</u> hiçbir zaman <u>affetmeyeceğini</u> <u>bilmiyor</u> musun?	ünsüz türemesi, yumuşaması, sertleşmesi ve ünlü daralması
Ağacın <u>yapağı</u> yere düşünce anladı geç <u>kaldığını</u> .	ünsüz yumuşaması
Araç, <u>hedeğin</u> yanında bir anda <u>devrilmiş</u> .	ünsüz yumuşaması ve ünlü düşmesi
Üç aydır bu <u>bataklıkta</u> kuşları <u>gözlemiyor</u> .	ünsüz sertleşmesi ve ünlü daralması
Kitapsız kalma ama <u>kitapta</u> her yazılana da inanma.	ünsüz sertleşmesi
Mazlumun <u>hakkı</u> zalimden bir şekilde alınır.	ünsüz türemesi
Sıkıntıların bir gün <u>biteceğini</u> <u>söylüyor</u> .	ünsüz yumuşaması ve ünlü daralması

KELİME KÖKÜ VE YAPIM EKLERİ

Kök ve Ek

Tane Tane Test 1

Yapım Ekleri

Tane Tane Test 2

Beceri Temelli Test 1

Beceri Temelli Test 2

10. Ünite

KÖK VE EK

Sözcüklerin anlamlı en küçük parçasına **kök** denir. Kök halindeki sözcük isim veya fiil olmasına göre **isim kökü** ve **fiil kökü** olarak adlandırılır. Kalem, isim kökü; uç-, fiil kökü. Bazı köklerin ise hem isim hem de fiil şekilleri vardır. Bunlara **ikili kök** veya **ortak kök** denir: eski, eski- (ikili kök). Ortak kökleri biri isim biri fiil olan eş sesli sözcüklerle karıştırmamalıyız. Eş sesli sözcüklerde iki sözcük arasında bir anlam ilgisi bulunmaz fakat ortak köklü sözcükler aynı anlama sahiptir.

Türkçe sondan eklemeli bir dildir. Bu yüzden kök halindeki sözcüklere kendi başına anlamı olmayan bir takım sesler getirilir. Bu seslere **ek** denir. Sözcüğe getirilen ek ya köke yeni bir anlam kazandırarak yeni bir sözcük türetir ya da kök halindeki sözcüğün anlamını değiştirmez fakat çeşitli özellikler kazandırır. Sözcüğün anlamını değiştirmeyen eklere **çekim eki** denir. Sözcükten yeni bir sözcük türeten eklere ise **yapım eki** denir. 5. sınıfta yapım eklerinin çeşitlerini göreceğiz. Çekim eklerinin çeşitleri ise 6. sınıfta işlenecek. 5. sınıfta ayrıntıya girmeden sözcüğün anlamını değiştirmeyen eklere sadece çekim eki demekle yetineceğiz.

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki sözcüklerin eklerini bularak sadece kök hâllerini narların içine yazınız.

kalemlik	kitaplar	uyku	uyanık	sergi	ayağım
eşsiz	duvar	giriş	sezgi	arkadaş	millet
hüzünlü	korkuluk	kaloriferci	kırlangıç	Hataylı	eskitti
	tuzluk		dutlar		

2

Aşağıda verilen sözcükleri inceleyiniz. Kökleri isim olanların yanındaki kutucuklara İ, fiil olanların yanındaki kutucuklara F yazınız.

gülünce	F	dergi	F	birleşti	İ	vatandaş	İ
gezi	F	bozulmuş	F	araştırma	F	sığıntı	F
ısındı	İ	ikilik	İ	büyük	F	küslük	İ
ışık	F	ayrılık	F	sıralandı	İ	keski	F
güneşlik	İ	ayna	İ	kitaplık	İ	postacı	İ

3

Aşağıdaki sözcüklerin köklerini lokomotiflere, eklerini vagonlara yazınız. Üç farklı eki olmayan sözcüklerde vagonların boş kalacağını unutmayınız.

geliyordu	çevrili	dergilik	dizgici
gel	iyor	du	
çevir	il	i	
der	gi	lik	
diz	gi	ci	
çocukların	direnış	Erzurumlular	misafirlikte
çocuk	lar	ın	
diren	iş		
Erzurum	lu	lar	
misafir	lik	te	
giysilerin	anılarımda	sezgiler	saygınlık
giy	si	ler	ın
an	ı	lar	ım
da			
sez	gi	ler	
say	gı	nlık	
güzellikler	sorumum	kırtasiyecinin	kırılmıştı
güzel	lik	ler	
sor	u	n	um
kırtasiye	ci	nin	
kır	ıl	mış	tı

YAPIM EKLERİ

Sözcüklerin kök veya gövdelerine gelerek sözcüğün yeni bir anlam kazanmasını sağlayan eklere **yapım eki** denir. Dört çeşit yapım eki vardır: I. Fiilden Fiil Yapan Ekler, II. Fiilden İsim Yapan Ekler, III. İsimden Fiil Yapan Ekler, IV. İsimden İsim Yapan Ekler.

Fiilden Fiil Yapan Ekler

Öğreten Sorular

4

Aşağıdaki tabloda fiilden fiil yapan eklerin olduğu sözcükleri bulun. Bulduğunuz fiilden fiil yapan eki yanlarına yazınız.

Ezildi	il	Bekliyoruz		Döndürdü	dür
Gülümseyin	ümse	Ertelenecek	n	Gezecek	
Başladık		Sürükledim		Düşürecek	ür
Başlatmıştı	t	Bitiyor		Eşeledim	ele
Anlaştık	ş	Gezdiriyor	dir	Severdi	

5

Aşağıda verilen fiillerden karşılarında verilen anlama uygun yeni fiiller türetin.

Dur-	Artık eski kötü özelliklerini bırakmak	durul-
Gör-	Ortaya çıkmak, belirmek	görün-
Eski-	Eski özelliği kazandırmak	eskit-
Dol-	Dolu hale getirmek	doldur-
Ak-	Başka bir kaba almak	aktar-
An-	Hatırlamak	anımsa-
Ov-	Sürtmek, kirini çıkartmak	ovala-
Say-	Bilinçsizce sözler söylemek, tekrarlamak	sayıkla-
Bak-	Karşılıklı bakmak	bakış-
Yap-	Başkasına gerçekleştirmek	yaptır-

Fiilden İsim Yapan Ekler

Öğreten Sorular

6

Aşağıdaki tabloda fiilden isim yapan ek alan sözcükleri işaretleyiniz. Aldıkları fiilden isim yapan ekleri kutucuklara yazınız.

Gezmek	mek	Soluk	uk
Akın	ın	Çekingen	gen
Oduncu		Başlangıç	gıç
Alım	ım	Bitiş	iş
Yakalıyor		Dalga	ga
Kömürlük		Uyuyor	
Dondurma	ma	Ürkek	ek
Sevgi	gi	Bilgin	gin
Sezdirdi		Şekiller	

7

Aşağıda verilen fiillerden karşılarında verilen anlamlara uygun yeni isimler türetiniz.

Doğ-	Bir yön adı	doğu
Çevir-	Bir şeyin etrafı	çevre
Tut-	Tutmaya yarayan nesne	tutacak
Yat-	Yürüyememe durumundaki hasta	yatalak
Yüz-	Yüzme işini yapan kimse	yüzücü
Bağla-	Bağlamaya yarayan nesne	bağlaç
Kes-	Kesilen bölüm	kesik
Seç-	Alternatif	seçenek
Güven-	Güvenilen şey	güvence
Bul-	Harf ya da sayılarla yapılan akıl yürütme işi	bulma

İsimden Fiil Yapan Ekler

Öğreten Sorular

8

Aşağıda verilen tabloda isimden fiil yapan ek alan sözcükleri işaretleyiniz. Aldıkları isimden fiil yapan ekleri kutucuklara yazınız.

Yanaşıyor	aş	Restleştik	leş
Sarardı	r	Kısalmış	l
Özümsedi	ümse	Güldürdü	
Azaldı	al	Yavaşladı	la
Yakıştı		Susadı	sa
Görüldü		Uyuyor	
Gezdirdi		Suçladı	la
Şakalaştık	laş	Kanamış	a
Çıtırdadı	da	Tersliyor	le

9

Aşağıda verilen isimlerden karşılarında verilen anlamlara uygun fiiller türetiniz

Göz	Takip etmek, izlemek	gözle-
Yön	Bir yere doğru gitmek	yönel-
Doğru	Ayağa kalkmak	doğrul-
Yaş	Hayat sürmek, hayata devam etmek	yaşa-
Mor	Mor renge bürünmek	morar-
Gümbür	Ses çıkarmak	gümbürde-
Aç	Aç duruma gelmek	acık-
Deli	Delilik hâli oluşmak	delir-
Garip	Yadırgamak	garipse-
Az	AZ bulmak	azımsa-

İsimden İsim Yapan Ekler

Öğreten Sorular

10

Aşağıda verilen tablodan isimden isim yapan ek alan sözcükleri bulunuz. Aldıkları isimden isim yapan ekleri kutucuklara yazınız.

Gözlük	lük	Konut	
Üçer	er	Ailecek	cek
Gezi		Ekşimsi	msi
Uykucu	cu	Hırıltı	ıltı
Terliksi (hayvan)	si	Uyku	
Uçak		Sabırsız	sız
Taşıt		Baklagil	gil
Sinirli	li	Yapıt	
Vatandaş	daş	Çocukçağız	çağız

11

Aşağıda verilen isimlerden karşılarında verilen anlama uygun yeni isimler üretiniz.

Mavi	Mavi renge çalan	mavimsi
Kum	Kum ağırlıklı olan yer	kumsal
Kır	Bitki yetişmesi için olumsuz şartlara sahip yer	kıraç
Ana	Annelik özelliği baskın olan	anaç
Sol	Sol elini kullanan	solak
Kök	Bir şeyin çıktığı, dayandığı temel	köken
Yasa	Yasalara uygun olan	yasal
Karşı	Zıttı	karşıt
Sarı	Sarı saçlı	sarışın
Türk	Dil adı	Türkçe

YAZIM KURALLARI

"De, Ki ve Mi"nin Yazımı Sayıların ve Kısaltmaların Yazımı

Tane Tane Test 1

Büyük Harflerin Kullanımı Birleşik Sözcükler - Yazımı Karıştırılan Sözcükler

Tane Tane Test 2

Beceri Temelli Sorular 1

11. Ünite

"De, Ki ve Mi"nin Yazımı

Bulunma durumu eki (-de/-da) getirildiği kelimeye bitişik yazılır. Ayrıca eklendiği kelimenin ünsüzlerine uyarak "-te/-ta" şeklinde kullanılabilir: oyun- da, oyunda; ayak- da, ayakta. Bağlaç olan "da / de" ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna uyar. Ünlü uyumuna uymasına rağmen ünsüz benzeşmesine uymaz. Yani ayrı yazılan da / de hiçbir zaman ta / te biçiminde yazılmaz. Ya sözüyle birlikte kullanılan da ayrı yazılır: ya da. Da / de bağlacını kendisinden önceki kelimedenden kesme ile ayırmak yanlıştır.

Öğreten Sorular

1

Aşağıdaki cümlelerdeki de, da'ların kullanımlarını inceleyiniz. Doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yazınız.

- Y Ayna da gördüğüm kişiyi artık tanıyamıyorum.
- D Osman da bu işte bizimle birlikte olacak.
- D Bugün salonu da bir elden geçirelim.
- Y Bu kadar akıllıydıda şimdiye kadar niye hiç belli etmedi.
- D Bu hafta Sevgi Sokak'ta bir etkinlik yapacağız
- Y Ağaçda üç kuş bize şarkı söylüyordu.

Dilimizde üç çeşit ki vardır. Bağlaç olan ki ayrı yazılırken diğer durumlarda bitişik yazılır. Şüphe ve pekiştirme göreviyle kullanılan ki sözü de ayrı yazılır: Ders bitti, zil çaldı mı ki? Bağlaç olan ki ayrı yazılsa da bazı örneklerde kalıplaşarak bitişik yazılmaktadır: belki, çünkü, hâlbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki, illaki.

2

Aşağıdaki cümlelerde ki'nin kullanımına dikkat ediniz. Doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yazınız.

- Y O kadar çok güldüki çatlayacak zannettim.
- Y Bahçede ki ağaçları sen sular mısın?
- D Kalemim kayboldu, seninki yanındaysa ödünç verir misin?
- D Mademki bu konuda bize güvenmiş, biz de elimizden geleni yaparız.
- Y Oysa ki ne de güzel başlamıştı hikaye.

Soru eki gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar: Kaldı mı?, Geldi mi? Soru ekinden sonra gelen ekler, bu eke bitişik olarak yazılır: Geliyor musun?, Gidecek misiniz? Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır: Okula geldi mi mutlaka bana uğrar.

3

Aşağıdaki cümlelerde mi'nin kullanımına dikkat ediniz. Doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yazınız.

Y

Ne söyleyeceğini bilmiyormuymuş?

D

Kedi için mama aldın mı?

Y

Kızdığını anladımı hemen lafı değiştirdi.

D

Sokağın başında şirin mi şirin bir ev dikkatimi çekti

Y

Artık bizimle hiçbir yere gel miyormuş.

Sayıların ve Kısaltmaların Yazımı

Gelenekleşmiş olan T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.

Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır.

Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır. Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara gelen ekler kesmeyle ayrılmaz. Uluslararası ölçü birimlerinin kısaltmalarında nokta kullanılmaz.

4

Kısaltmaların yazımıyla ilgili aşağıdaki cümlelerden doğru olanlarının başına D, yanlış olanlarının başına Y harfi koyunuz.

Y

TDK'nın internet sitesine mutlaka göz atmalısın.

D

Haberlerde TSK'nın asker alım ilanı yayımlandı.

Y

Şu pembe kumaştan 2 m. keser misin?

D

Adrese Sevgi Sok. Bergama yazsan bana ulaşır.

Y

T.B.M.M. bu hafta yeni yasalar çıkaracak.

D

Bu kaplamanın m²'si kaç para acaba?

5

Açıklamalara dikkat ederek aşağıdaki cümlelerde yazım yanlış yapılmamış cümlelerle ilerleyiniz. Hangi kapıya ulaştınız?

Saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır.

Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır.

Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.

Sıra sayıları rakamla gösterilmesi durumunda ya rakamdan sonra bir nokta konur ya da rakamdan sonra kesme işareti konularak derece gösteren ek yazılır.

Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz.

Bu sene 5'inci sınıfa gidiyoruz..

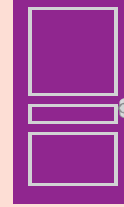
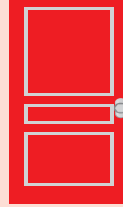
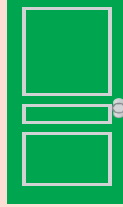
Bu sene oniki yaşına gireceğim.

Yarışmada 3'ncü olduğunu herkese söylemiş.

Pastadan herkese ikişer dilim düşüyor.

Bilyeleri 3'er 3'er paylaştı

Bizim kasabaya 12 km uzaklıkta.

Ulaşılan Kapı Rengi : **YEŞİL**

6

Aşağıdaki cümlelerin yazımı yanlış olanlara Y, doğru olanlara D yazınız.

D Bu akşam da bizimle birlikte düğüne gelecekti.

D Gözüne kestirdi mi elinden kimse kurtulamaz.

D Tam yukarı çıkıyordum ki senin geldiğini gördüm.

Y Maçı 40bin 3yüz biletli taraftar izlemiş.

Y MEB'nin açtığı yarışmada ilk üçe girmiş.

D Ankara da son günlerde tenhalaşmış.

Y Bu sene sınava girmeyecek misin?

Y Salonda ki koltukları değiştirmenin vakti gelmedi mi?

D Bu sene 5.137 m yükseklikteki Ağrı Dağı'na on üç kişi tırmanmış.

D TSK'nin personel alımıyla ilgili haberini okudun mu?

Y Sınavdan sonra ailesiyle uzun süredir planladıkları pikniğede gitmişler.

Y Bu hafta hakkımı kaybettiğim için para ala mıyorum.

D Senin arabadaki konforu bunda bulamazsın.

Y Seni kızdırmak için dokuz taştta Selin'e bilerek yeniliyor.

7

Aşağıdaki cümlelerde yapılan yazım yanlışlarını bulup altını çiziniz. Doğru yazımlarını karşılarına yazınız.

Bir ineğin 35 <u>kg'ye</u> kadar süt verdiğini de mi bilmiyordun?	kg'a
Bu sene tatile <u>bizimde</u> geleceğimizi düşünmüş müdür?	bizim de
Halbuki bu akşam da tiyatroya gitmek <u>istemez misin?</u>	istemez misin
Beşer beşer paylaştırmışsın <u>oysa</u> ki kişi başına üçer tane vermeliydin.	oysaki
TDK Sözlüğü <u>onüçüncü</u> baskısını yapmış.	on üçüncü
<u>Tübitak</u> yeni bir proje yarışması açmayacak mı?	TÜBİTAK
Okula <u>gidemedimki</u> geç kalktığım için.	gidemedim ki
<u>Yeşilmi</u> yeşil bir balık karşısına çıkmasın mı?	yeşil mi yeşil
Burası da bir <u>orasıda</u> , sen yeter ki inat etme.	orası da
Kalemleri <u>3'er 3'er</u> ayırmış.	üçer üçer

Büyük Harflerin Kullanımı

8

Aşağıda büyük harflerin kullanıldığı yerler ve örnekleri verilmiştir. Cümleleri, kullanım alanlarıyla eşleştiriniz.

1. Kız Kulesi hayranlarını karşısına almış, onlara manzarasını sunuyordu.
2. 19 Mayıs 1919'da Atatürk Samsun'a ayak bastı.
3. Amerika Birleşik Devletleri'ne uçuşlar iptal edildi.
4. Türk Edebiyatı dergisini bu ay almayı unutmuşum.
5. Fatih Mahallesi'nde oturuyordu.
6. Kurtuluş Savaşı'nı anlatan yeni bir dizi çekilecekti.
7. Dünya, Güneş'in etrafındaki dönüşünü 365 günde tamamlar.
8. Bu hafta TBMM'de Belediye Kanunu'yla ilgili değişiklikler yapılacaktı.
9. Osman Nuri Ersezgin Ortaokulunda okuyormuş.
10. Fransızca'yı ve Almancayı çok iyi derecede biliyordu.
11. Kedimiz Sarman son günlerde biraz keyifsiz gibi.
12. Ağrı Dağı Türkiye'nin en yüksek dağıdır.
13. Tülay ablamla Sevgi Hanım'ı ziyarete gittik.
14. Oradan bir İngiliz anahtarını uzatır mısın?
15. Masasının üzerinde Okul Müdürü Ceyhan Utkulu yazılı levha göze çarpıyordu.
16. Bu topraklar, Anadolu'da İslamiyet'in ilk kez kabul edildiği yerler.
17. Anneler Günü Mayıs'ın ikinci hafta sonuna denk gelen pazar günü kutlanır.
18. Bergama ilçesi zengin tarihi eserleriyle yerli ve yabancı turistleri bekliyor.
19. Türk milleti tarihin hiçbir devrinde esaret altına alınamamıştır.

- (12) Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. Akrabalık bildiren sözcükler küçük harfle başlar.
- (11) Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.
- (19) Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar.
- (10) Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar.
- (3) Devlet adları büyük harfle başlar.
- (16) Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.
- (7) Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar. Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.
- (18) Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar. Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar.
- (12) Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.
- (5) Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar.
- (1) Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar.
- (9) Kurum, kuruluş, iş yeri ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.
- (8) Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.
- (4) Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar. Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlar.
- (17) Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.
- (6) Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.
- (14) Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar.
- (2) Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar. Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.
- (15) Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar.

Birleşik Sözcükler - Yazımı Karıştırılan Sözcükler

Ana kural olarak kelimelerin her ikisi veya ikincisi birleşme sırasında anlam değişikliğine uğrarsa bu şekildeki birleşik sözcükler bitişik yazılır. Ayrıca birleşme sırasında ses düşmesi veya türemesi olursa sözcük bitişik yazılır.

9

Aşağıdakilerden yazım yanlışı yapılan cümlelerin başına X işareti koyunuz.

- İzini kaybettiği arkadaşını yıllar sonra bulmuş
- Bu kış aylarında kuş burnu çayı içmekte fayda var.
- Bu yemeğin üzerine de tatlı olarak bir bülbül yuvası ne hoş giderdi.
- Büyükanı, gökyüzü açık olduğu için rahatça görülüyordu.
- Üzerinde vişneçürüğü bir tişörtle çıkagelmesin mi?

Somut olarak yer bildirmeyen alt, üst ve üzeri sözleriyle kurulan sözcükler bitişik yazılır. Baş ve başı kelimeleriyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır. Biraz, birçok, birkaç, hiçbir gibi belirsizlik bildiren birleşik kelimeler bitişik yazılır.

10

Aşağıdaki cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı yapılmıştır, işaretleyiniz

- A. Gözaltına alınan kişi tutuksuz yargılanmak üzere salıverilmiş.
- B. Maçın baş hakemi penaltı noktasını gösteriyor.
- C. Yüz başı ağır adımlarla yanımıza geldi.
- D. Akşam üzeri buluşup alışverişe çıkacaktık.
- E. Tanpınar'ın başyapıtı olarak Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü söyleyebilirim.

11

Aşağıdaki sözcüklerden doğru yazılmış olanlarını işaretleyiniz.

Yalnız (✓) – Yanlız ()	Bilader () – Birader (✓)	Sürpriz (✓) – Süpriz ()	Laboratuvar (✓) – Labaratuar ()
Aşçı (✓) – Ahçı ()	Yalrış () – Yanlış (✓)	Eşofman (✓) – Eşortman ()	Şohben () – Şofben (✓)
Kiprik () – Kirpik (✓)	Naylon (✓) – Laylon ()	Kibrit (✓) – Kirbit ()	Teneffüs (✓) – Tenefüs ()
Orijinal (✓) – Orjinal ()	Ekşi (✓) – Eşki ()	Dinozor (✓) – Dinazor ()	Motorsiklet () – Motosiklet (✓)

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Nokta- Virgöl

İki Nokta- Üç Nokta- Noktalı Virgöl- Yay Ayraç

Tane Tane Test 1

Eğik Çizgi- Soru İşareti- Ünlem- Tırnak Kesme İşareti- Kısa Çizgi- Konuşma Çizgisi- Köşeli Ayraç

Tane Tane Test 2

Beceri Temelli Sorular 1

12. Ünite

Noktalama İşaretleri

Nokta- Virgöl

1

Aşağıdaki tabloda noktanın kullanımı ile ilgili örneklerle kullanılma nedenlerini eşleştiriniz.

Noktanın Kullanıldığı Yerler	Cümleler
1. Bazı kısaltmaların sonuna konur.	A. Bu mektubu 12.12.1999'da yazmışım.
2. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.	B. Uzaktan eğitim 12.15'te başlıyor.
3. Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur.	C. Bu sene ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması vb. ses olaylarını öğrendik.
4. Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur.	D. Bu kitabın 4, 5, 6. ciltlerini bulamıyorum.
5. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.	E. Hikâyede üç bölüm bulunur: 1. Serim 2. Düğüm 3. Çözüm
6. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.	F. Yarışmayı 2. sırada bitirince hayata küstü.

2

Aşağıdaki tabloda virgülün kullanılmayacağı yerler sıralanmıştır. Karşılarında da yanlış kullanılmış virgüller vardır. Tablodaki kullanımları eşleştiriniz.

Virgülün Kullanılmaması Gereken Yerler	Virgülün Hatalı Kullanıldığı Örnekler
1. Metin içinde zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konmaz.	A. Bu kentten ayrıldı mı, bir daha geri gelmez.
2. Metin içinde ve, veya, yahut, ya ... ya bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.	B. Yemeğe büyükler başlamadan, sen de başlamamalısın.
3. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz.	C. Bülbülün tatlı, tatlı ötüşünü dinledik.
4. Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da / de bağlacından sonra virgül konmaz.	D. Biraz daha acele ederse, okula yetişebileceğiz.
5. Metin içinde -ınca / -ince anlamıyla zarf-fiil görevinde kullanılan mı / mi ekinden sonra virgül konmaz.	E. Ormana gittik, ve tarihi ağacı gördük.
6. Şart ekinden sonra virgül konmaz.	F. Yoğurdun hepsini bitirmiş de, şimdi ne yapacağını düşünüyor.
7. İkilemelerin arasına virgül konmaz.	G. Ne doğan güne hükmüm geçer, ne hâlden alayan bulunur.

1. D

2. E

3. G

4. F

5. A

6. D

7. C

3

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan nokta işaretinin kullanılma nedenlerini altlarındaki boşluklara yazınız.

A. Güneşe doğru bakan adam, akşama daha çok olduğunu fark edince biraz üzüldü.

➔ Anlamca tamamlanmış cümlelerin sonuna konur.

B. Necip Fazıl Kısakürek, Çöle İnen Nur , Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2005.

➔ Kitap künyelerinin sununa konur.

C. Bu ankete 20.055 kişi mi katılmış?

➔ Dört ve dörtten fazla basamaklı sayılarda sağdan itibaren her üç rakamın arasına konur.

D. Öğrenciler mutlaka <http://tdk.gov.tr> adresini kullanmalılar.

➔ Genel ağ adreslerinde kullanılır.

4

Aşağıda noktanın kullanıldığı yerler yazılmıştır. Bu kullanımlara uygun cümleler yazınız.

1. Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır.

➔ Muhammet Fatih 20.5 işleminin sonucunu düşünüyor hala.

2. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

UYARI: Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz.

➔ 19.05.1919 19 Mayıs 1919 ~~19.Mayıs 1919~~

3. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

➔ 12.05

4. Genel ağ adreslerinde kullanılır.

➔ www.nartest.com.tr

5

Aşağıdaki tabloda virgülün kullanıldığı yerler ile örnekleri eşleştiriniz.

Virgülün Kullanıldığı Yerler

- Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.
- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
- Cümle içinde ara sözlere veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur.
- Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur.
- Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.

Cümleler

- Ali, hayatın getirdiği zorluklarla yılmadan başa çıkmaya çalışıyordu.
- Bu filmi, daha önce kaç kez izlediğimi bile hatırlamıyorum, çok severim.
- Karanlık, karanlık, her yer zifiri karanlık.
- Her akşam düzenli olarak yürüyor, sağlığına çok önem veriyordu.
- Ne zamandır seni görmüyordum, dedi
- Ne zaman sorumluluklarını, ödevlerini yerine getireceksin.

İki Nokta- Üç Nokta- Noktalı Virgül- Yay Ayraç

6

Aşağıdaki tabloda iki nokta işaretinin kullanıldığı yerler ve iki noktanın kullanıldığı örnek cümleler verilmiştir. Birbirleriyle eşleştiriniz.

İki Noktanın Kullanıldığı Yerler	Örnek Cümleler
1. Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur.	A. Çarşıda onu görünce seslendim: -Beni göreceğini düşünmüyordun değil mi?
2. Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur.	B. Pazardan şunları aldım: limon, salatalık, domates ve patlıcan.
3. Ses bilgisinde uzun ünlüyü göstermek için kullanılır.	C. 240:5 işlemi çok basit değil mi?
4. Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur.	D. Kaynaklarımıza http://nartest.com.tr/ adresinden ulaşabilirsiniz.
5. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.	E. Deneye şöyle başladık: Getirdiğimiz malzemeleri iki bölüme ayırdık.
6. Genel ağ adreslerinde kullanılır.	F. Şirin: - Su Ferhat, su. Onu mutlaka getirmelisin. Ferhat: - Söz veriyorum, Şirin. O su buradan akacak.
7. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.	G. Dilimize yabancı dillerden girmiş a:sude gibi sözcükler uzatılarak okunur.

TANE TANE ÖĞREN

7

Aşağıdaki tabloda üç nokta işaretinin kullanıldığı yerler ile örnek kullanımları verilmiştir. Buna göre verilen örnekleri kullanım yerleriyle eşleştiriniz.

Üç Noktanın Kullanıldığı Yerler	Örnek Cümleler
1. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.	A. Bu sana son hediyem olsun... Artık buralardan gidiyorum.
2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur.	B. ... Sonra hafifçe eğildi. O telaşın içinde beni unutmuştu...
3. Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.	C. Bu tren Ç... 'ye gidecek miydi acaba?
4. Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur.	D. - Niye buralarda vakit geçiriyorsun? - Bilmiyorum. - ... - Gerçekten bilmiyorum, hiç düşünmedim.
5. Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.	E. Derginin içinde üç beş şiir, birçok hikâye...
6. Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.	F. - Dostum... Dostum, vakit geldi!

1. E 2. C 3. B 4. A 5. F 6. D

8

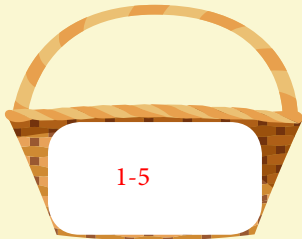
Aşağıdaki tabloda yay ayraç işaretinin kullanıldığı yerler ve örnek cümleler verilmiştir. Verilen kullanım yerleri ile cümle örneklerini eşleştiriniz.

Yay Ayraçın Kullanıldığı Yerler		Örnek Cümleler
1. Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlenin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır.	1C	A. Konumuzu şu iki başlık altında inceleyeceğiz: A) Edebiyat B) Dil ve Kültür
2. Özel veya cins isme ait ek, ayraçtan önce yazılır.	2D	B. (...) masum bir şaka yapmak istemişti sadece. Ama görünene göre eline yüzüne bulandırmıştı. (...)
3. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.	3F	C. Ödevlerini artık daha düzenli yapacağına (Bana pek inandırıcı gelmedi.) söylüyordu.
4. Alıntıların aktarıldığı eseri, yazarı veya künye bilgilerini göstermek için kullanılır.	4H	D. Hüseyin Rahmi (1864-1944) günümüzde yaşasaydı Halil Bey'den bir roman karakteri çıkarırdı.
5. Alıntılarda, alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir.	5B	E. Yazar, kitabı 1923'te(?) bulunduğunu söylüyor.
6. Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır.	6G	F. Hayri- (Yavaşça sokularak) Seni daha önce uyarılmıştım, değil mi?
7. Bir bilginin şüpheyle karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır.	7E	G. Senin kadar akıllısına(!) da yüzyılda bir rastlanır.
8. Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayraç konur.	8A	H. Sesinde yılların yorgunluğu vardı. Genç adama yaklaştı. (Bir Ömür Seninle)

9

Aşağıda noktalı virgülün kullanıldığı cümleler verilmiştir. Cümleleri inceleyiniz. Cümle başındaki numaraları uygun sepete yazınız.

1. Sınıfımızdan okul takımına erkeklerden Mustafa, Necati, Aygün; kızlardan Melek, Sude ve Naz seçildi.
2. Ali; Melisa, Kerem, Aslı ve Oğuz'dan başarılıydı.
3. Eve gelince kitaplarını, defterlerini bir köşeye atıyor; hemen sokağa fırlıyordu.
4. Sakladığı yiyecekleri çıkarmış; erikleri, kirazları seyre dalmıştı.
5. Yukarıda dağlar bayırlar, tepeler; aşağıda deniz, tarlalar, ovalar bir renk cümbüşü oluşturuyordu.
6. Kiraz; vişne, çilek, elma ve kayısıdan daha fazla vitamin barındırır.

1-5

1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları ayırmak

3-4

- 2- Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak

2-6

- 3- İki'den fazla eş değer öğeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra

Eğik Çizgi- Tırnak İşareti- Soru İşareti- Ünlem

10

Aşağıdaki tabloda eğik çizginin kullanıldığı yerler ve örnek kullanımları verilmiştir. Örnek kullanım ve kullanımla yerlerini eşleştiriniz.

1. Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur.

2. Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur.

3. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

4. Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır.

5. Genel ağ adreslerinde kullanılır.

6. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.

7. Fizik, matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır.

A. Her öğrencinin zaman zaman <http://tdk.gov.tr/yazimkurallari/> adresini ziyaret etmesi gerekir.

B. "Bir ana gülümserken yorgun ve güzel/ Yüreği müjdelere tüy gibi hafiflerken,/ Orada, bir çocuk doğar sımsıcak dünyamıza/ Burada ben..."

C. Geçen ay nasıl 200 kw/sa (kilowatt/saat) elektrik yaktık anlamadım.

D. $200/3=$ işleminde tam sayı çıkıyor mu?

E. Fatih Mah. Sevgi Sok. No.:9/2 Bergama/İzmir adresinde oturuyordum.

F. İsim-fiil eklerinden -ış/-ış/-uş/-üş kalıcı isimler yapan tehlikeli bir ektir.

G. Bakanlık bu sene LGS tarihini 20/06/2020 olarak güncelledi.

11

Aşağıdaki ifadeleri uygun noktalama işaretiyle eşleştiriniz.

1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur.

2. Sözü bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur.

3. Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.

4. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur.

5. Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur.

6. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

7. Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.

,

;

:

...

?

!

12

Aşağıdaki tabloda tırnak işaretinin kullanıldığı yerler ve örnek cümleler verilmiştir. Kullanım yerleriyle örnek cümleleri eşleştiriniz.

1. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.

2. Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.

3. Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır.

4. Bilimsel çalışmalarda künye verilirken makale adları tırnak içinde yazılır.

A. Fehmi Kayrak, Matematik ve Biz "Başlangıç", Osman Nuri Yayınları, Bergama, 2020.

B. Çalışma masasının karşısına "Emek en kutsal hazinedir." sözünü asmış.

C. Mantar falan anlamam, biz buna "melki" deriz.

D. Şinasi'nin "Şair Evlenmesi" bu dönemin başlangıcıdır.

13

Aşağıdaki tabloda soru ve ünlem işaretlerinin kullanıldığı yerler karışık olarak verilmiştir. Her işaretin kullandığı yeri örnek cümleyle eşleştirerek uygun sepete yazınız.

Kullanıldığı Yerler

1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur.
2. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.
3. Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur.
4. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur.
5. Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur.
6. Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır.

Örnek Cümleler

- A. Yüzüme uzun uzun baktı: – Adınız?
- B. Arkadaşlar, buraya gelin!
- C. Şair tezkirelerinde 1335(?) yılında doğduğu yazılmıştır.
- D. Nasıl bu kadar para biriktirmiş?
- E. Ooo, çok başarılı(!) biriyle karşı karşıyayız, desene.
- F. Tüh, elimden kayıverdi!

Soru İşareti Sepeti

2-3-5

Ünlem İşareti Sepeti

1-4-6

Kesme İşareti- Kısa Çizgi- Konuşma Çizgisi- Köşeli Ayraç

14

Aşağıda kesme işaretinin kullanıldığı yerler ve kullanıldığı örnek cümleler verilmiştir. Verilen örneklerle kullanım yerlerini eşleştiriniz.

1. Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.
2. Kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur.
3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur.
4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur.
5. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur.
6. Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düşüğünü göstermek için kullanılır.
7. Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur.

- A. Bu sene 15 Mayıs'a kadar izinliyim.
- B. Hamdi Başkaya'nın hayatını araştırıyormuş.
- C. Bu kitabı a'dan z'ye ezberlemiş.
- D. N'eylersin bir gün hepimizin başına gelecek.
- E. Nihat Bey'in elinde hiç civciv kalmamış.
- F. Hayatımda 2000'den sonrası silinmiş sanki.
- G. TSK'nin son hareketi terörün belini kırdı.

15

Aşağıda kesme işaretinin kullanımına dair bazı hatalar yapılmıştır. Bu hataları belirleyerek boş bırakılan yere cümlelerin doğrularını yazınız.

- A. Yakup Kadri (1889-1974)'nin bazı eserlerini okuyamadım.
➡ Yakup Kadri'nin (1889-1974) bazı eserlerini okuyamadım.
- B. Van Gölü'müz son yıllarda ciddi oranda kirlenmiş.
➡ Van Gölümüz son yıllarda ciddi oranda kirlenmiş.
- C. Uğur Bakkaliyesi'nin hemen yanındaki dükkâna taşındık.
➡ Uğur Bakkaliyesinin hemen yanındaki dükkâna taşındık.
- D. Sivaslı'lar yeni bir lokal açmış.
➡ Sivaslılar yeni bir lokal açmış.
- E. Ovacığa bu yaz yolum düşmedi.
➡ Ovacık'a bu yaz yolum düşmedi.
- F. Bu sokaklarda TC'nin yasaları geçmiyor mu?
➡ Bu sokaklarda T.C.nin yasaları geçmiyor mu?
- G. Yazdığı kitap Eylül'de basılacaktı .
➡ Yazdığı kitap eylülde basılacaktı

16

Aşağıdaki tabloda kısa çizgi işaretinin kullanıldığı yerler ve cümlelerdeki örnek kullanımına yer verilmiştir. Kullanıldığı yerler ile örnekleri eşleştiriniz.

1. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur.

2. Cümle içinde ara sözlere veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlere veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur, bitişik yazılır.

3. Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için kullanılır.

4. Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır.

5. İsim yapma eklerinin başına, fiil yapma eklerinin başına ve sonuna konur.

6. Heceleri göstermek için kullanılır.

7. Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır.

8. Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır.

9. Sıfırdan küçük değerleri göstermek için kullanılır.

A. Bu derste "git- kal- geç-" fillerini inceleyeceğiz.

B. Haftaya herkes "gel-iyor-du-m, git-miş-ti" kelimelerini defterlerinde inceleyip gelsin.

C. Bu araba -30'ları gördü de bana mısın demedi.

D. "Ke-çi, ko-yun" gibi kelimelerin etimolojisini merak ediyorum.

E. O yıllarda amcalarımın hepsi - Osman, Ömer, Halil, Ahmet-köyde oturuyordu.

F. Sabah sabah nereden bulursun böyle anlamsız cümleleri.

G. "-Ak, -den, -ış, -lık, -ımsa-; -la-; -tır-" ekleri yeni kelimeler türetmek yıllardır dilimizin kendisini yenilemesine yardımcı oluyor.

H. Ankara-İstanbul seferini kaçırmış.

I. 250- 50= 200, al sana 200 lira.

17

Aşağıdaki tabloda köşeli ayrıcın kullanıldığı yerler ve örnek cümleler verilmiştir. Cümleleri inceleyiniz, kullanım yerleriyle eşleştiriniz.

1. Ayrac içinde ayrac kullanılması gereken durumlarda yay ayrıcandan önce köşeli ayrac kullanılır.

2. Metin aktarmalarında, çevirilerde, alıntılarda çalışmayı yapanın eklediği sözler için kullanılır.

3. Kaynak olarak verilen kitap veya makalelerin künyelerine ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır.

A. Halide Edip [Adıvar], Ateşten Gömlek, Dersaadet,1923.

B. Server Bedi [Peyami Safa(1889-1961)] polisiye roman tarzında eserler vermiştir.

C. Tanpınar, "Türk edebiyatında bu tip eserlerin izini sürdürdüm ama [maalesef] bulamadım." diyor.

Konuşma çizgisi de denilen uzun çizginin sadece konuşmalarda kullanıldığı ve kısa çizgiyle farklı olduğu unutulmamalıdır. Uzun çizgi yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da konabilir. Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.

NARTEST TÜRKÇE KİTAPLIĞI

YEŞİL SERİ

MAVİ SERİ

KIRMIZI SERİ

DENEMELER

